

129

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

DZIAŁANIA ZGRUPOWAŃ WOJSK LĄDOWYCH W FAZIE POKONFLIKTOWEJ

Praca naukowo-badawcza

WARSZAWA

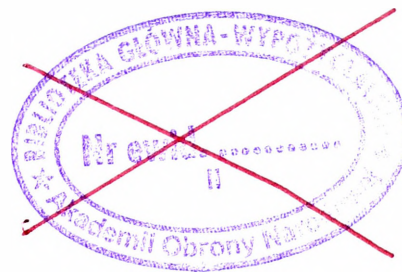
75038

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

**DZIAŁANIE ZGRUPOWAŃ WOJSK
LĄDOWYCH W FAZIE POKONFLIKTOWEJ
pk. "FAZPOK"**

Recenzent: płk dr hab. Ryszard CHROBAK

Zespół autorski:

dr hab. Witold Lidwa (kierownik zespołu, red. naukowa)

rozdział 1

płk dr Jacek Trembecki

rozdział 3

ppłk dr Leszek Elak

rozdział 2

Spis treści

1. METODOLOGICZNE PODSTAWY BADAŃ (dr hab. Witold Lidwa)	5
1.1. Identyfikacja sytuacji problemowej	5
1.2. Przedmiot badań i ich cel	9
1.3. Problemy i hipotezy badawcze	11
1.4. Metody badań.....	13
2. ZADANIA ZGRUPOWAŃ TAKTYCZNYCH W FAZIE POKONFLIKTOWEJ (ppłk dr Leszek Elak)	15
2.1. Zadania związane z utrzymaniem pokoju i bezpieczeństwa wewnętrznego	15
2.2. Zadania humanitarne.....	21
2.3. Wsparcie funkcjonowania władz miejscowych	29
2.4. Przygotowanie miejscowych sił bezpieczeństwa do przejęcia odpowiedzialności.....	40
3. FUNKCJONOWANIE ZGRUPOWAŃ TAKTYCZNYCH W FAZIE POKONFLIKTOWEJ (NA WYBRANYCH PRZYKŁADACH) (płk dr Jacek Trembecki)	44
3.1. Funkcjonowanie zgrupowań taktycznych na przykładzie operacji wsparcia pokoju IFOR/SFOR.....	48
3.1. 1. Podłoże konfliktu w Bośni-Hercegowinie	49
3.1.2. Uwarunkowania CIMIC w IFOR/SFOR.....	49
3.1.3. Wpływ zadań realizowanych przez CIMIC na osiągnięcie celu operacji w Bośni- Hercegowinie.....	52
3.2. Funkcjonowanie współpracy cywilno-wojskowej na przykładzie operacji wsparcia pokoju KFOR.....	62
3.2.1. Podłoże konfliktu w Kosowie	63
3.2.2. Uwarunkowania CIMIC w KFOR	71
3.2.3. Zadania CIMIC w KFOR	72
3.2.4. Wpływ zadań realizowanych przez CIMIC na osiągnięcie celu operacji w Kosowie.....	73
3.3. Zadania realizowane przez zgrupowania taktyczne w fazie pokonfliktowej na przykładzie operacji wsparcia pokoju ISAF	84

3.3.1. Podłoże konfliktu w Afganistanie	84
3.3.2. Faza pokonfliktową - koncepcja rozwoju bezpieczeństwa w Afganistanie..	92
3.3.3. Proces szkolenia Afgańskich Sił Bezpieczeństwa	103
3.3.4. Proces przygotowania zespołów szkoleniowych	109
3.3.5. Zaangażowanie SZ RP w proces szkolenia.....	112
ZAKOŃCZENIE	115
BIBLIOGRAFIA	118

1. METODOLOGICZNE PODSTAWY BADAŃ

Przystępując do badań nad problematyką działania zgrupowań lądowych w fazie pokonfliktowej, przyjęto określone założenia metodologiczne. Po pierwsze, dokonano identyfikacji sytuacji problemowej, uznano bowiem, że jest ona podstawą do dalszych rozważań. Przeprowadzone dociekania wskazały, że działania zgrupowań lądowych w fazie pokonfliktowej, generalnie rzecz ujmując, na ogólnej teorii sztuki wojennej a w szczególności sztuki operacyjnej. Jednak doświadczenia wyniesione z różnego rodzaju działań na rzecz pokoju realizowanych w różnym otoczeniu i składzie wskazują na potrzebę wzbogacenia teorii i praktyki planowania i realizacji zadań o treści uwzględniające działania o skomplikowanym, wielonarodowym i połączonym charakterze prowadzonych spoza artykułu 5. Po drugie, na tak określonej podstawie zdefiniowano przedmiot badań, sformułowano główny problem badawczy oraz problemy szczegółowe. Stały się one podstawą do wygenerowania hipotezy roboczej, będącej w swej istocie warunkiem niezbędnym do podjęcia badań właściwych. I po trzecie, przyjęto określone procedury badawcze, w przekonaniu autora najbardziej adekwatne do przedmiotu badań, problemów badawczych i przyjętych hipotetycznie rozwiązań.

1.1. Identyfikacja sytuacji problemowej

Stosowanie przemocy w różnej formie i różnym wymiarze, które towarzyszyło ludzkości od zarania jej dziejów jako środek rozwiązywania większości sporów i konfliktów, było także przyczyną poszukiwania nowych sposobów ich rozwiązywania.

Przez wiele stuleci w stosunkach międzynarodowych państwa traktowały stosowanie siły jako przyrodzony atrybut suwerenności. Jednocześnie już od zarania dziejów korzystały z możliwości pokojowej regulacji sporów i konfliktów międzynarodowych z zastosowaniem rozjemstwa, rokowań i rozwiązań traktatowych. Od dawna istnieją też systemy powołane do reagowania na zjawiska kryzysowe,

zagrożące bezpieczeństwu państw i narodów lub przejawy drastycznego naruszania praw człowieka¹.

Doświadczenia dwóch wojen światowych XX wieku sprawiły, że coraz silniejsze stawały się dążenia do innego, bardziej racjonalnego spojrzenia na sposoby rozwiązywania sporów i konfliktów międzynarodowych².

Po pierwszej wojnie światowej podjęto próbę utworzenia systemu bezpieczeństwa zbiorowego na podstawie Paktu Ligi Narodów, który wszedł w życie 10 stycznia 1920 r. W ramach działań zmierzających do umocnienia postanowień Ligi Narodów ograniczających możliwość uciekania się do wojny jako środka regulacji sporów międzynarodowych Zgromadzenie Ligi uchwaliło 24 września 1927 r. "Deklarację o agresywnych wojnach". Stwierdzono w niej, że wojna agresywna nie powinna nigdy służyć jako środek załatwiania sporów międzynarodowych i jest przestępstwem międzynarodowym. Patrząc na to z dzisiejszej perspektywy, skutki tych wysiłków nie można uznać za w pełni udane.

Do przełomu w procesie tworzenia systemu regulacji sporów i konfliktów międzynarodowych przyczyniła się II wojna światowa i jej skutki. W wyniku współpracy Wielkiej Koalicji w latach 1943-1945 udało się przygotować podstawy działania nowej uniwersalnej organizacji międzynarodowej. Na konferencji w San Francisco 26 czerwca 1945 r. utworzono Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ)³. Na podstawie Karty Narodów Zjednoczonych powstał system bezpieczeństwa zbiorowego. Sygnatariusze tego porozumienia uznali, że zasadniczym celem ONZ jest zapobieżenie wojnie i ustalenie warunków pozwalających na utrzymanie sprawiedliwości oraz poszanowania zobowiązań wynikających z umów i innych

¹ Historyczne kształtowanie się systemu zbiorowego bezpieczeństwa zostało zawarte w pracy pt. Teoretyczne podstawy prowadzenia działań w ramach operacji pokojowych, Warszawa 2001, stanowiącej wynik pierwszego etapu prac badawczych.

² Po drugiej wojnie światowej na świecie rozegrało się, w zależności od sposobu liczenia, około 150 – 160 wojen. W tym czasie zginęło blisko siedem milionów dwieście tysięcy żołnierzy. Jeśli dodamy ofiary spośród ludności cywilnej, suma sięgnie astronomicznej liczby 33 – 40 milionów, nie licząc rannych, wysiedlonych i poszkodowanych w inny sposób. W istocie, na 2340 tygodni, które upłynęły pomiędzy 1945 a 1990 rokiem, jedynie trzy z nich obyły się bez wojny.

Toffler A. Wojna i antywojna. Świat Książki. Warszawa 1998, s. 18.

³ Jest to:... Organizacja międzynarodowa, o charakterze uniwersalnym, mająca najszerszy zakres działania ze wszystkich organizacji międzynarodowych. Głównym jej zadaniem jest utrwalanie i umacnianie światowego pokoju i bezpieczeństwa oraz rozwój współpracy między państwami.

Encyklopedia Powszechna PWN, Warszawa 1975. s. 49

źródeł prawa międzynarodowego. Założono, że osiągnięcie tego celu jest możliwe w wyniku przyjaznej współpracy państw na zasadach równouprawnienia i wzajemnego poszanowania interesów oraz uzgadniania działalności międzynarodowej o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym lub humanitarnym⁴.

W Karcie Narodów Zjednoczonych, wśród zasad zbiorowego bezpieczeństwa, poczesne miejsce zajęło pokojowe załatwianie sporów międzynarodowych. Obowiązkiem członków ONZ jest rozwiązywanie wszelkich sporów wyłącznie środkami pokojowymi. Wynika to z art. 1, pkt. 1, w którym stwierdzono, że celem Narodów Zjednoczonych jest *...łagodzić lub załatwiać pokojowymi sposobami, zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego, spory i sytuacje, które mogą prowadzić do naruszenia pokoju*⁵.

W zakresie wyboru środków członkowie ONZ mają pewną swobodę, ponieważ Karta NZ nie zawiera szczegółowych wytycznych co do określonych form działania. Są tylko dwa rodzaje sporów wyłączonych spod kompetencji całej ONZ. Pierwsze ograniczenie wynika z treści art. 2, pkt. 7 stwierdzającego, że: *„... żadne postanowienie niniejszej Karty nie upoważnia Organizacji Narodów Zjednoczonych do ingerencji w sprawy, które z istoty swej należą do kompetencji wewnętrznej któregoś państwa ...”*⁶.

Analizując zapisy Karty NZ należy skonstatować, że jednym z podstawowych mechanizmów rozwiązywania konfliktów, zagrażających współcześnie pokojowi i bezpieczeństwu światowemu, są operacje pokojowe. Do końca lat osiemdziesiątych minionego stulecia jedyną organizacją, prowadzącą tego rodzaju działania, była Organizacja Narodów Zjednoczonych. Obecnie funkcjonuje złożony, światowy system reagowania kryzysowego. W tym systemie obok ONZ operacje pokojowe mogą prowadzić również organizacje o zasięgu regionalnym, sojusze wojskowe albo doraźnie powołane koalicje państw, pod warunkiem, że dysponują odpowiednim potencjałem i zdolnościami operacyjnymi. Na naszym kontynencie kluczową rolę w

⁴ Karta Narodów Zjednoczonych, San Francisco, 26 VI 1945 r., art. 1, pkt. 3.

⁵ Ibidem, art. 1, pkt. 1.

⁶ Ibidem, art. 2, pkt. 7.

działaniach na rzecz likwidacji zagrożeń bezpieczeństwa, między innymi drogą doprowadzenia do większej otwartości między państwami dawnych bloków militarnych oraz budowy wzajemnego zaufania, spełnia Sojusz Północnoatlantycki.

Potrzeba szybkiej reakcji na zagrożenia bezpieczeństwa, trudności w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych za pomocą środków dyplomatycznych i politycznych sprawiły, że coraz większego znaczenia nabierają operacje pokojowe, postrzegane w kontekście militarnym. Jednak podjęcie decyzji o użyciu sił zbrojnych jest zazwyczaj trudne, długotrwałe i obarczone wieloma uwarunkowaniami. Działania wojsk podlegają kontroli politycznej i szczególnemu nadzorowi opinii publicznej.

Na podstawie długoletnich doświadczeń uznano jednak, że jest to w wielu wypadkach jedyny sposób rozwiązania nabrzmiałych problemów lub przynajmniej czasowe ustabilizowanie sytuacji. Dlatego w wielu krajach rozpoczęto proces gromadzenia doświadczeń i opracowywania wymagań niezbędnych do skutecznego wypełnienia złożonych zadań wojskowych, w rejonach objętych kryzysem. Między innymi w tym kontekście można i należy postrzegać niniejszą pracę.

Geneza operacji wsparcia pokoju (operacji i misji pokojowych) sięga sytuacji, jaka powstała w wyniku drugiej wojny światowej. Ich współczesny kształt, klasyfikacja i podstawowe założenia zostały przedstawione przez Sekretarza Generalnego ONZ Boutros Boutros-Ghalego w raporcie zatytułowanym „Program dla pokoju”,⁷ opublikowanym w czerwcu 1992 roku. Zawarto w nim spojrzenie na misje pokojowe ONZ, a jego celem było zwiększenie skuteczności działania ONZ w zakresie utrzymania pokoju na świecie.

Wiele z mechanizmów i instrumentów utrzymania pokoju, jakimi dysponuje ONZ wymaga użycia wydzielonych komponentów Sił Zbrojnych państw członków ONZ. Nowa jakościowo sytuacja powstała w tym momencie, w którym ONZ scedował realizację zadań związanych z prowadzeniem operacji pokojowych na NATO. Stało się to asumptem do wprowadzenia nowej kategorii zarówno w sztuce operacyjnej jak i w dowodzeniu, jaką są operacje wsparcia pokoju.

⁷ Boutros Boutros-Ghali : An Agenda for Peace New York 1992.

1.2. Przedmiot badań i ich cel

We współczesnej literaturze przedmiotu prezentowane są poglądy, w myśl których sztuka operacyjna postrzegana jest jako najmłodsza specjalność naukowa, wchodząca w skład dyscypliny naukowej zwanej sztuka wojenna. Jest ona definiowana jako ten dział sztuki wojennej, który obejmuje teorię i praktykę przygotowania i prowadzenia szeroko rozumianych działań operacyjnych przez zgrupowania wojsk, zmierzających do osiągnięcia określonego – zwykle wspólnego celu, na wybranym obszarze działań. Jest ona zatem połączeniem teorii z praktyką, służąc celom poznawczym i wyraźnie określonym celom praktycznym. Inaczej rzecz ujmując sztuka operacyjna postrzegana jest jako system wiedzy o działaniach operacyjnych, o zasadach oraz sposobach ich przygotowania i prowadzenia w różnej skali i wymiarze. Jak każda specjalność naukowa dzieli się na części składowe (dziedziny wiedzy i umiejętności), których wyróżnikiem jest przedmiot badań. Powyższa reguła dotyczy w całej rozciągłości sztuki operacyjnej, bowiem właśnie przedmiot badań jest czynnikiem decydującym o przyjętym w wojskowym środowisku naukowym jej podziale na podstawy sztuki operacyjnej oraz sztukę operacyjną wojsk lądowych, sił powietrznych oraz sił morskich.

Przedmiotem badań sztuki operacyjnej jest teoria i praktyka przygotowania i prowadzenia wszelkich działań operacyjnych przez zgrupowania wojsk, zmierzających do osiągnięcia celu strategicznego lub operacyjnego na obszarze działań wojennych lub obszarze odpowiedzialności

Z powyższych rozważań wynika, że istotnym obszarem badań sztuki operacyjnej są operacje, spośród których możemy wyróżnić operacje militarne (realizowane zwykle w czasie wojny) i operacje wsparcia pokoju (realizowane zwykle w czasie pokoju lub kryzysu czyli w fazie pokonfliktowej).

Z wojskowego punktu widzenia operacje militarne postrzegane są jako zespół różnorodnych działań związków operacyjnych rodzajów sił zbrojnych lub specjalnie wydzielonych zgrupowań dla osiągnięcia wspomnianych wyżej celów (strategicznego, a niekiedy operacyjnego). Obejmują one skoordynowane czasowo i przestrzennie działania realizowane przed starciem zbrojnym, bitwy (walki) oraz działania po bitwie (walce) w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Natomiast pod pojęciem operacji wsparcia

pokoju rozumie się różnego rodzaju działania militarne i niemilitarne, prowadzone pod auspicjami i zgodnie z mandatem Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innych organizacji międzynarodowych (np. Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Unii Europejskiej, itp.). Zwykle angażuje się w nich wydzielone, wielonarodowe kontyngenty sił zbrojnych oraz różnego rodzaju organizacje i agendy rządowe oraz pozarządowe. Ich ostatecznym celem nie jest zwycięstwo nad przeciwnikiem, lecz przywrócenie (lub utrzymanie) pokoju w obszarze odpowiedzialności w fazie pokonfliktowej.

Odnosząc się do rozpatrywanej problematyki przyjęto, że przedmiotem badań będą działania zgrupowań wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej postrzegane przez pryzmat sztuki operacyjnej. Z tak zdefiniowanego przedmiotu badań wynika, że zasadniczym celem jest wzbogacenie teorii operacji o aspekty prognostyczne, wyrażające się poprzez określenie prawdopodobnych form, metod i sposobów ich przygotowania i prowadzenia.

Współczesna teoria i praktyka działań operacyjnych, ocena literatury normatywnej i opracowań naukowych oraz wnioski z ćwiczeń prowadzonych w ostatnich kilku latach skłaniają do naukowej refleksji. Sprowadzić ją można w zasadzie do odpowiedzi na proste pytanie: Czy - a jeśli tak, to w jaki sposób - wnioski z wojen, konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych ostatnich kilkunastu lat w tym przede wszystkim operacji wsparcia pokoju na tereni byłej Jugosławii oraz w Afganistanie oraz kierunki rozwoju środków walki wpływają na ewolucję zadań zgrupowań wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej, postrzeganych przez pryzmat współczesnych uwarunkowań geopolitycznych? Próba odpowiedzi na tak sformułowane pytanie sugeruje, że powinna być ona poprzedzona naukową prognozą rozwoju sytuacji międzynarodowej, która determinuje nowe rozwiązania w dziedzinie działań na rzecz pokoju. Powinny być one bowiem w pełni dostosowane do już istniejących, a szczególnie perspektywicznych uwarunkowań w tym zakresie.

Z powyższego wywodu wynika, że *celem prowadzonych badań było określenie zadań stojących przed zgrupowaniami wojsk lądowych po zakończeniu konfliktu oraz sposobów ich wykonania.*

Wynikiem badań powinno być zatem wniesienie nowych wartości do teorii sztuki operacyjnej, postrzeganej w kontekście naukowej prognozy przygotowania i prowadzenia operacji. W efekcie powinna powstać określona koncepcja, która dostosowana będzie do aktualnych, a szczególnie przyszłych potrzeb wynikających z członkostwa Polski w ONZ, OBWE i NATO.

1.3. Problemy i hipotezy badawcze

Zaprezentowany cel badań sugeruje, że wygenerowanie kierunków rozwoju sztuki operacyjnej wymaga pełnego wykorzystania dorobku współczesnej myśli wojskowej, szerokiego uwzględnienia wszystkich możliwych czynników pozwalających na doskonalenie rozważanej problematyki oraz ujęcia szeregu problemów w aspekcie dokonań współczesnej prognostyki, postrzeganej jako dyscyplina naukowa.

Z powyższych myśli wynika główny problem badawczy, który zdefiniowany został następująco:

Czy, istnieje potrzeba angażowania zgrupowań wojsk lądowych do działań w fazie pokonfliktowej, a jeśli tak to jakie zadania i w jaki sposób powinny one wykonywać?

Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż rozwiązanie tak sprecyzowanego problemu głównego wymagało zbadania wielu zagadnień szczegółowych. Tym bardziej, że rozważane oddzielnie charakteryzują się one pewną odrębnością bądź specyfiką, natomiast postrzegane kompleksowo stanowią uporządkowaną, logiczną całość. Przyjęte założenia wpłynęły w istotny sposób na określony wcześniej cel i przedmiot badań oraz na zastosowany podział, zakres i układ poszczególnych części niniejszego opracowania.

Kierując się takim podejściem określono problemy szczegółowe, które wyrażone zostały w postaci pytań zaprezentowanych poniżej:

1. Jakimi zadaniami realizują zgrupowania wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej?
2. Jakimi zadaniami mogą wykonywać zgrupowania wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej?

3. Jaki wpływ na zaangażowanie zgrupowań wojsk lądowych w realizację zadań mają współczesne operacje realizowane na Bałkanach i w Afganistanie?

Udzielenie precyzyjnej odpowiedzi na tak zdefiniowane pytania powinno w swej istocie stanowić rozwiązanie problemu głównego oraz umożliwić osiągnięcie zakładanego celu prac badawczych.

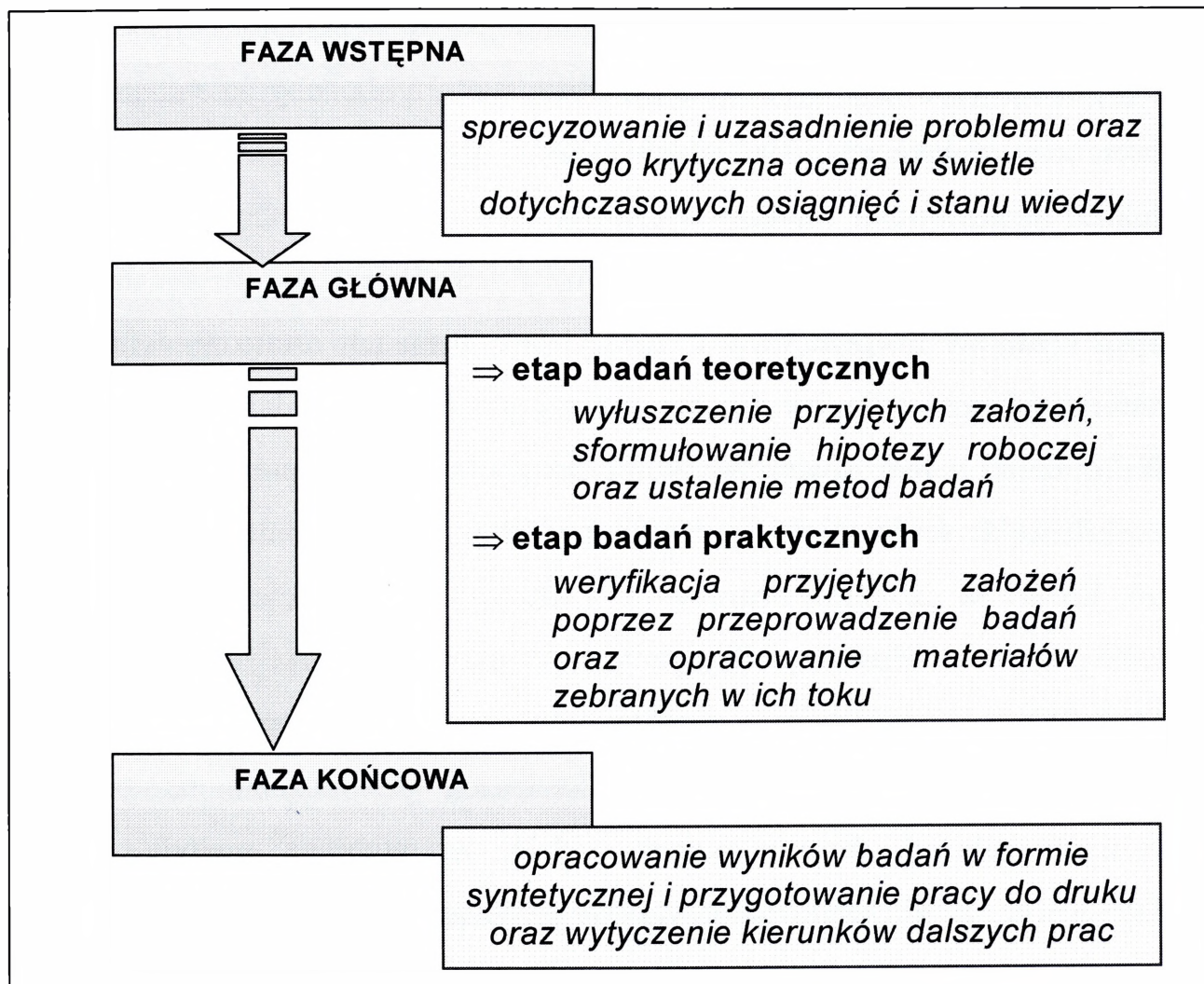
Na podstawie badań wstępnych sformułowano także następującą hipotezę roboczą. Współczesne konflikty cechuje różne podłoże oraz specyficzny przebieg wynikający z przyczyn jego powstawania oraz środowiska, w którym przebiega. Wszystko to sprawia, że do jego rozwiązania stosowane będą stosowne różne środki i angażowane instytucje o różnym charakterze. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że do rozwiązania takich konfliktów najczęściej używa się sił wojskowych (zgrupowań wojsk lądowych) tworzonych celowo na potrzeby konkretnej operacji, brak jest innych sił mogących podjąć się tak złożonego zadania. Wydaje się jednak, że siły wojskowe nie powinny pełnić dominującej roli we wszystkich fazach konfliktu, a zwłaszcza w fazie pokonfliktowej gdzie główną rolę spełniać powinny siły policyjne oraz organizacje pomocowe, humanitarne oraz doradcze. Niemniej jednak, z uwagi na zwartość zgrupowań, specyficzne możliwości organizacyjne oraz karność zgrupowania te mogą okazać się szczególnie pomocne zwłaszcza w obszarach:

- Demobilizacji jednostek po obu stronach konfliktu;
- Utrzymania strefy buforowej;
- Pomocy miejscowej władzy w utrzymaniu porządku i bezpieczeństwa;
- Szkolenia sił wojskowych i policyjnych
- Oczyszczania terenu z materiałów niebezpiecznych;
- Wydobywania i oczyszczania wody;
- Dostarczania pomocy humanitarnej.

1.4. Metody badań

Dążąc do uzyskania w pełni obiektywnych wyników prowadzonych prac zastosowano określone procedury i metody badawcze. Cykl badań podzielony został na swoiste etapy, tożsame z głównymi składnikami metody naukowej⁸, których cel został precyzyjnie określony (rys.1.1).

Rys.1. Cel badań w poszczególnych fazach procesu badawczego

Źródło: opracowanie własne

W prowadzonych badaniach szeroko korzystano z metod badań naukowych, powszechnie stosowanych w naukach wojskowych i prognostyce, postrzeganej jako dyscyplina naukowa. Ponadto w prowadzonych badaniach dążono do szerokiego stosowania podejścia systemowego i funkcjonalnego, traktując całość procesów

⁸Por.: Pieter J., Z zagadnień pracy naukowej, Wrocław 1974, s.31.

zachodzących podczas planowania i prowadzenia działań operacyjnych jako złożony, całościowy i uporządkowany system, posiadający swoją strukturę. I co istotne, wyposażony także w inne atrybuty powszechnie akceptowane w metodologii wojskowych badań naukowych, pozwalające na zastosowanie metody systemowej.

Z kolei w celu zapewnienia efektywności prowadzonych badań, a szczególnie ich skuteczności i wydajności szeroko stosowano wybrane teoretyczne i empiryczne metody wojskowych badań naukowych. Metody teoretyczne przewijały się we wszystkich fazach prowadzonych prac, szczególnie jednak w fazie pierwszej i drugiej. Najszerzej posługiwano się w tym okresie analizą, syntezą oraz uogólnieniami.

Szeroko stosowano również badanie sądów i opinii ekspertów, głównie z kręgu pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych Akademii Obrony Narodowej oraz uczestników operacji wsparcia pokoju. Pozwoliło to na krytyczną ocenę uzyskanych wyników i wpłynęło w znaczący sposób na ich ostateczne efekty oraz kształt niniejszego opracowania.

W konkluzji należy stwierdzić, że celem prowadzonych prac było wniesienie nowych wartości do teorii sztuki operacyjnej, postrzeganej w kontekście przedmiotu jej badań, jakimi są działania operacyjne, a szczególnie operacje wsparcia pokoju będące ich częścią składową. Wybór oraz zastosowanie - zaprezentowanych w wielkim skrócie - metod badawczych uwarunkowane było charakterem badanych zjawisk, wymuszających w wielu wypadkach ich prowadzenie na podstawie hipotetycznych założeń. Można jednak sądzić, że wybrane metody powinny w zasadzie gwarantować rzetelność prowadzonych badań oraz uzyskanie racjonalnych wyników.

2. ZADANIA ZGRUPOWAŃ TAKTYCZNYCH W FAZIE POKONFLIKTOWEJ

Analizując przebieg współczesnych konfliktów można stwierdzić, że infrastruktura państw w nich uczestniczących, w tym przede wszystkim państw dotkniętych konfliktem wewnętrznym, które często pełniącą rolę państwa-gospodarza, jest dotkliwie zniszczona. Również instytucje życia społecznego i politycznego najczęściej są niezdolne do podjęcia wszelkich trudów związanych z przywróceniem normalnych warunków życia. W związku z tym celem działania komponentu wojskowego będzie, w tak dramatycznie - ale realistycznie nakreślonym środowisku, stworzenie i zabezpieczenie warunków umożliwiających działanie organizacji, instytucji i agencji cywilnych współpracujących w procesie budowania pokoju. Możliwymi zadaniami wojskowymi w związku z tym, obok zadań związanych z działalnością operacyjną są: zadania związane z utrzymaniem pokoju i bezpieczeństwa wewnętrznego, zadania humanitarne, wsparcie władz miejscowych oraz przygotowanie miejscowych sił bezpieczeństwa do przejęcia odpowiedzialności.

2.1. Zadania związane z utrzymaniem pokoju i bezpieczeństwa wewnętrznego

Zadania zgrupowań taktycznych w fazie pokonfliktowej wynikają głównie z celów oraz analizy i oceny uwarunkowań przygotowania i prowadzenia konkretnej operacji.

Doktryna Sojuszu Północnoatlantyckiego⁹, koncentruje się na celu i misji operacji reagowania kryzysowego, nie definiując konkretnych zadań. Dokument ten, co prawda, określa, że w *dowodzonych przez NATO kampaniach siły Sojuszu mogą wykonywać zadania wspierające operacje humanitarne, likwidujące skutki klęsk żywiołowych, poszukiwania i ratownictwa, ewakuację personelu cywilnego, przemieszczanie miejscowej ludności i pomocy lub wsparcia wojskowego dla władz cywilnych*, jednak, zgodnie z *FM 3-07*, są to raczej typy operacji stabilizacyjnych. Wyjątkiem jest wydawnictwo Sojuszu *ATP-3.4.1.1*, które zawiera dość obszerną listę możliwych zadań realizowanych w operacjach wsparcia pokoju w ramach działalności

⁹ AJP-01 (B), s. 22.

CIMIC, z zaznaczeniem jednak, że są to zadania potencjalne, które mogą być rozpatrywane w celach planistycznych. Dlatego też, zadania dla wydzielonych sił zbrojnych w danej operacji określane są na podstawie jej głównego celu.

Sytuacja geopolityczno-militarna, sprzeczności występujące między państwami, narodami czy grupami etnicznymi lub religijnymi, są głównym źródłem napięć i destabilizacji, co pośrednio determinuje zadania zgrupowań taktycznych w operacjach. Sprowadzają się one do przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom, ograniczenia możliwych ich skutków i szybkiej ich likwidacji. Zadania muszą więc być racjonalne i adekwatne do wyznaczonych celów operacji, zapewniając ich osiągnięcie w odpowiedni sposób.

W celu zapewnienia stabilnego i bezpiecznego środowiska w rejonie operacji w fazie pokonfliktowej, w zależności od jej charakteru, najważniejsze zadania stojące przed zgrupowaniami taktycznymi można zawrzeć w następujących problematyce:

- zapewnienie stabilizacji i bezpieczeństwa;
- zapobiegania zagrożeniu ze strony państw sąsiednich;
- przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym;
- tworzenia organów i instytucji państwowych oraz zapewniania prawidłowego ich funkcjonowania;
- odbudowy podstawowej infrastruktury;
- wspierania ludności cywilnej;
- przestrzegania uwarunkowań międzynarodowych i prawnych.

Podstawowym zadaniem stojącym przed zgrupowaniami taktycznymi jest zapewnienie stabilizacji i bezpieczeństwa w rejonie konfliktu poprzez:

- wymuszanie przerwania walk między stronami konfliktu;
- zapobieganie aktom przemocy;
- nadzorowanie przestrzegania zawieszenia broni;
- zwalczanie ruchu oporu oraz grup terrorystycznych i kryminalnych;
- zapobieganie aktom wrogości i niedopuszczanie do konfliktów etniczno-religijnych;
- wspieranie wysiłków na rzecz pojednania narodowego;
- transformacja lub tworzenie, szkolenie i wspieranie nowych sił zbrojnych oraz

sił bezpieczeństwa;

- inne.

Często zdarza się że, skomplikowana sytuacja militarna i geopolityczna w rejonach w których prowadzone są operacje reagowania kryzysowego, wymaga szczegółowego planowania, dostosowywania i koordynowania zadań dotyczących różnego rodzaju napotkanych sytuacji. Zadania zgrupowań taktycznych często wynikają więc z oceny występujących zagrożeń, ze strony państw sąsiadujących.

Przykładowe zadania wydzielonych sił wojskowych w takim przypadku to:

- ochrona granic i kontrola ruchu ludności na przejściach granicznych;
- zorganizowanie i utrzymanie przejść granicznych;
- obrona przestrzeni powietrznej;
- powstrzymanie przenikania z zewnątrz agentów służb specjalnych i grup kryminalnych;
- kontrola i kierowanie procesem powrotu z zagranicy uchodźców;
- pomoc w tworzeniu sił zbrojnych zdolnych do obrony kraju oraz zwalczanie ingerencji z zewnątrz;
- wspieranie działań służb bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości;
- ochrona instytucji rządowych;
- doprowadzenie do przerwania walk między stronami konfliktu;
- zapobieganie aktom wrogości;
- kontrola procesu powrotu i osiedlania się uchodźców;
- organizacja i ochrona obozów uchodźców;
- ochrona enklaw mniejszości narodowych;
- inne.

W celu przeciwdziałaniu zagrożeniom terrorystycznym najważniejsze zadania stojące przed zgrupowaniami taktycznymi to między innymi:

- zwalczanie grup terrorystycznych i kryminalnych;
- demonstracja siły i gotowość do zwalczania zagrożeń;
- zlokalizowanie i zatrzymanie terrorystów;
- odcięcie pomocy i wsparcia dla grup terrorystycznych ze strony miejscowej ludności;

- szkolenie miejscowych służb bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości do walki z terroryzmem;
- rozpoznanie i ciągłe monitorowanie aktywności grup terrorystycznych;
- wykonywanie wyprzedzających rajdów, przeszukań i zatrzymań;
- wzmacnianie ochrony i systematycznego patrolowania zagrożonych rejonów i obiektów;
- lokalizacja i ochrona składów broni oraz miejsc składowania broni masowego rażenia;
- organizowanie systematycznych spotkań z gubernatorami i burmistrzami, szefami policji oraz przywódcami plemiennymi i religijnymi w celu znalezienia wspólnych rozwiązań do walki z terroryzmem;
- niedopuszczanie nasilania konfliktów etnicznych i religijnych;
- inne.

Realizacja celu związanego ze wspieraniem organów i instytucji państwowych oraz zapewnienie prawidłowego ich funkcjonowania, będzie wymagała podjęcia takich zadań, jak:

- wspieranie wysiłków dla pojednania narodowego;
- odtwarzanie i monitorowanie rozwoju administracji rządowej i samorządowej, umacnianie jej autorytetu oraz organizowanie regionalnego i międzynarodowego poparcia;
- pomoc w odbudowie centralnych i lokalnych struktur władzy;
- odbudowa struktur sądownictwa i systemu penitencjarnego;
- modernizacja systemu służby zdrowia;
- poprawa systemu edukacji, oświaty oraz bankowości;
- wyposażenie i szkolenie miejscowej policji i straży granicznej (sił bezpieczeństwa);
- inne.

Podstawowymi zadaniami zgrupowań taktycznych podczas odbudowy podstawowej infrastruktury to:

- pomoc w znajdowaniu funduszy na odbudowę;

- wspieranie remontów obiektów władz administracyjnych (np. wymiaru sprawiedliwości, sił bezpieczeństwa);
- wspieranie modernizacji i remontów szkół oraz obiektów służby zdrowia i użyteczności publicznej;
- usprawnienie zakładów energetycznych i linii przesyłowych;
- odbudowa zniszczonych mostów i węzłów komunikacyjnych,
- remont szkół i szpitali;
- zapewnienie dostaw wody;
- budowa kanalizacji i sieci wodociągów;
- dostarczanie żywności i środków higienicznych;
- odtwarzanie stacji wydobywania i oczyszczania wody;
- przywrócenie sprawności systemów energetycznego, paliwowego i komunikacyjnego;
- ochrona dóbr kultury i miejsc kultu religijnego;
- inne.

Najważniejszymi zadaniami zgrupowań taktycznych podczas wspierania ludności cywilnej są:

- współpraca z organizacjami pozarządowymi (NGO);
- uczestnictwo i ochrona podziału pomocy humanitarnej;
- wspieranie rozwoju działalności gospodarczej;
- zapewnienie ludności dostaw podstawowych artykułów spożywczych, wody i środków sanitarno higienicznych;
- udzielenie doraźnej pomocy miejscowej ludności w ramach działania CIMIC;
- wsparcie rozwoju działalności gospodarczej;
- inne.

Przy formułowaniu zadań dla wydzielonych sił wojskowych niezbędne jest uwzględnienie uwarunkowań międzynarodowych i prawnych. Zadania te będą zależały przede wszystkim od rodzaju posiadanego mandatu, porozumienia (MOU¹⁰) oraz uczestnictwa w operacji organizacji pozarządowych. W tym przypadku należy przestrzegać przepisy prawa międzynarodowego, prawa państw

¹⁰ Memorandum of Understanding – porozumienie

tworzących koalicje oraz państwa gospodarza. W takiej sytuacji zgrupowania taktyczne powinny wywiązać się z takich zadań jak:

- ochrona ludności cywilnej;
- przestrzeganie międzynarodowych konwencji, prawa i procedur w stosunku do zatrzymanych jeńców i zbrodniarzy wojennych;
- ochrona dóbr kultury i miejsc kultu religijnego;
- uwolnienie osób niesłusznie zatrzymanych i więzionych przez miejscowy reżim;
- wspieranie instytucji wymiaru sprawiedliwości;
- przestrzeganie praw i swobód obywateli;
- inne.

Przy określaniu zadań dla zgrupowań taktycznych w operacjach w fazie pokonfliktowej należy uwzględnić jego realne możliwości oraz istotne ograniczenia. NATO i inne organizacje wymagają, aby siły uczestniczące w operacjach dysponowały szerokim spektrum możliwości reagowania: prowadzenie działań kinetycznych i niekinetycznych. Zgrupowania taktyczne mają być zdolne do wykorzystania swoich możliwości bojowych w sytuacji tego wymagającej, a także powinny uczestniczyć w procesie odbudowy państwa objętego kryzysem, tj. szkolenie, wyposażanie i zaopatrywanie sił bezpieczeństwa, przygotowując je do samodzielnego działania. Dla przykładu uczestnictwo polskiej dywizji w operacji stabilizacyjnej w Iraku, daje pełny obraz zadań jakie wykonywali tam polscy żołnierze. Do realizacji wymienionych zadań niezbędne jest dysponowanie pododdziałami działań specjalnych, specjalistycznymi oddziałami żandarmerii wojskowej lub policji oraz grupami cywilnych ekspertów i doradców.

Wymienione zadania są typowymi, realizowanymi przez zgrupowania taktyczne w trakcie przygotowania i prowadzenia operacji w fazie pokonfliktowej. W zależności od zaistniałej sytuacji, celów operacji i określonej misji wydzielone siły będą wykonywały konkretne zadania, które mogą częściowo lub w znacznym stopniu pokrywać się z przedstawionym wykazem zadań lub też obejmować zupełnie nowe. Należy oczekiwać, że zadania określone dla wojsk w planie operacyjnym lub w innym

dokumencie dyrektywnym także będą podlegały nieustannym zmianom w procesie przygotowania i prowadzenia operacji w fazie pokonfliktowej.

2.2. Zadania humanitarne

W rozwiązywaniu współczesnych konfliktów, biorą udział coraz częściej siły zbrojne wraz z różnymi organizacjami międzynarodowymi o charakterze rządowym i pozarządowym. Dlatego należy podkreślić, że nową cechą operacji reagowania kryzysowego jest ich wielopodmiotowość. Z wojskowego punktu widzenia mamy obecnie do czynienia z wielonarodowymi siłami zbrojnymi, które muszą umieć współpracować z szeroko pojętym środowiskiem cywilnym, w celu osiągnięcia końcowego celu operacji. W związku z tym coraz większego znaczenia nabiera współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC), który pozwala właściwie skoordynować działania kinetyczne i niekinetyczne.

Kluczowe znaczenie w osiągnięciu celu operacji zajmują działania niekinetyczne, które wspierają działania dowódcy na teatrze działań. Jednym z narzędzi dowódcy w tej kwestii jak wspomniano powyżej jest CIMIC, którego misją jest także wykonywanie zadań humanitarnych. Na podstawie doświadczeń wyniesionych z operacji stabilizacyjnej w Iraku oraz trwającej operacji wymuszania pokoju w Afganistanie, można znaleźć potwierdzenie powyższej tezy, że siły zbrojne w operacjach reagowania kryzysowego wykonują zadania humanitarne poprzez działalność szeroko rozumianej współpracy cywilno-wojskowej. Warto dodać, że kierowanie akcjami humanitarnymi z zasady powinno spoczywać na układzie pozamilitarnym, jednak specyfika i rozmach operacji reagowania kryzysowego oraz stałe zaangażowanie sił i środków wojskowych nosi znamiona nie tylko doraźnych akcji, ale urasta wręcz do operacji humanitarnych. Dlatego ważne jest opracowanie zasad współpracy wojska z organizacjami pozarządowymi w tej kwestii.

Wojskowa współpraca cywilno-wojskowa realizowana w ramach NATO obejmuje szeroki wachlarz relacji pomiędzy siłami Sojuszu a cywilnymi organami, ludnością, organizacjami i agencjami. Stosowane są różnorodne metody współpracy w zależności od rodzaju prowadzonej działalności. Współpraca cywilno-wojskowa ma charakter powiązany: z jednej strony wzrasta zapotrzebowanie na wsparcie

z wykorzystaniem środków wojskowych w celu zwiększenia efektywności funkcjonowania władz cywilnych, a z drugiej - nabiera znaczenia wsparcie udzielone operacji wojskowej ze strony cywilnej.

W Nowej Koncepcji Strategicznej NATO z 1999 roku zawarto stwierdzenie, że relacje, jakie zachodzą pomiędzy wojskami Sojuszu a cywilnym otoczeniem (zarówno rządowe jak i pozarządowe), mają kluczowe znaczenie dla sukcesu operacji. Współpraca cywilno-wojskowa jest wzajemnie zależna: środki wojskowe wspomagają władze cywilne; w tym samym czasie cywilne wsparcie operacji wojskowych ma duże znaczenie dla logistyki, komunikacji, pomocy medycznej oraz spraw publicznych. Współpraca pomiędzy cywilnymi a wojskowymi siłami Sojuszu jest nadal bardzo istotna¹¹.

Rozwinięciem tej sentencji stał się dokument MC 411/1 z 9 lipca 2001 roku, przygotowany na potrzeby KFOR i SFOR. Stwierdzono w nim, że CIMIC jest obszarem wzajemnego współdziałania pomiędzy organami cywilnymi a militarnymi i musi być uwzględniany zarówno w operacjach wspólnej obrony¹² jak i w operacjach spoza artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego¹³. CIMIC jest kluczowym elementem (łącznikiem, swoistym interfejsem) całości planu operacyjnego a nie częścią działań. Zgodnie z MC 411/1, współpraca cywilno-wojskowa nie oznacza wojskowego nadzoru nad organizacjami i agencjami cywilnymi ani też na odwrót. Zastosowanie CIMIC następuje wtedy, gdy:

- siły wojskowe będą odpowiedzialne jedynie za zadania związane z bezpieczeństwem oraz za wsparcie odpowiednich organów cywilnych – w ramach środków i zdolności - w celu realizacji zadań cywilnych, wtedy, gdy zostanie to uzgodnione przez właściwego dowódcę wojskowego zgodnie z planem operacji oraz uprawnionymi organami cywilnymi, jeśli zajdzie taka potrzeba;
- będą wymagane (w wyjątkowych okolicznościach) od wojska zadania, za które normalnie odpowiedzialne są cywilne organy mandatowe, organizacje

¹¹ Koncepcja Strategiczna Sojuszu, przyjęta przez Szefów Państw i Rządów uczestniczących w spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej w Waszyngtonie w dniach 23 i 24 kwietnia 1999 roku, pkt 60.

¹² Collective Defence Operations – CDOs.

¹³ Crisis Response Operations – CROs.

lub agencje. Zadania te będą podejmowane tylko wtedy, gdy nie będzie właściwego ciała cywilnego, nie będzie ono zdolne do wypełniania swoich mandatowych zadań oraz niepodjęcie tych zadań mogłoby doprowadzić do niepożądanych skutków. Wojsko powinno być przygotowane, aby na wniosek właściwych organów cywilnych po akceptacji przez NATO, podjąć konieczne zadania do czasu, gdy cywilne mandatowe organy, organizacje lub agencje nie będą przygotowane do ich przejęcia;

- odpowiedzialność za zadania cywilne będzie przekazywana właściwym organom cywilnym, organizacjom lub agencjom. Proces ten powinien przebiegać w najkrótszym możliwym terminie i w możliwie najbardziej łagodny sposób;
- wojsko będzie potrzebowało zwiększonego dostępu do cywilnych zasobów. W takiej sytuacji zostaną podjęte wszelkie starania w celu uniknięcia negatywnego wpływu na ludność miejscową, gospodarkę, środowisko, infrastrukturę i pracę organizacji humanitarnych;
- zostaną podjęte wszelkie możliwe środki w celu zachowania neutralności i bezstronności organizacji humanitarnych¹⁴.

Wyżej wymienione użycie CIMIC wymaga zintegrowanego planowania i utrzymywania na szczeblu roboczym bliskich stosunków pomiędzy wojskiem oraz odpowiednimi cywilnymi organizacjami i agencjami przed, a także podczas rozwinięcia militarnego

W celu pełniejszego zobrazowania palety zadań humanitarnych wykonywanych przez zgrupowania taktyczne, a głównie przez elementy CIMIC (grupy CIMIC), celowe jest przedstawienie zakresu pomocy humanitarnej oraz zadań jakie wykonują organizacje pozarządowe. Pomoc humanitarna¹⁵ to przede wszystkim ratowanie i ochrona życia w czasie klęsk i katastrof spowodowanych warunkami naturalnymi lub wywołanych działalnością człowieka, oraz:

- udzielanie koniecznej pomocy i wsparcia ludziom narażonym na długotrwałe kryzysy oraz pomoc w tzw. „zapomnianych kryzysach”;

¹⁴ Na podstawie dokumentu MC 411/1, *Polityka wojskowa NATO w zakresie współpracy cywilno-wojskowej*, s. 1-5; L. Zakrzewski, A. Rozbicki, op. cit., s. 20-24.

- przeprowadzanie krótkoterminowych prac związanych z odbudową i rekonstrukcją, szczególnie w zakresie infrastruktury i sprzętu, w ścisłej współpracy z instytucjami lokalnymi, biorąc pod uwagę, o ile to możliwe, długoterminowe cele rozwoju;
- pokonywanie trudności związanych z konsekwencjami migracji ludności (uchodźcy, przesiedleńcy i repatrianci), spowodowanymi przez klęski żywiołowe lub katastrofy wywołane działalnością człowieka;
- działania na rzecz zapobiegania katastrofom oraz ograniczania ich skutków.

Do najważniejszych zadań organizacji humanitarnych w trakcie niesienia pomocy humanitarnej należą:

- reagowanie, niesienie pomocy oraz koordynacja działań w terenie w obliczu nagłych kryzysów;
- zarządzanie kryzysami, redukcja czynników ryzyka, prewencja;
- opracowywanie polityki kryzysowej i zrównoważonych rozwiązań;
- nadzorowanie, monitorowanie przebiegu działań i sytuacji na świecie;
- współpraca z organizacjami niosącymi pomoc na szczeblu narodowym i międzynarodowym;
- powoływanie Centrów Informacji Kryzysowej, informowanie społeczności międzynarodowej o aktualnej sytuacji poprzez środki masowego przekazu;
- badania na rzecz rozwoju polityki kryzysowej;
- stanowienie standardów i norm pomocy humanitarnej.

Zaprezentowane zadania humanitarne w pełni odzwierciedlają działalność elementów militarnych niosących pomoc humanitarną w czasie działań reagowania kryzysowego. Na przykładzie wyniesionych doświadczeń, można stwierdzić wojsko w pewnym zakresie uczestniczy w realizacji tych zadań poprzez działalność CIMIC. Do głównych zadań grupy CIMIC podczas działania w strefie pokonfliktowej z punktu widzenia pomocy ludności lokalnej należy:

- pomoc w odbudowie/rozbudowie infrastruktury kraju;
- pomoc w odbudowie szkolnictwa i opieki zdrowotnej;
- pomoc w odbudowie struktury władz lokalnych;

¹⁵ Na podstawie: www.polskapomoc.gov.pl

- ochrona dóbr kultury;
- szkolenie przedstawicieli władz lokalnych;
- tworzenie i wdrażanie norm prawnych;
- pomoc humanitarna i medyczna;
- pomoc w znajdowaniu zatrudnienia;
- odbudowa rolnictwa.

Dla przykładu warto podać, że Grupa CIMIC w okresie operacji „Iracka Wolność” od 2004 do 2008 roku wspierała Dowódcę MND CS w zakresie współpracy z ludnością lokalną w rejonie odpowiedzialności dywizji. W tym okresie działalność grupy skupiona była przede wszystkim na realizacji następujących przedsięwzięć:

- organizowaniu patroli CIMIC, podczas których zbierane były informacje o aktualnej sytuacji cywilnej w rejonie odpowiedzialności oraz stanie kluczowej infrastruktury cywilnej;
- planowaniu spotkań z przedstawicielami ludności lokalnej i władz irackich, w tym z przedstawicielami administracji publicznej, policji, służb ochrony zabytków, lokalnymi przedsiębiorcami, reprezentantami organizacji i instytucji pozarządowych, szejkami i przywódcami plemiennymi;
- przeprowadzeniu akcji humanitarnych organizowanych w najbardziej potrzebujących osadach i dzielnicach miast; pomoc kierowana była do szkół, szpitali, ośrodków zdrowia, sierocińców i innych instytucji, które w największym stopniu wymagały wsparcia.

W wyniku tych działań nawiązano i utrzymywano bieżące kontakty z najważniejszymi przedstawicielami społeczności lokalnej. Pomoc udzielona przez żołnierzy Grupy CIMIC w formie realizowanych projektów i przekazywanej pomocy humanitarnej pozwalała na stworzenie pozytywnego wizerunku MND CS i Wojska Polskiego wśród Irakijczyków. Patrole CIMIC często działały w miejscach, gdzie nie docierały pododdziały bojowe. W czasie wykonywania codziennych zadań Grupa CIMIC wielokrotnie zbierała informacje o sytuacji w terenie.

Obszary zadań Grupy CIMIC były skoncentrowane na realizacji projektów związanych z odbudową infrastruktury obiektów użyteczności publicznej. Bazą działalności projektowej był fundusz CERP. Dzięki niemu wykonano między innymi

następujące przedsięwzięcia: utwardzanie dróg; instalacja generatorów prądotwórczych przy ośrodkach zdrowia, szpitalach, szkołach; instalacja transformatorów; budowa linii energetycznych i oświetleń dróg; budowa studni głębinowych; wyremontowanie dróg dojazdowych, rond, skrzyżowań, chodników; remont szkół i ich wyposażanie w sprzęt i materiały edukacyjne; zakup wyposażenia dla laboratoriów; wyposażanie ośrodków zdrowia i szpitali w podstawowy sprzęt medyczny; budowa sieci kanalizacyjnych i stacji uzdatniania wody oraz wiele innych.

Oprócz działalności projektowej Grupa CIMIC analizowała strukturę i działanie irackiej administracji państwowej, zwracając uwagę na kompetencje i hierarchiczne podporządkowanie poszczególnych organów władzy. Badano działalność szeregu różnych urzędów. W tym w szczególności strukturę, zakres zadań i działanie organów irackiego wymiaru sprawiedliwości, sądownictwa i prokuratury. Starano się także ściśle współpracować z nieformalnymi liderami lokalnych społeczności. Uzyskane w ten sposób informacje uzupełnione przez dane zdobyte w czasie rozmów z kontraktorami i szeregowymi obywatelami, były podstawą opracowywania ocen analiz i meldunków dotyczących sytuacji społeczno-ekonomicznej w prowincjach.

W związku ze złą sytuacją materialną ludności cywilnej zamieszkującej w strefie odpowiedzialności MND CS oraz brakiem perspektyw na jej polepszenie Grupa CIMIC podejmowała działania, polegające na pozyskaniu pomocy rzeczowej od organizacji humanitarnych z całego świata, a następnie przekazywała ją do najbardziej potrzebującym. W ramach działań humanitarnych współpracowano z Centrum Operacyjnym Pomocy Humanitarnej (*Humanitarian Operations Center – HOC*) w Kuwejcie oraz z organizacjami międzynarodowymi o charakterze humanitarnym, które kierowały do strefy odpowiedzialności MND CS pomoc rzeczową.

W ramach pomocy humanitarnej nawiązano również kontakt i bliską współpracę z instytucjami państwowymi, takimi jak Departament Zdrowia, szpitale, szkoły i przedszkola. Ponadto w czasie patroli CIMIC przeprowadzono kilkadziesiąt spontanicznych akcji, w czasie których rozdano środki pierwszej potrzeby: jedzenie, wodę, ubrania, buty, środki czystości, przybory szkolne i zabawki. W ramach pomocy humanitarnej przekazano także służbie zdrowia 8 Dywizji Irackiej Armii leki i środki

opatrunkowe odebrane z Kuwejtów od organizacji humanitarnej „Freedom and Peace Trust”.

Grupa CIMIC oprócz przekazywania pomocy humanitarnej przeprowadziła także inne wymienione poniżej przedsięwzięcia humanitarne np.: dostarczenie żywności i artykułów pierwszej potrzeby dla powodźian w prowincji Wasit; wysłanie na leczenie do Basry oraz do Polski kilkoro irackich dzieci oraz przeprowadzono zbiórkę darów w Camp ECHO i DELTA na rzecz uchodźców przybyłych do rejonu odpowiedzialności MND CS.

Żołnierze CIMIC, podczas wykonywania przydzielonych zadań, mieli kontakt przede wszystkim z ludnością lokalną, ale także z przedstawicielami władz lokalnych oraz organizacji pozarządowych. Współpraca z przedstawicielami władz lokalnych polegała głównie na:

- określaniu potrzeb i wzajemnych oczekiwań w zakresie realizacji pomocy humanitarnej oraz określaniu kierunków ich realizacji;
- pomocy w uzyskaniu dokumentów potrzebnych do np. transportu rannych do kraju;
- spotkaniach i planowaniu współpracy oraz pomocy;
- wymianie informacji głównie na temat potrzeb ludności;
- uzyskiwaniu wiadomości dotyczących nowych projektów oraz do opracowania ocen CIMIC;
- uzyskiwaniu informacji na temat nastrojów wśród lokalnej ludności cywilnej;
- ustalaniu priorytetów projektów;
- wsparciu władz lokalnych i jednoczesnym wzmocnieniu ich pozycji, a także tzw. „mentoring” (również pomocy w podejmowaniu różnych decyzji)¹⁶;
- pomocy w nawiązywaniu kontaktów z kontrahentami.

Kontakty z ludnością lokalną zaś, to przede wszystkim:

- pomoc humanitarna (rozdzielanie środków pomocy humanitarnej i darów, głównie żywności, środków czystości i leków);
- uzyskiwanie danych do ocen CIMIC oraz realizacji nowych projektów;

¹⁶ Np. zakup samochodów i mundurów dla policji irackiej.

- zbieranie informacji na temat podstawowych potrzeb ludności, a także niedoborów infrastruktury, sieci komunikacyjnych (głównie drogowych) oraz stanu budynków użyteczności publicznej;
- pomoc doraźna;
- pomoc w zakresie medycznym i edukacyjnym oraz rozwoju infrastruktury;
- realizacja projektów mających na celu poprawę warunków bytowych oraz stworzenie przyjaznego środowiska operacyjnego;
- orientacja odnośnie do nastawienia ludności do uczestników misji (w tym spotkania z przywódcami lokalnych klanów).

Kontakty z organizacjami pozarządowymi często uzależnione były od nastawienia danej organizacji do kontaktów i współpracy z środowiskiem wojskowym, a polegały przede wszystkim na:

- określaniu ram współpracy i jej dziedzin oraz koordynacji działań;
- uzyskiwaniu i wymianie informacji na temat potrzeb;
- dostarczaniu środków pomocy humanitarnej;
- uzyskiwaniu danych do ocen CIMIC (wiarygodne oceny środowiska cywilnego);
- współpracy i koordynacji w zakresie pomocy humanitarnej;
- dostarczaniu środków medycznych.

Biorąc pod uwagę zakres pożądanego zakresu współpracy i analizując wyniki oceny tej współpracy można stwierdzić, że nie była ona bardzo efektywna i nie spełniała oczekiwań żołnierzy. Powodów może być wiele, ale można przypuszczać, że była to niechęć przedstawicieli organizacji pozarządowych do bliskich kontaktów z wojskiem powodowana lękiem, stereotypowymi błędnymi wyobrażeniami o negatywnej konotacji, z czego wynikała niska intensywność współpracy w wielu przypadkach, bądź też była to współpraca jednostronna prezentująca postawę roszczeniową.

Żołnierze utrzymywali także kontakty ze służbami więziennymi i policją, które polegały przede wszystkim na działaniach mających na celu poprawę sytuacji w więzieniach i aresztach, a także doposażeniu funkcjonariuszy w podstawowy sprzęt i wydawaniu broni śledczej.

Największy sukces osiągnięty przez grupę CIMIC w trakcie jej działalności podczas operacji, w większości przypadków wskazywali na stworzenie przyjaznego środowiska oraz doprowadzenie do właściwych relacji pomiędzy dywizją a ludnością cywilną i władzami lokalnymi w strefie odpowiedzialności. Miało to niebagatelny wpływ na wzrost bezpieczeństwa w strefie (zmniejszenie ataków na patrole i konwoje oraz ilości ostrzałów bazy), zdobycie większego zaufania ludności lokalnej oraz zrozumienia celowości pobytu wojsk w ich kraju. Żołnierze uznali ponadto za sukces pomoc lokalnej administracji w przeprowadzeniu wiarygodnych wyborów do organów władz lokalnych i centralnych, a także wsparcie przy organizacji i zabezpieczeniu uroczystości państwowych i religijnych. Zdaniem żołnierzy CIMIC za sukces należy uznać także właściwą dystrybucję pomocy humanitarnej do najbardziej potrzebujących mieszkańców. Zwracali również uwagę na fakt, że władze i ludność lokalna doceniała realizację projektów. Przedkładało się to na właściwe korzystanie z wybudowanych bądź dostarczonych dóbr oraz ich ochronę.

Podsumowując można stwierdzić, że działania CIMIC charakteryzują się dużą aktywnością w rejonie odpowiedzialności w celu niesienia pomocy. Ich zadaniem jest określenie potrzeb i wzajemnych oczekiwań w zakresie realizacji pomocy humanitarnej, planowania spotkań z lokalnymi władzami, poszukiwanie informacji głównie na temat potrzeb ludności.

2.3. Wsparcie funkcjonowania władz miejscowych

Jednym z głównych zadań zgrupowań taktycznych w fazie pokonfliktowej jest wsparcie funkcjonowania władz miejscowych w celu stworzenia dogodnych warunków do przekazania władzy administracji lokalnej oraz wspieranie lokalnych władz w zakresie odbudowy i rozwoju regionu, poprawy warunków życia lokalnej ludności oraz niesienie pomocy humanitarnej najbardziej potrzebującym. Oprócz prowadzenia działalności niekinetycznej przez wojsko, głównie przez CIMIC, PSYCHOPS i PRT¹⁷, aktywność wojska w rejonie operacji powinna skupić się również na innych obszarach, w ramach wsparcia funkcjonowania tworzących się władz lokalnych. Do najważniejszych przedsięwzięć w tym zakresie należy zaliczyć

¹⁷ Provincial Reconstruction Team

utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego, tworzenie nowych struktur aparatu bezpieczeństwa, pomoc w odbudowie infrastruktury i procesie tworzenia nowych władz administracji lokalnej w rejonie odpowiedzialności. Zadania te wykonywane powinny być wspólnie z lokalnymi, nowotworzonymi strukturami bezpieczeństwa (wojsko, policja). W tym celu działalność zgrupowań taktycznych powinna skupić się przede wszystkim na:

- wsparciu i ochronie władzy lokalnej;
- ochronie ważnych urządzeń infrastruktury samorządowej (państwowej);
- szkoleniu przedstawicieli władz lokalnych;
- prowadzeniu szeroko zakrojonych działań ochronnych;
- wypełnianiu zadań zgodnie z mandatem operacji;
- nadzorowaniu obszarów zurbanizowanych;
- nadzorowaniu obszarów niezurbanizowanych;
- przeszukiwaniu i poszukiwaniu;
- panowaniu nad niezadowoleniem społecznym;
- inne.

Wsparcie i ochrona władzy lokalnej jest jedną z form działań realizowanych w ramach pomocy wojskowej lokalnej administracji. Do najważniejszych przedsięwzięć należy zaliczyć ochronę pracowników urzędów, wyższych rangą urzędników, burmistrzów i gubernatorów oraz pomoc w organizacji wyborów szczebla lokalnego i centralnego.

Na podstawie wyniesionych doświadczeń należy stwierdzić, że pomoc w organizacji wyborów jest przedsięwzięciem skomplikowanym i trudnym. W trakcie prowadzenia kampanii informacyjnej wyznaczone siły ze zgrupowania taktycznego mogą uczestniczyć w promowaniu akcji wyborczej i objaśnianiu zasad głosowania. Działalność ta polega głównie na pomocy w rozrzucaniu ulotek i materiałów informacyjnych, naklejaniu plakatów oraz pomocy w sporządzeniu informacji medialnych. Należy podkreślić, że siły zgrupowania taktycznego zobowiązane są do respektowania zasady bezstronności podczas swojej działalności.

W celu zapewnienia stabilnej sytuacji przed, w dniu wyborów oraz po wyborach celowe jest prowadzenie z większym nasileniem i częstotliwością patroli,

a także podjęcia widocznych i zrozumiałych dla wszystkich działań odstrasżających przed ewentualnymi aktami ze strony opozycji. W wypadku zastraszania wyborców należy podjąć działania zapewniające bezpieczeństwo na drogach prowadzących do lokali wyborczych, objąć ochroną lokale wyborcze oraz zapewnić ochronę całemu personelowi cywilnemu (lokalnemu i międzynarodowemu) zaangażowanemu w prawidłowy przebieg wyborów.

Zgrupowania taktyczne powinny wspierać lokalne władze oferując szeroko rozumianą pomoc logistyczną oraz zapewnić łączności, która ma umożliwić przesył informacji pomiędzy centralnym ośrodkiem wyborczym a lokalami wyborczymi. Ważne jest, aby wydzielone elementy brały udział w eskortowaniu członków komisji wyborczych, list wyborczych oraz wyników głosowania. Należy podjąć działania zapewniające bezpośrednią ochronę lokali wyborczych i dróg dojazdowych do nich. W trakcie wyborów celowe jest wsparcie wiedzą i doświadczeniem przedstawicieli lokalnej policji i wojska. Nie należy zapomnieć o wykorzystaniu środków elektronicznych do dokumentowania przebiegu wyborów oraz działalności sił bezpieczeństwa (*combat camera*).

Kolejnym zadaniem jest zorganizowanie sieci posterunków, punktów kontrolnych i patroli wokół lokali wyborczych. Ponadto równolegle powinna być prowadzona ochrona „skryta”, jak również ewentualne wsparcie działań lokalnej policji i wojska. Bezpośrednio przed wyborami należy prowadzić działania demonstracyjne siłami, których oddziaływanie powinno zahamować próby ewentualnych zakłóceń wyborów przez przeciwników reform i demokracji.

W celu zapewnienia szybkiej reakcji na zmianę sytuacji i powstałe zagrożenia należy utrzymywać silny odwód gotowy do natychmiastowej reakcji. W ostatniej fazie główny wysiłek należy skierować na zapewnienie bezpieczeństwa wybranym, nowym władzom, gdyż ogłoszenie wyników może być powodem frustracji części społeczeństwa niezadowolonej z wyników wyborów i wywołać stan zagrożenia, zastraszania i falę przemocy.

Ochrona ważnych urządzeń infrastruktury państwowej jest istotnym elementem przetrwania i bezpieczeństwa odradzającej się państwowości w rejonie realizacji operacji wsparcia pokoju. Praktycznie ochrona infrastruktury państwa nie odbiega od

ochrony baz i urzędów wojskowych. W ochronie należy stosować stałe umocnienia (np. Heskobastiony), które fizycznie uniemożliwiają przedostanie się do wewnątrz niepowołanych ludzi, pojazdów i zabezpieczają przed ostrzałami i podłożeniem bomb. Dodatkowym zabezpieczeniem stosowanymi razem z odpowiednimi ogrodzeniami powinny być systemy ochrony „czynnej”, czyli posterunki przy bramach wjazdowych i wyjazdowych, także na wieżach i w innych punktach umożliwiających wgląd w teren. Należy zwrócić uwagę na zorganizowanie nocnych i dziennych patroli wokół obiektów, w miejscach szczególnie wrażliwych na ostrzał. Zadania te powinny być wykonywane siłami wydzielonych elementów zgrupowania taktycznego wraz z lokalnymi siłami bezpieczeństwa.

Szkolenie przedstawicieli władz lokalnych jest skomplikowanym przedsięwzięciem do realizacji przez elementy zgrupowania taktycznego w ramach wsparcia funkcjonowania władz miejscowych. Dotyczy to braku wyszkolonych specjalistów w wydzielonych siłach wojskowych z zakresu prawa administracyjnego czy prawa publicznego. Ponadto władze lokalne zostają powołane i funkcjonują na podstawie przepisów prawa lokalnego i niemożliwe jest dostosowanie innych przepisów prawnych do aktów prawnych państwa objętego konfliktem. Dlatego należy pomagać i wspierać lokalne władze w odpowiednim interpretowaniu przepisów i czuwać nad poprawną ich realizacją. Poprzez właściwe wykorzystanie odpowiednich specjalistów z grupy CIMIC lub PRT możliwe jest doskonalenie oraz wsparcie miejscowych władz w zakresie między innymi wiarygodności i prawidłowości administrowania oraz jakości świadczonych usług.

Działania ochronne są czynnością rutynową wykonywaną przez zgrupowania taktyczne w fazie pokonfliktowej. Wynika to ze słabości oraz braku wyszkolenia lokalnych sił bezpieczeństwa. Dlatego też, realne zagrożenia w rejonie odpowiedzialności nakazują utrzymywanie w gotowości sił szybkiego reagowania (QRF¹⁸) do przeciwdziałania na zaistniałe sytuacje kryzysowe. Ważną kwestią jest przestrzeganie zasad użycia siły (ROE¹⁹). Podstawową zasadą prowadzenia działań wspierających jest zapewnienie ochrony lokalnej ludności i władzy, a także wojskom

¹⁸ Quick Reaction Forces

¹⁹ Rules of Engagement

własnym. Zawsze należy kierować się zasadą bezstronności, której przestrzeganie wpływa na podniesienie bezpieczeństwa w rejonie konfliktu.

Działania ochronne przybierają formy ochrony miejsc, rejonów oraz ochronę działań. Ochrona miejsc dotyczy ochrony fizycznej budynków rządowych, miejsc stacjonowania wojsk, urzędów użyteczności publicznej lub innych miejsc niezbędnych do funkcjonowania zgrupowań wojsk i ludności cywilnej. Działania te mają charakter raczej statyczny. Ochrona rejonów dotyczy miejscowości zamieszkałych przez ludność mniejszości narodowej, stref rozdzielania (buforowych) stron konfliktu, obozów uchodźców, posterunków lokalnej policji, jednostek wojskowych itp. Natomiast ochrona działań polega na zabezpieczaniu działań samorządów lokalnych i rządowych takich jak np. wybory lokalne, zabezpieczeniu pomocy humanitarnej czy konwojów. Z doświadczeń wynika, że ta ostatnia forma działań należy trudnych z uwagi na przemieszczanie się wojsk w rejonach niebezpiecznych lub zamieszkałych przez ludność wrogo nastawioną do sił pokojowych.

Działania mandatowe zgrupowań taktycznych w fazie pokonfliktowej mają na celu wymuszenie właściwych zachowań stron konfliktu. Mogą one przyjmować następujące formy: kontrola wyznaczonych rejonów, kontrola granic i ruchu lokalnej ludności, działania poszukiwawcze czy okupacje rejonów lub obiektów. Przedsięwzięcia te w przeciwieństwie do działań ochronnych wymagają od elementów zgrupowań taktycznych bardziej aktywnej postawy, gdyż należy liczyć się z nieprzychylną reakcją stron konfliktu lub niezadowoleniem ludności.

Charakter działań mandatowych zależy od sytuacji w rejonie pokonfliktowym, na który wpływ mają następujące czynniki:

- postawa stron konfliktu;
- rejon działań;
- nasycenie sił stron konfliktu;
- nasycenie własnych sił i środków;
- uchodźcy i ich migracja;
- mniejszości narodowe;
- stosunek władz lokalnych;

- wyznaczenie;
- sytuacja gospodarcza rejonu;
- inne.

Należy zwrócić uwagę również na fakt, iż w pewnych sytuacjach działania mandatowe są niepożądane przez strony konfliktu i stanowią ważny determinant określający wskaźnik poparcia dla obecności zgrupowania taktycznego, co w rezultacie przyczynia się do pogorszenia stosunków z ludnością lokalną.

Nadzorowanie obszarów zurbanizowanych przez zgrupowania taktyczne w fazie pokonfliktowej wymaga dużej aktywności ze strony zgrupowań taktycznych. Teren zurbanizowany czyli miasta oraz mniejsze miejscowości ze względu na swoją specyfikę są miejscami szczególnie podatnymi na akty przemocy, gwałtowne wystąpienia uliczne oraz inne zakłócenia porządku i bezpieczeństwa publicznego. Wnioski z dotychczasowego uczestnictwa sił zbrojnych w operacjach wymuszania pokoju, dowodzą że wysiłek prowadzonych działań przenosi się coraz częściej właśnie w rejon zabudowane.

Działalność zgrupowań taktycznych zawiera szeroki wachlarz działań od biernych, polegających na ograniczaniu aktywności frakcji stron konfliktu, do aktywnych polegających na użyciu elementów ugrupowania taktycznego przeciwko określonym siłom opozycji czy też podczas rozruchów społecznych. Do najczęściej spotykanych działań biernych realizowanych przez zgrupowania taktyczne, w celu wsparcia władzy lokalnej należy zaliczyć:

- rozgraniczanie stron konfliktu;
- tworzenie strefy „buforowej” i kontrolowanie jej;
- patrolowanie określonych rejonów;
- tworzenie sieci posterunków;
- prowadzenie rozpoznania osobowego;
- demonstracje siły.

Działania aktywne zgrupowań taktycznych to przede wszystkim:

- prowadzenie działalności kontrolnej przepływu wojsk i ludności cywilnej;
- wymuszanie zawieszenia broni;
- organizację punktów kontrolnych;

- prowadzenie działalności wywiadowczej;
- prowadzenie działalności zbrojnej skierowanej przeciwko wojskom, które nie stosują się do ustaleń obowiązujących w strefie zgodnie z ROE.

Działania bierne nie zakłócają życia lokalnej społeczności, aczkolwiek narzucają pewne ograniczenia. Natomiast aktywne działania powodują całkowitą blokadę rejonu. Podobnie jak w przypadku działań ochronnych, to właśnie od postępowania stron konfliktu zależy będzie, jaki charakter przyjmą działania nadzorujące.

Z analizy oraz przebiegu operacji dotychczas prowadzonych wynika, że działania opozycji w rejonie zurbanizowanym może obejmować zakłócanie pracy urządzeń publicznych w wyniku uderzeń lub aktów dywersyjnych, tworzenie ognisk naruszania porządku publicznego, zmuszając siły zgrupowań taktycznych do rozszerzenia obszaru działań oraz inicjowanie wypadków lub wystąpień tłumy w celu wciągnięcia sił pokojowych w pułapkę. Ponadto należy liczyć się z prowokowaniem działań zgrupowań taktycznych w nadziei, że te dostarczą one materiałów do wrogiej lub nieprzychylniej propagandy lub prowokowanie wzajemnych sporów. Nieunikniony jest ostrzał z broni strzeleckiej, moździerzy, a także niszczenie dróg zaopatrzenia, mostów, lądowisk, linii kolejowych, podkładanie materiałów wybuchowych w celu zniszczenia określonych obiektów, wywołania paniki i obniżenia morale społeczności lokalnej. Często organizowanie mogą być zasadzki na patrole i śmigłowce oraz ataki na osoby sympatyzujące i współpracujące z siłami pokojowymi.

Wymienione zagrożenia wpływają na wybór sposobu prowadzenia działań nadzorujących terenów zurbanizowanych. Pierwszy zakłada rozmieszczenie elementów zgrupowania w rejonie, w którym będą działać. Takie ugrupowanie może się składać z sił przeznaczonych do prowadzenia działań nadzorujących metodami np. patrolowania wyznaczonych sektorów lub ulic, organizacji posterunków kontrolnych i ochronnych oraz kontroli nad ważnymi punktami. Niezbędne jest też utrzymywanie odwodu w ciągłej gotowości do podjęcia działań oraz ciągłe prowadzenie działań obserwacyjnych w miarę możliwości z wykorzystaniem śmigłowców i pojazdów. Wariant taki umożliwia szybkie reagowanie na zachodzące wydarzenia, umożliwia też sprawniejsze wykorzystanie posiadanych odwodów. Żołnierze bardziej identyfikują

się z obszarem, w którym żyją i gdy mają możliwość poznania społeczeństwa, rozmieszczenia ulic, obiektów oraz zwyczajów frakcji stron konfliktu. Wadą tego wariantu jest stałe zagrożenie atakami ze strony przeciwników, a to wymaga zaangażowania większych sił do ochrony obiektów i eskortowania pojazdów. Wariant, w którym elementy ugrupowania rozmieszczone są poza rejonem ich przyszłych działań, daje wojskom możliwość lepszego odpoczynku. Ochrona miejsc stacjonowania nie wymaga tak dużego nakładu sił i środków, także poziom zagrożenia transportu jest zdecydowanie mniejszy. Do wad tego sposobu można zaliczyć dłuższy okres reagowania na sytuację oraz potrzebę utrzymywania większej liczby odwodów w stałej gotowości do działania.

W czasie nadzorowania sytuacji w miejscowościach najczęściej stosowanymi metodami działań będą: organizowanie posterunków kontrolnych, blokada dróg, organizowanie patrolowania, działań poszukiwawczych oraz wprowadzenie godziny policyjnej.

Nadzorowanie obszarów nieurbanizowanych jest kolejnym przedsięwzięciem, dzięki któremu zgrupowania taktyczne mogą wesprzeć funkcjonowanie władz lokalnych oraz siły bezpieczeństwa. Działania te swoim charakterem przypominają działania nieregularne, prowadzone zgodnie z taktyką „uderz i uciekaj”. Zasięgiem obejmują większy obszar, w którym elementy stron konfliktu przebywają między ludnością niewalczącą, co znacznie utrudnia ich wykrycie. Większość działań prowadzonych przez siły zgrupowań taktycznych będzie się wiązać z:

- pokazem siły;
- blokadą dróg;
- obecnością wojsk w rejonie działania;
- akcjami prewencyjnymi prowadzonymi przeciwko siłom destabilizacyjnym.

W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa oraz zagwarantowania swobody ruchu konieczne może się okazać stworzenie systemu posterunków. W zależności od sytuacji będą to posterunki obserwacyjne, kontrolne lub blokujące. W przypadku wystąpienia sytuacji wymagającej interwencji któregoś z elementów ugrupowania w jego rejonie odpowiedzialności przystępuje ono do

samodzielnym działaniach. Polegają one na odizolowaniu miejsca powstałej sytuacji problemowej i utworzeniu wokół niego pierścienia swoich pododdziałów.

Dużego znaczenia podczas wsparcia władz lokalnych w nadzorowaniu obszarów nieurbanizowanych odgrywa działalność PSYCHOPS oraz CIMIC i PRT. Jednostki te poprzez szeroko rozumianą działalność informacyjną oraz humanitarną wśród ludności cywilnej w rejonach poza miejskich, skutecznie wpływają na poprawę bezpieczeństwa i zaufania do lokalnej administracji. Ponadto narzędzia te służą dowódcy zgrupowania do możliwości budowania pozytywnego wizerunku wojska wśród ludności lokalnej.

Przeszukiwanie i poszukiwanie. Celem tych działań jest przechwycenie poszukiwanych osób, broni, nadajników radiowych, dostaw, materiałów wybuchowych i dokumentów, zakłócanie i uniemożliwianie działań związanych z produkcją bomb i broni wykorzystywanych w atakach terrorystycznych. Zastosowanie tych form działań ułatwia zgrupowaniom taktycznym przejęcie inicjatywy i neutralizacja działających grup, magazynów broni i amunicji zatrzymywanie ukrywających się ludzi, a tym samym przyczyni się do wsparcia funkcjonowania władz lokalnych i sił bezpieczeństwa. W wielu operacjach właśnie tym działaniom nadaje się szczególną rangę, przez co stanowią one znaczącą ich część. Stałe nękanie stron konfliktu zmusza je do ciągłego manewrowania sprzętem, uzbrojeniem, amunicją i materiałami wybuchowymi, tym samym zmniejsza ich szanse. Należy zwrócić uwagę, że przeciwnicy stabilizacji używają coraz bardziej wyszukanych metod ukrywania broni i wyposażenia, a to powoduje konieczność wprowadzania coraz bardziej skomplikowanych metod poszukiwań opartych na wykorzystaniu psów, kamer termowizyjnych, czujników reagujących na ciepło, materiały wybuchowe, broń i amunicję. Do przeszukiwań stosuje się także przenośne zestawy rentgenowskie do prześwietlania ścian oraz telewizję przemysłową. Ponadto jeśli efektywność poszukiwań będzie rosła w czasie to będzie odgrywać coraz większą rolę w neutralizowaniu zagrożeń stron konfliktu.

Warunkami zapewniającymi powodzenie działań są: wiarygodne informacje rozpoznawcze, adekwatna liczba elementów prowadzących poszukiwanie, wspartych odpowiednimi środkami, właściwy moment ich prowadzenia, wystarczająca liczba sił

ochrony uniemożliwiających ucieczkę elementom frakcji oraz zapewniających ochronę elementom prowadzącym poszukiwanie.

Panowanie nad niezadowolonym społecznym jest trudnym zadaniem, gdyż dotyczy ono wykonywania przedsięwzięć policyjno-prewencyjnych w ramach wsparcia władz lokalnych. Celem jest nie dopuszczenie do powstawania zamieszek, rozpędzanie zgromadzeń, izolowanie przywódców kierujących rozruchami, a także przy pomocy środków „nieśmiercionośnych” i metod policyjnych powstrzymanie tłumu od agresywnego zachowania i w sprzyjających sytuacjach jego rozproszenie.

Istotą kontroli wystąpień tłumu jest przy wykorzystaniu żołnierzy wyposażonych w specjalistyczny (używany przez formacje policyjne) sprzęt bezpośrednie oddziaływanie na zgromadzenie ludzi niezadowolonych z funkcjonowania władz lokalnych. Udział zgrupowań taktycznych w tego typu działaniach w znaczny sposób przyczyni się efektywniejszej realizacji zadań związanych z reformami w rejonie pokonfliktowym.

Każde wystąpienie tłumu należy traktować jako potencjalny punkt zapalny. Dokumenty normatywne wskazują, że w przypadku, gdy siły lokalnej policji nie są w stanie zaradzić sytuacji, mogą potrzebować wsparcia ze strony wojsk pokojowych. Przypadki powstrzymywania wrogiego tłumu budzą zawsze wiele uzasadnionych emocji. W przypadku gdy dojdzie do zgromadzenia i wystąpienia tłumu, dowódca wojskowy działający w rejonie konfliktu powinien podjąć następujące przedsięwzięcia koordynacyjne:

- nawiązanie kontaktu z władzami miasta;
- konfiskowanie broni i innych niebezpiecznych narzędzi;
- filmowanie uczestników manifestacji (agitatorów);
- blokowanie;
- odizolowanie;
- nadzorowanie;
- rozdzielanie.

Przykłady większości prowadzonych operacji wskazują, że rejony działania elementów ugrupowania znacznie przekraczają możliwości efektywnego wykorzystania sił i środków. Zgrupowania taktyczne w sile batalionu mogą również

otrzymać zadanie prowadzenia lokalnych wzmocnionych patroli oraz być przygotowane do reagowania na ewentualne wydarzenia, takie chociażby jak potrzeba wsparcia działań Międzynarodowych Sił Policyjnych (IPTF) oraz międzynarodowych organizacji rządowych i pozarządowych.

Inne. Siły wojskowe w fazie pokonfliktowej wykonują również inne przedsięwzięcia, które na przykład mają wspierać rząd i administrację w zwalczaniu produkcji narkotyków i handlu nimi. Jednakże zgrupowania taktyczne nie powinny angażować się bezpośrednio w niszczenie upraw i urządzeń do ich produkcji, oraz inicjowania akcji militarnych przeciwko producentom. Głównie wojsko powinno skupić się na pozyskiwaniu danych wywiadowczych i przekazywaniu ich odpowiednim służbom krajowym oraz na pomocy logistycznej dla tych służb.

Podsumowując należy stwierdzić, że przedstawione powyżej sposoby wsparcia władz lokalnych przez zgrupowania taktyczne stanowią jedynie wybrane przedsięwzięcia, które w zależności od sytuacji w rejonie pokonfliktowym oraz oczekiwań władz lokalnych mogą wykonywać wojskowe siły pokojowe. Zgrupowania taktyczne w trakcie realizacji zadań w fazie po konflikcie są niejednokrotnie jednym elementem, który ma za zadanie wspierać funkcjonowanie administracji lokalnej. Często zdarza się, że zadania wsparcia władzy lokalnej wojsko wypełnia wraz z siłami policyjnym oraz innymi międzynarodowymi organizacjami rządowymi i pozarządowymi. W takiej sytuacji odpowiednia koordynacja oraz podział zadań pomiędzy różne podmioty powoduje wzrost efektywności wykonywanych zadań w ramach wsparcia władzy administracyjnej. Niekiedy jednak, zwłaszcza w początkowej fazie stabilizacji, zgrupowania taktyczne są zmuszone do wykonywania zadań wsparcia władz bez uprzedniego przygotowania specjalistycznego. Jest to nowe wyzwanie stojące obecnie przed siłami zbrojnymi, wymagające właściwego doboru sił i środków oraz wykształcenia stosownych specjalistów z omawianej problematyki.

2.4. Przygotowanie miejscowych sił bezpieczeństwa do przejęcia odpowiedzialności

Współczesne siły zbrojne coraz częściej muszą być uniwersalne, gdyż stojące przed nimi zadania często w swoim zamiarze powinny być przeznaczone dla wyspecjalizowanych komórek spoza wojska. Dla przykładu uczestnictwo w operacjach poza granicami kraju Polskich Sił Zadaniowych dotyczyła wykonywania nie tylko zadań bojowych. Żołnierze zajmowali się między innymi. prowadzeniem przetargów na wyposażenie infrastruktury cywilnej na terenie prowadzonych działań oraz prowadzeniem szeroko rozumianej współpracy cywilno-wojskowej. Do zadań wcześniej nie realizowanych przez wojsko należy obecnie zaliczyć także prowadzenie szkolenia z wojskami i siłami policyjnymi obcych państw w celu przystosowania ich do współpracy z wojskami pokojowymi, a następnie do przyjęcia odpowiedzialności.

Obecnie większość zadań dotyczących tego obszaru realizowanych przez wojsko w operacjach wymuszania pokoju cechuje charakter szkoleniowy lub doradczy. Celem takich misji jest stworzenie i przygotowanie sił bezpieczeństwa do samodzielnej pracy w zakresie czynności niezbędnych do planowania i prowadzenia działań, a w rezultacie do przejęcia odpowiedzialności i samodzielnego wykonywania zadań stabilizujących. Aby można prowadzić działalność szkoleniowo-doradczą w strukturach zgrupowań taktycznych powoływane są zespoły doradczo szkoleniowe²⁰. Analizując zadania wykonywane przez wojsko na rzecz miejscowych sił bezpieczeństwa, należy zaznaczyć, że podejmowane są one na korzyść trzech instytucji zapewniających porządek i bezpieczeństwo: wojska, policji i straży granicznej.

Szkolenie i przygotowanie sił zbrojnych ma na celu stworzenie takich struktur, aby wspierały one wysiłek stabilizacyjny wojsk pokojowych, zapewniały suwerenność i obronę kraju, bezpieczeństwo w czasie przejmowania i sprawowania władzy, ochronę najważniejszych obiektów, infrastruktury, linii łączności i komunikacyjnych oraz ludności. Ponadto siły zbrojne powinny być szkolone do udzielania pomocy w przypadku katastrof naturalnych oraz prowadzenia akcji humanitarnych.

²⁰ MiTT –Military Transitions Team

W uzasadnionych przypadkach armia powinna być przygotowana do zaangażowania się w sprawy wewnętrzne kraju, ale pod warunkiem przestrzegania prawa. Nadrzędnym celem podczas szkolenia jest wpajanie przyszłym dowódcom, że tworząca się armia ma być profesjonalna i apolityczna, gdyż dzięki temu można zapewnić bezpieczeństwo kraju.

W celu osiągnięcia tak zakładanych planów zespoły doradczo-szkoleniowe powinny zostać podzielone na komórki odpowiedzialne za szkolenie i przygotowanie do działań poszczególnych komponentów dowództw i wojsk. Jest to odpowiedzialne i skomplikowane zadanie w związku z różnorodnością struktur, rodzajem wojsk i przeznaczeniem danej jednostki. W okresie tworzenia armii, z przyczyn oczywistych znany jest tylko ogólny zarys dotyczący przyszłych sił zbrojnych. Brak jest natomiast podstaw prawnych, regulaminów, podręczników, a co najważniejsze wizji i zadań przyszłej armii. Ponadto różnice kulturowe, religijne i językowe są kolejną barierą do pokonania w czasie szkolenia. Należy pamiętać, że do tworzących się struktur wojskowych rekrutowani są głównie kandydaci bez doświadczenia wojskowego, w większości nie posiadający żadnego wykształcenia, a motywatorem powodującym chęć służenia w armii są tylko kwestie finansowe. Tworzenie i szkolenia sił zbrojnych odbywa się w prymitywnych warunkach. Należy zdać sobie sprawę z tego, że po konflikcie zbrojnym koszary oraz baza szkoleniowa jest zniszczona lub nie nadająca się do zaadoptowania. Brak jest zarówno podstawowego sprzętu, pomocy dydaktycznych jak i bezpiecznego miejsca do przeprowadzenia szkolenia z musztry czy taktyki, nie wspominając o strzelnicach i тренаżerach. Takie warunki nie są zachętą dla szkolonych jak i szkolących. Jednakże doświadczenia wyniesione z operacji stabilizacyjnej w Iraku, uświadamiają że działania w takich warunkach są możliwe i przynoszą zamierzony skutek. Odpowiednio przygotowani instruktorzy, głównie wywodzący się ze szkół i centrów szkolenia wraz z elastycznym i dostosowanym do potrzeb programem szkolenia powinni sprostać temu zadaniu. Program powinien stale ulegać modyfikacji treści kształcenia w zależności od poziomów szkolenia, uwzględniając postulaty strony szkolonej. Istotne jest, aby szkolenie odbywało się w kilku ośrodkach. Macierzysta jednostka powinna stanowić podstawowe miejsce szkolenia, natomiast w centrach szkolenia lub kursowych

żołnierze powinni doskonalić wiedzę wcześniej nabytą. W początkowym okresie kształcenia instruktorami powinni być żołnierze z sił pokojowych posiadający wiedzę z danego obszaru. Warto również zaznaczyć, że podczas reaktywacji sił zbrojnych żołnierze koalicji powinni być zaangażowani we wszystkie etapy tworzenia sił zbrojnych. To oni powinni weryfikować kandydatów do służby, uczestniczyć w komisjach lekarskich i egzaminacyjnych i tworzyć załączki ośrodków szkolenia, w celu zapewnienia wiarygodności rekrutacji czy sprawdzianów, a tym samym właściwym kierowaniu żołnierzy na dalsze szkolenia kandydatów.

Ważną kwestią jest fakt, że nabyte umiejętności powinny być doskonalone w czasie wspólnych ćwiczeń i działań, takich jak wspólne patrole, czy posterunki kontrolne. Wspólne działania typu *cordon and search*, powinny polegać na tym, że siły pokojowe zapewniają izolację rejonu działania, a siły szkolone dokonują przeszukiwań i zatrzymań.

Inna specyfika dotyczy szkolenia dowództw i sztabów, które powinny być szkolone głównie z tematyki procedur dowodzenia, rozpoznania, planowania i monitorowania sytuacji, dowodzenia operacją, stwarzania warunków dowódcy do podjęcia decyzji, poprawy organizacji pracy w zespole, opracowania dokumentów dowodzenia (planistycznych, rozkazodawczych oraz sprawozdawczych), funkcjonowania stanowisk dowodzenia, znajomości znaków taktycznych, podstaw taktyki oraz znajomości prowadzenia działań przez koalicjantów. W zależności od sytuacji oraz specyfiki dowództwa czy jednostki, wszystkie szkolenia powinny być zorientowane na nauczenie podstawowych umiejętności, umożliwiających prowadzenie działalności operacyjnej.

Podobną działalność prowadzą zespoły doradczo-szkoleniowe policji. Celem tych szkoleń jest osiągnięcie takiego poziomu wyszkolenia, aby policja zapewniła bezpieczeństwo wewnętrzne kraju, w szczególności ludności i w uzasadnionych przypadkach wspierała wojsko w walce z opozycją. Przygotowaniem policji powinny zająć się specjalne zespoły doradczo-szkoleniowe²¹ złożone z policyjnych instruktorów oraz w uzasadnionych przypadkach i z żołnierzy. Rola wojska w szkoleniu policji ogranicza się głównie do przygotowania policji do wsparcia wojska

²¹ PiTT – Police Transitions Team

w działaniach stabilizacyjnych. Praktycznie odbywa się to poprzez organizowanie wspólnych patroli wojska z policją oraz do prowadzenia wspólnych działań.

Elementy zgrupowań taktycznych w pewien sposób odpowiedzialne są za przygotowanie i szkolenie członków straży granicznej. Odpowiednio przygotowane zespoły doradczo-szkoleniowe, złożone z przedstawicieli wojska i straży granicznej mają na celu przygotowanie straży granicznej do ochrony granic, monitorowania i kontrolowania ruchu ludzi i towarów. Główny wysiłek szkoleniowy wojska w tej kwestii powinien być skupiony na stworzeniu warunków skutecznej ochrony granic.

Podsumowując powyższe, ogólne rozważania dotyczące wsparcia miejscowego aparatu bezpieczeństwa, warto zaznaczyć, że szkolenie to odbywa się niejednokrotnie w warunkach wymuszania pokoju i niestabilnej sytuacji w rejonie odpowiedzialności. Częstokroć szkolenia muszą być przerywane z powodu zaangażowania lokalnych pododdziałów do walki przeciwko przeciwnikom stabilizacji.

3. FUNKCJONOWANIE ZGRUPOWAŃ TAKTYCZNYCH W FAZIE POKONFLIKTOWEJ (NA WYBRANYCH PRZYKŁADACH)

Prowadząc analizę działań zgrupowań taktycznych w fazie pokonfliktowej w ramach operacji wsparcia pokoju, należy podkreślić, że prowadzone są one w innym środowisku (otoczeniu) w porównaniu do „tradycyjnych” operacji wojskowych. Dlatego też w działaniach tych stosowane są inne zasady. Pomimo powyższych zastrzeżeń należy podkreślić, że zasady walki jak i sposoby jej prowadzenia stosowane w odpowiedni sposób są nie tylko aktualne w trakcie operacji wsparcia pokoju, ale wręcz pomocne w osiągnięciu celów operacji.

Przedstawiając zasady operacji wsparcia pokoju należy pamiętać, że nie zawsze mogą być stosowane one w jednakowy sposób w każdej sytuacji, chociaż wszystkie powinny być przedmiotem szczegółowej analizy w procesie planowania i prowadzenia operacji wsparcia pokoju. Opisane poniżej zasady powinny stanowić podstawy w trakcie wypracowywania decyzji o udziale komponentu wojskowego w operacji wsparcia pokoju, oraz w trakcie wykonywania przez niego zadań.

Zasady operacji wsparcia pokoju:

- wzajemny szacunek;
- bezstronność;
- wiarygodność;
- ograniczenie użycia siły;
- przejrzystość celu operacji
- jedność dowodzenia;
- koordynacja cywilno-wojskowa;
- swobody poruszania się;
- elastyczność.²²

W fazie pokonfliktowej, w której istotą jest stabilizacja i normalizacja sytuacji w rejonie operacji najistotniejsze znaczenie ma współpraca cywilno wojskowa i zasada koordynacji wspólnego wysiłku w oddzielnej realizacji zadań ale wspólnym osiągnięciu celów. Wymiar cywilny współpracy cywilno-wojskowej obejmuje te obszary,

w których zadania cywilne realizowane są jednocześnie z operacjami wojskowymi.

Spośród wielu sfer cywilnych i wojskowych działalności, które pośrednio lub bezpośrednio wpływają na wspólne bezpieczeństwo można wymienić²³:

- wzmocnienie współpracy pomiędzy Komitetem Wykonawczym ds. Pokoju i Bezpieczeństwa a Komitetem Wykonawczym ds. Humanitarnych oraz odpowiednimi departamentami Kwatery Głównej (HQ),
- tworzenie w poszczególnych operacjach wsparcia pokoju tzw. Doraźnych Grup Roboczych (*Task Forces Group* - TFG), których zadaniem powinno być koordynowanie wysiłku różnych organizacji działających w rejonie operacji,

Z tworzonej przez CIMIC płaszczyzny porozumienia i współdziałania dowódców z ludnością i władzami lokalnymi na poziomie operacyjnym i taktycznym wynika jego rola – zapobieganie i rozwiązywanie konfliktu²⁴ co jest głównym celem działania sił wsparcia pokoju w fazie pokonfliktowej.

Rezultaty dotychczasowych badań świadczą o tym, że przedstawiciele cywilni odgrywają szczególną rolę w koordynacji działań sił wsparcia pokoju. Operacje mogą wymagać bowiem użycia siły (wykorzystania np.: lotniczych środków rażenia) w trakcie równoległe prowadzonych działań humanitarnych. Bezpośredni udział organizacji cywilnych w procesie *targetingu*²⁵ sprzyja właściwej koordynacji działań cywilnych i wojskowych w danym rejonie, chroniąc przedstawicieli organizacji humanitarnych przed rażącym skutkiem działań kinetycznych. Dlatego też, podkreśla się znaczenie koordynacji działań komponentu wojskowego i organizacji cywilnych, jako nierozzerwalnie zwanego z fazą pokonfliktową. Koordynacja jest niezbędna, wprost konieczna w celu zapewnienia całościowego zgrania pracy dowództwa zgrupowań taktycznych w zakresie cywilno-wojskowej współpracy. Może to oznaczać, że odpowiednia koordynacja umożliwia uniknięcie lub ponownego zaistnienia konfliktów oraz stwarza przesłanki uzyskania pewności, że wszystkie czynności, formy, sposoby oraz opinie zostały wzięte pod uwagę i rozważone w

²² Regulamin Działań Wojsk Lądowych, Warszawa 2008, str. 257-258

²³ Na podstawie: NATO. *Vademecum*, Bellona, Warszawa 1995, s. 123, 130, 131.

²⁴ M. Cieślarczyk, *Współpraca cywilno-wojskowa jako zjawisko...*, wyd. cyt., s. 22.

²⁵ *Targeting* – Termin pochodzący z języka angielskiego, który w wolnym tłumaczeniu oznacza „zarządzanie przez cele”. Szerzej: R. Kwećka, *Operacje połączone*, Materiał multimedialny, AON, Warszawa 2002.

trakcie czynności planistycznych związanych z operacją wsparcia pokoju²⁶.

Najtrudniejszym zadaniem realizowanym w operacji w trakcie fazy pokonfliktowej przez siły Sojuszu, a co za tym idzie także i CIMIC będzie odbudowa struktur administracyjnych, politycznych i gospodarczych w środowisku dotkniętym konfliktem, gdyż NATO nie posiada kompetencji do prowadzenia działań tego typu. Działania takie są domeną społeczności międzynarodowej, niemniej jednak, Sojusz je wspomaga.

Analiza i badania przypadków wskazują na potrzebę nagłego i doraźnego koordynowania zastosowania komórki CIMIC zgrupowania taktycznego rozumianego jako *obszaru wzajemnego oddziaływania* z organami cywilnymi i musi być uwzględniany zarówno w operacjach wspólnej obrony (*Collective Defence Operations* – CDOs), jak i w operacjach spoza tego artykułu (*Crisis Response Operations* – CROs). CIMIC jest kluczowym wątkiem (łącznikiem, swoistym interfejsem) całości planu operacyjnego a nie częścią działań.

CIMIC nie oznacza wojskowego nadzoru nad organizacjami i agencjami cywilnymi, ani też na odwrót. Zastosowanie CIMIC następuje wtedy, gdy²⁷:

- siły wojskowe będą odpowiedzialne jedynie za zadania związane z bezpieczeństwem oraz za wsparcie odpowiednich organów cywilnych – w ramach środków i zdolności - w celu realizacji zadań cywilnych, wtedy, gdy zostanie to uzgodnione przez właściwego dowódcę wojskowego zgodnie z OPLAN oraz uprawnionymi organami cywilnymi, jeśli zajdzie taka potrzeba;
- będą wymagane (w wyjątkowych okolicznościach) od wojska zadania, za które normalnie odpowiedzialne są cywilne organy mandatowe, organizacje lub agencje. Zadania te będą podejmowane tylko wtedy, gdy nie będzie właściwego ciała cywilnego, nie będzie ono zdolne do wypełniania swoich mandatowych zadań oraz niepodjęcie tych zadań mogłoby doprowadzić do niepożądanych skutków. Wojsko powinno być przygotowane, aby na wniosek właściwych organów cywilnych po akceptacji przez NATO, podjąć konieczne zadania do

²⁶ Na podstawie: M. Marszałek, *Potrzeby i płaszczyzny współpracy...*, wyd. cyt.

²⁷ Na podstawie dokumentu MC 411/1, *Polityka wojskowa NATO w zakresie cywilno-wojskowej współpracy*, materiał dostępny u autorki studium, s. 1-5; L. Zakrzewski, A. Rozbicki, *Wybrane zagadnienia współpracy...*, wyd. cyt., s. 20-24.

czasu, gdy cywilne mandatowe organy, organizacje lub agencje nie będą przygotowane do ich przejęcia;

- odpowiedzialność za zadania cywilne będzie przekazywana właściwym organom cywilnym, organizacjom lub agencjom. Proces ten powinien przebiegać w najkrótszym możliwym terminie i w możliwie najbardziej łagodny sposób;
- wojsko będzie potrzebowało zwiększonego dostępu do cywilnych zasobów. W takiej sytuacji zostaną podjęte wszelkie starania w celu uniknięcia negatywnego wpływu na ludność miejscową, gospodarkę, środowisko, infrastrukturę i pracę organizacji humanitarnych;
- zostaną podjęte wszelkie możliwe środki w celu zachowania neutralności i bezstronności organizacji humanitarnych.

Powyżej wymienione zastosowanie CIMIC wymaga zintegrowanego planowania i utrzymywania na szczeblu roboczym bliskich stosunków pomiędzy wojskiem i odpowiednimi cywilnymi organizacjami i agencjami przed oraz podczas rozwinięcia militarnego. Stosunki te będą utrzymywane zarówno na teatrze, jak i na szczeblu dowodzenia strategicznego lub poniżej, tam gdzie ma miejsce planowanie militarne. Należy przyznać, jednakże, że nawet tam gdzie takie stosunki i mechanizm planowania istnieją, to nie zawsze może być możliwym formalne ich przeprowadzenie.

Dla potrzeb Sojuszu CIMIC opiera się na wytycznych Rady Północnoatlantyckiej (NAC), w świetle których za planowanie i realizację działań CIMIC na swoim obszarze operacji odpowiedzialne są głównie władze wojskowe NATO. W razie konieczności władze wojskowe NATO porozumiewają się z właściwymi komitetami Rady. Zgodnie z wytycznymi Rady, Komitet Wojskowy (MC) jest odpowiedzialny za politykę CIMIC w NATO.

CIMIC stanowi jedno z narzędzi operacyjnych dostępnych dla dowódcy w zakresie osiągnięcia jego długofalowego, całościowego celu. Temu ważnemu zagadnieniu, poświęciłam osobny podrozdział opracowania.

Konieczność współpracy pomiędzy organizacjami wojskowymi i cywilnymi w operacjach powinny być wsparte przez kontakty robocze i uczestniczenie we

wspólnych seminariach, szkoleniach i ćwiczeniach CIMIC.

Wojskowa współpraca realizowana w ramach NATO obejmuje szeroki wachlarz relacji pomiędzy siłami Sojuszu a cywilnymi organami, ludnością, organizacjami i agencjami. Stosowane są zróżnicowane parametry, ponieważ, w tak szerokim spektrum, mają miejsce różnorodne stosunki zróżnicowane w zależności od rodzaju prowadzonej działalności. Współpraca cywilno-wojskowa ma charakter *wzajemnej zależności*: z jednej strony wzrasta zapotrzebowanie na wsparcie środkami wojskowymi, w celu zwiększenia efektywności władz cywilnych, a z drugiej nabiera znaczenia wsparcie udzielone operacji wojskowej ze strony cywilnej.

Jest to zgodne z założeniami Koncepcji Strategicznej NATO, które stanowią, że: *Relacje, jakie zachodzą pomiędzy wojskami Sojuszu a cywilnym otoczeniem (zarówno rządowe, jak i pozarządowe), mają kluczowe znaczenie dla sukcesu operacji. Współpraca cywilno-wojskowa jest wzajemnie zależna: środki wojskowe wspomagają władze cywilne; w tym samym czasie cywilne wsparcie operacji wojskowych ma duże znaczenie dla logistyki, komunikacji, pomocy medycznej oraz spraw publicznych. Współpraca pomiędzy cywilnymi a wojskowymi datami Sojuszu jest nadal bardzo istotna*²⁸.

3.1. Funkcjonowanie zgrupowań taktycznych na przykładzie operacji wsparcia pokoju IFOR/SFOR

W tym podrozdziale autor dokonał próby rozwiązania problemu badawczego sformułowanego w postaci następującego pytania: *w jakim zakresie specyfika sytuacji kryzysowych wpływa i jak powinna być uwzględniana w koncepcji funkcjonowania zgrupowań taktycznych w fazie pokonfliktowej?*

Analizując dokumenty legislacyjne (normatywne), a w tym przede wszystkim realizowane przez Sojusz operacje wsparcia pokoju możemy stwierdzić, że w przypadku udziału zgrupowań taktycznych w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych, pomimo, ogólnej doktryny, każda z operacji wymaga specyficznego i jednostkowego podejścia .

²⁸ *Koncepcja Strategiczna Sojuszu*, przyjęta przez Szefów Państw i Rządów uczestniczących w spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej w Waszyngtonie w dniach 23 i 24 kwietnia 1999 roku, pkt 60.

3.1.1. Podłoże konfliktu w Bośni-Hercegowinie

W 1992 r. Bośnia-Hercegowina, idąc za przykładem innych jugosłowiańskich republik związkowych (Chorwacji i Słowenii), proklamowała niepodległość, co spowodowało agresję sił jugosłowiańskich i kilkuletnią krwawą, wyniszczającą wojnę w którą zaangażowani byli Serbowie, Chorwaci i bośniaccy muzułmanie²⁹.

Szerzące się pogłoski „o serbskich „obozach koncentracyjnych”, „obozach zagłady”, czy też „obozach śmierci”³⁰ w Bośni stała się w sierpniu 1992 r. punktem przełomowym w propagandzie Zachodu, który zdecydował zniszczyć, wszelkimi środkami, pozostałości po socjalizmie w Jugosławii. Nagłaśniana „demonizacja” i „dehumanizacja” Serbów posłużyły znieczuleniu zachodniej opinii publicznej na haniebne czyny USA i NATO na Półwyspie Bałkańskim i utorowały drogę do interwencji wojskowej i bombardowań dokonanych przez NATO w celach humanitarnych. W wyniku presji opinii publicznej i mężów stanu, zaszokowanych obrazami obozów śmierci w Bośni, Rada Bezpieczeństwa ONZ Rezolucjami nr 770 i 771 z 13 sierpnia 1992 r. autoryzowała po raz pierwszy użycie siły w Bośni.

3.1.2. Uwarunkowania CIMIC w IFOR/SFOR

W początkowym okresie operacji pokojowej w Bośni-Hercegowinie brało udział około 60 tys. żołnierzy z 32 państw. Założenia operacji przyjęte przez Radę Ambasadorów NATO 12 października 1995 r. przewidywały realizację wojskowych aspektów planu pokojowego w tym rejonie na 12 miesięcy. Układ z Dayton (21 listopada 1995 r.) w sprawie wojskowych aspektów ustanowienia pokoju na terenie Bośni-Hercegowiny posiadał, oprócz wojskowych, cywilne założenia, które nie zostały zrealizowane w czasie trwania misji. Mandat IFOR kończył się 20 grudnia 1996 r., dlatego 12 grudnia 1996 r. Rezolucją nr 1088 misja została przedłużona³¹.

²⁹ <http://republika.pl.panstwaeuropy/pe/bih.htm>.

³⁰ NATO na Bałkanach. „Obozy zagłady” w Bośni – rok 1992, [w:] <http://gavagai.pl/nato/obozy/obozy1.htm>.

³¹ H. Knapik, A. Żarczyński, *Ocena wojny minowej w byłej Jugosławii*, „Przegląd Wojsk Lądowych”, nr 11, 1998. zaś w Kosowie – Rezolucją RB ONZ nr 1244 z 10 czerwca 1999 r.

Wprowadzanie w życie Układu z Dayton³², ścisła współpraca NATO, UNHCR, OBWE, Międzynarodowym Trybunałem ds. Zbrodni Wojennych i innych organizacji spowodowało, że współpraca cywilno-wojskowa stała się jedną z podstawowych części operacji SFOR i jednym z ważniejszych pojęć NATO.

Ze względu na wyodrębniający się w operacjach podział na dwa aspekty wojskowy i cywilny, zadania były realizowane przez różne instytucje. Sekwencja działań wojskowych realizowana była przez koalicję państw pod kierunkiem USA, wykorzystując struktury NATO (IFOR), natomiast działań cywilnych przez Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). Układ dawał Radzie Bezpieczeństwa ONZ m.in. prawo mianowania Wysokiego Przedstawiciela: *w celu dopomożenia stronom w ich działaniach oraz mobilizowania i, w zależności od potrzeb, koordynowania pracy organizacji i agencji biorących udział w wykonaniu cywilnych aspektów porozumienia pokojowego*³³. Z analizy treści Układu wynikało, że rozwiązania humanitarne i społeczno-ekonomiczne będących konsekwencją konfliktu zostają powierzone organizacjom międzynarodowym.

Zjawiskiem spinającym obydwie te aspekty została współpraca wojskowo-cywilna (CIMIC), która wraz z wytwarzaniem się coraz korzystniejszych warunków polityczno-militarnych odgrywała coraz większe znaczenie i wysuwała się zdecydowanie na prowadzenie w aspekcie implementacji porozumień pokojowych.

Szczególne aktywność komórek CIMIC, w tym regionie, przejawiała się w badaniu nastrojów społecznych, zabezpieczaniu podstawowych potrzeb materialnych, prowadzenia rozminowania oraz odbudowy infrastruktury. Wymienione wykonywane przez nią zadania w sposób szczególny rzutowały na funkcjonowanie CIMIC oraz przedstawiały go w korzystnym świetle opinii publicznej³⁴.

Na początku 1996 roku, dowódcy NATO odmawiali wsparcia cywilnym organizacjom, które nie były w stanie wykonywać swoich zadań bez zapewnienia

³² J. Ciechanowski, Znaczenie ONZ dla utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego w świetle Układu z Dayton, [w:] Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku, pod red. D.B. Bobrowa, E. Halizaka, R. Zięby, FSM, Warszawa 1997, s. 435.

³³ Por.: *Ogólny Układ Ramowy o Pokoju w Bośni-Hercegowinie*. Zadania IFOR regulowane są głównie w Aneksie 1-A natomiast Aneks 10 poświęcony jest sprawom cywilnym.

³⁴ K. Józwiak, Doświadczenia polskich kontyngentów wojskowych SFOR i KFOR w przygotowaniu sił zbrojnych RP do współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC), Warszawa 2001, s. 22-34.

przez SFOR warunków bezpieczeństwa oraz środków logistycznych będących w ich posiadaniu. Dowódcy uważali, że ich zadaniem jest wprowadzenie w życie wojskowych aspektów Układu z Dayton i nie chcieli angażować się w sprawy cywilne. Z ich punktu widzenia, w pierwszych kilku miesiącach działania IFOR istotnym było doprowadzenie do wycofania stron konfliktu na ustalone linie oraz zdeponowanie ciężkiego uzbrojenia w wyznaczonych punktach. W okresie tym, NATO współpracowało jedynie z Genewskim Czerwonym Krzyżem³⁵ w zakresie doprowadzenia do uwolnienia jeńców wojennych. Jednakże, po wykonaniu tego zadania, argument dowódców IFOR, że wszystkie dostępne środki powinny być użyte do zabezpieczenia wykonania zadań militarnych trudny był już do podtrzymania.

Pierwszym wyłomem w tych postawach była prośba przedstawiona przez Carla Bildta (Specjalnego Reprezentanta odpowiedzialnego za implementację cywilnych aspektów Układu z Dayton), w której zwracał się do NATO o zabezpieczenie działalności biura w środki transportowe, łączności i inne. Brak odpowiedniego wyposażenia i personelu w sytuacji, gdy IFOR nimi dysponował, powodował, że lista jego potrzeb nie stanowiła kłopotliwego zaskoczenia dla NATO. Rada Sojuszu zaakceptowała jego prośbę i wiosną 1996 roku wydała polityczną dyrektywę dla sił Sojuszu w IFOR, zobowiązując w niej dowódców do zapewnienia określonego wsparcia organizacjom cywilnej. Wojskowi rozpoczęli bliską współpracę z OBWE podczas wrześniowych wyborów 1996 roku i kolejnych organizowanych w Bośni-Hercegowinie. Siły IFOR/SFOR rozpoczęły, w tym samym czasie, współpracę z Międzynarodowymi Siłami Policyjnymi (*International Police Tasks Force* - IPTF) w: likwidowaniu składów broni, które bardzo często mieściły się w jednostkach lokalnej policji, odblokowywaniu dróg, ściganiu przestępców wojennych. Z czasem powiększała się liczba organizacji, z którymi siły NATO podejmowały współpracę

³⁵ Genewski Czerwony Krzyż należy do międzynarodowej, humanitarnej i charytatywnej organizacji Ruchu Czerwonego Krzyża i Półksiężycy, który do 1988 r. nosił nazwę Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża – MKCK). Zrzesza on w swych szeregach wszystkie krajowe organizacje Czerwonego Krzyża. Zajmuje się podnoszeniem poziomu sanitarnego, ochrony zdrowia ludności, udzielanie pomocy społecznej. W działalności kieruje się zasadami: humanitaryzmu, bezstronności, neutralności, niezależności, dobrowolności, jedności i powszechności.

(np. fundacji *EquiLibre*³⁶, Jugosłowiański Czerwony Krzyż, Polska Akcja Humanitarna³⁷).

3.1.3. Wpływ zadań realizowanych przez CIMIC na osiągnięcie celu operacji w Bośni-Hercegowinie

Do zasadniczych zadań Sił Stabilizujących SFOR na terenie Bośni i Hercegowiny należy:

- utrzymywanie odstraszałającej obecności militarnej w Bośni i Hercegowinie;
- zapobieganie naruszeniom procesu pokojowego;
- kontrola przestrzeni powietrznej Bośni i Hercegowiny;
- wspieranie, w ramach posiadanych sił i środków, klimatu umacniania procesu pokojowego umożliwiającego organizacjom międzynarodowym oraz stronom Układu z Dayton realizację swoich zamierzeń;
- wspieranie organizacji cywilnych (OHR, OBWE, UNHCR itp.) we wcielaniu w życie cywilnej części Układu z Dayton;
- wspieranie Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości dla byłej Jugosławii w ściganiu osób podejrzanych o popełnienie zbrodni wojennych.

Działania nad rozwojem CIMIC widoczne są m.in. w brygadzie powstałej w celu szybszego reagowania ONZ na sytuacje kryzysowe *Standby High Readiness Brigade* – SHIRBRIG³⁸.

Rozwój tej idei pozwalał - oprócz podstawowych potrzeb operacji wojskowej - również określić czynniki ukazujące konieczność powiązań pomiędzy wojskowymi organami a organizacjami cywilnymi. W tym celu w sztabie brygady powołano komórkę G-5, której zadaniem stało się zapewnienie dowódcy brygady kontaktów ze

³⁶ *EquiLibre* to francuska organizacja humanitarna, którą w 1984 r. w Lyonie założył Alain Miche. Początkowo jej celem była pomoc polskiemu społeczeństwu, jednak od 1986 r. rozszerzono jej działalność na inne kraje m.in. Bośnię. Od 1989 r. *EquiLibre* działa również w Polsce. Aktywną działaczką tej organizacji była Janina Ochojska, (w 1992 r. nadzorowała konwoje do Bośni).

³⁷ PAH (Polska Akcja Humanitarna) jest organizacją pozarządową działającą od 1994 r. Ta pierwsza, spośród polskich organizacji pozarządowych, kieruje się zasadami: poszanowania ludzkiej godności, stwarzania możliwości do usamodzielniania się i do budowania mechanizmów samopomocowych. Pomoc udzielana jest niezależnie od narodowości, czy stron konfliktów. Założycielka Janina Ochojska uważa, że pomoc powinna łączyć a nie dzielić. Szerzej: <http://www.pah.ngo.pl/>.

³⁸ *Standby High Readiness Brigade* (SHIRBRIG) przewidziana jest do prowadzenia operacji według Rozdziału VI Karty Narodów Zjednoczonych. Szerzej: www.shirbrig.dk.

środowiskiem cywilnym. Działania CIMIC w SHIRBRIG skupiają się wokół trzech głównych zagadnień:

1. Wsparcie zadań operacyjnych. Kontrola ludności i zasobów zapewnia brygadzie, ale też i ludności cywilnej środki zabezpieczenia przed skutkami działań zbrojnych i może zawierać:

- krótkoterminową pomoc władzom cywilnym w odbudowie infrastruktury niezbędnej do normalnego funkcjonowania usług i zaopatrywania ludności cywilnej;
- pomoc władzom lokalnym w minimalizowaniu aktów wrogości w stosunku do ludności cywilnej i przeciwdziałać zagrożeniom wynikającym z tych aktów;
- przegrupowanie ludności cywilnej z terenów zagrożonych, gdzie ich obecność może utrudniać operację lub narażać na akty wrogości stron konfliktu. Przegrupowanie powinno odbywać się do miejsc wcześniej rozpoznanych i przygotowanych.

2. Wsparcie na rzecz środowiska cywilnego, infrastruktury i opieka nad ludnością cywilną. Działania te powinny obejmować wszystkie działania CIMIC odnoszące się do pomocy społeczności cywilnej i powinny być widziane jako:

- pomoc administracji cywilnej włączając w to działania umożliwiające dowódcy wypełnienie zobowiązań wobec społeczności cywilnej zgodnie z prawem międzynarodowym, traktatami i porozumieniami;
- krótkoterminowa pomoc władzom lokalnym poprzez zapewnienie porządku prawnego, zapewnienie środków i usług niezbędnych do funkcjonowania środowiska cywilnego oraz kontrola jej dystrybucji;
- pomoc humanitarna. Wspieranie działań rządowych i pozarządowych organizacji humanitarnych łagodzących skutki wojny, czy też klęsk żywiołowych.

3. Szeroko pojęta działalność łącznikowa. Działalność ta wymaga zaangażowania oficerów łącznikowych o bardzo różnych specjalnościach (np. inżynierskiej, logistycznej, medycznej itp.) i może być podzielona na dwie kategorie: działalność łącznikowa zewnętrzna oraz specjalistyczna.

Działalność łącznikowa zewnętrzna kierowana jest przez G5 i/lub szefa oficerów łącznikowych. Oficerowie łącznikowi pracują przy różnych lokalnych i humanitarnych organizacjach. Składają meldunki o planach i działaniach oraz przekazują prośby o pomoc, której organizacje te potrzebują. Ze względu na swoje usytuowanie posiadają oni ogromne możliwości do przygotowywania aktualnych analiz sytuacji i przekazywania informacji.

Działalność łącznikowa specjalistyczna. Oficerowie łącznikowi – specjaliści wywodzą się z innych komórek sztabu i w miarę potrzeb świadczą swoje usługi na rzecz G5. Rolą ich jest działanie w charakterze specjalistów w danej specjalności/dziedzinie i być swoistym „filtrem” zapotrzebowań płynących z różnych organizacji.

Na poziomie dowództwa Sił Międzynarodowych SFOR za realizację współpracy cywilno-wojskowej odpowiedzialny jest Oddział J-9 (posiadający międzynarodową strukturę), któremu podporządkowane są trzy bataliony CIMIC, a także kompanie CIMIC z grup bojowych. Na poziomie dywizji i grup bojowych - sekcje współpracy cywilno-wojskowej (S-5).

Za realizację zadań CIMIC w Grupie Bojowej (sekcja G-5), zgodnie z zawartym porozumieniem odpowiedzialna jest strona fińska, która stale obsadza stanowisko szefa sekcji. Jest to zgodnie z podpisanym w grudniu 1999 r. *Porozumieniem o utworzeniu Nordycko-Polskiej Grupy Bojowej (Memorandum of Understanding - MOU)*.

Do zadań Nordycko-Polskiej Grupy Bojowej w Siłach Stabilizujących w Bośni-Hercegowinie należy:

- manifestowanie militarnej obecności żołnierzy – członków misji;
- zapobieganie i usuwanie wrogości pomiędzy poszczególnymi społecznościami;
- kształtowanie bezpiecznego oraz stabilnego otoczenia;
- wprowadzenie w życie postanowień Układu z Dayton.
- utrzymywanie łączności z organizacjami rządowymi i pozarządowymi, głównie z UNHCR, OSCE, IPTF, OHR, lokalnymi władzami oraz miejscową ludnością, w budowaniu realistycznego obrazu sytuacji zawierającej powtórne osiedlanie,

repatriację, demokratyzację życia oraz potrzebę pomocy we własnej AOR (strefie odpowiedzialności);

- koordynowanie wysiłków w celu powrotu ludności oraz odbudowy zniszczeń;
- używanie specjalistów CIMIC w rozwoju przyszłych projektów pomocy oraz odbudowy;
- używanie pododdziałów CIMIC do gromadzenia informacji oraz monitorowanie cywilnej aktywności w AOR;
- używanie zespołów CIMIC jako specjalistów do wykonywania zadań specyficznych.

Zadania te odzwierciedlają szeroki zakres aktywności współpracy cywilno-wojskowej od ochrony zagrożonego życia ludzkiego do odbudowy struktur rządowych i pozarządowych.

W realizacji zadań, takich, jak: zabezpieczenie wyborów (listopad 2000 r.) oraz zabezpieczanie powrotu uchodźcom CIMIC jest wspierany przez inne struktury sztabu oraz pododdziały operacyjne. Osoby funkcyjne oraz bezpośredni wykonawcy zadań współpracują z przedstawicielami: Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców (*United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR*), Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie - OBWE (*Organisation for Security and Cooperation in Europe - OSCE*)³⁹, Międzynarodowych Sił Policyjnych (*International Police Task Force - IPTF*) oraz Urzędem Wysokiego Przedstawiciela ONZ (wszędzie gdzie to właściwe - OHR).

Współpraca cywilno-wojskowa, podczas wypełniania zadań, kieruje się zasadami zgodnymi zasadniczo z wyszczególnionymi we wcześniejszym rozdziale, czyli:

- zadania wojskowe mają pierwszeństwo przed zadaniami CIMIC w każdym czasie i we wszystkich warunkach misji;
- za ukierunkowanie aktywności struktur CIMIC odpowiada dowódca. W czasie realizacji zadań musi obowiązywać jedność kierowania⁴⁰ i dowodzenia⁴¹;

³⁹ Szerzej: www.bbn.gov.pl/pl/obwe.

⁴⁰ Kierowanie – działalność zmierzająca do skoordynowanego wykorzystania będących do dyspozycji organu kierowniczego zasobów ludzkich i materialnych do osiągnięcia założonych celów. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002, s. 30.

- wsparcie wojskowe strukturom cywilnym na terenie operacji musi trwać krótko. Struktury cywilne nie mogą stać się zależne od wojskowej pomocy, muszą podejmować działania w oparciu o własne siły i środki;
- wyżej wymienione wsparcie powinno być skoncentrowane na osiągnięciu konkretnego celu, nie może dojść do rozdrobnienia wysiłku na kilku kierunkach współpracy;
- muszą być podejmowane wysiłki w celu stworzenia bezpiecznych warunków organizacjom cywilnym zajmującym się implementacją postanowień porozumienia pokojowego;
- ze wsparcia wojskowego struktury cywilne powinny skorzystać w jak największym stopniu (praktycznym, propagandowym, moralnym itd.). Szczególnie ważna jest pomoc w ochronie dóbr kultury. Wojsko musi starać się zrozumieć miejscową kulturę i zwyczaje ludności;
- raz podjęte stosunki wzajemne muszą być utrzymywane i umacniane dla dobra i korzyści obu stron;
- dopuszczalne jest użycie siły w celu ochrony ludności cywilnej przed cierpieniami i przemocą;
- personel CIMIC powinien pełnić funkcję rozjemczą w sytuacjach trudnych;
- otwarta, efektywna i stała komunikacja powinna stanowić podstawę we współdziałaniu z organizacjami pozarządowymi. działającymi w rejonie operacji.

W celu pełnej harmonii w realizowaniu współpracy cywilno-wojskowej do wieloletniej praktyki działań w tym zakresie należą organizowane (trzy razy do roku) tygodniowe kursy dla osób funkcyjnych CIMIC (od stopnia porucznika do pułkownika). Celem kursów jest przygotowanie oficerów do przyszłej działalności w strukturach CIMIC od szczebla grupy bojowej do Kwatery Głównej SFOR. Zajęcia odbywają się w strefie działań i na obiektach Sił Stabilizujących SFOR. W kursach uczestniczą również polscy oficerowie, którzy pełnili i pełnią służbę w strukturach SFOR lub KFOR.

⁴¹ Dowodzenie – ukierunkowana działalność dowództwa mająca na celu utrzymanie wojsk w ciągłej gotowości i zdolności bojowej oraz przygotowanie działań zbrojnych i kierowanie nimi.

Do głównych zadań mandatowych sekcji CIMIC, wypełniających obszary jej działalności, zaliczyć można:

- ograniczenie wpływu spraw cywilnych na operacje wojskowe;
- nawiązanie i utrzymywanie kontaktów z władzami lokalnymi;
- prowadzenie spotkań z lokalnymi organizacjami humanitarnymi w celu udzielania pomocy społeczności lokalnej;
- udzielanie pomocy organizacjom humanitarnym w zakresie swobodnego poruszania się;
- rozpoznawanie aktualnej sytuacji socjalnej i stanu infrastruktury we współdziałaniu z organizacjami UNHCR⁴², UNCA, IPTF oraz ECMM i organizacjami pozarządowymi;
- przyjmowanie od ludności zażaleń i skarg na działanie żołnierzy Sił Międzynarodowych SFOR;
- koordynowanie udziału przedstawicieli władz lokalnych w pracy w tzw. *Joint Military Commission* – JMC;
- organizowanie i udział w „patrolach humanitarnych” w celu zbierania informacji o sytuacji ludności cywilnej;
- sporządzanie dziennych i tygodniowych raportów oraz meldunków sytuacyjnych.

Poza dokumentacją wynikającą z przepisów i właściwych postanowień na wszystkich szczeblach CIMIC prowadzona jest baza danych, która jest pomocna w prowadzeniu współpracy cywilno-wojskowej. Taka baza danych obejmuje zbiory informacyjne dotyczące:

- wykazów władz gminy: samorządowych, administracyjnych i policji (np. stanowiska, nazwiska, przynależność partyjna);
- stosunku lokalnych władz do realizacji *Porozumienia Pokojowego z Dayton*;

Tamże, s. 16.

⁴² UNHCR (ang. *The United Nations High Commissioner for Refugees*) - agenda humanitarna udzielająca pomocy i wsparcia uchodźcom na całym świecie. Działania organizacji mają charakter humanitarny i apolityczny. Zadaniem jest ochrona uchodźców i poszukiwania trwałych rozwiązań ich problemów.

- zjawisk polityczno-społecznych mogących wpływać na poziom bezpieczeństwa żołnierzy SFOR;
- działalności lokalnych partii politycznych (programy, liderzy, siedziby itd.);
- obsady kierowniczych stanowisk w głównych zakładach pracy położonych w strefie odpowiedzialności;
- działalności lokalnych organizacji humanitarnych;
- ekonomiki miast i gmin, poziomu życia lokalnych społeczności;
- procesów powrotu uchodźców i osób przesiedlonych;
- organizacji wyborów prowadzonych przez OBWE (lokalne komisje wyborcze, punkty wyborcze, lądowiska dla śmigłowców);
- działalności lokalnego szkolnictwa, służby zdrowia, liczba szkół, przychodni, szpitali itp.;
- planowania i realizacji projektów w obszarze odpowiedzialności.

Zbieranie takich informacji wydaje się ułatwiać określanie i wskazywanie środków ciężkości na każdym szczeblu i prowadzi do harmonijnej współpracy cywilno-wojskowej, na którą składają się odpowiednie działania, oddziaływania, współzależności i transfery, umożliwiające osiągnięcie zakładanego efektu końcowego, jakim jest pożądany stan bezpieczeństwa.

Od początku lat dziewięćdziesiątych Polska funkcjonuje w ramach nowego porządku polityczno-militarnego w Europie. Członkostwo w Sojuszu Północnoatlantyckim nakłada na Polskę obowiązek osiągnięcia przez siły zbrojne interoperacyjności oraz dokonania głębokich przeobrażeń struktur państwowych, bowiem oprócz przyjęcia określonych standardów militarnych Polska musi być gotowa do wypełniania zadań przez elementy pozamilitarne systemu obronnego państwa (*Standing Operational Procedure - SOP*). Wśród wielu celów dostosowujących Polskę do standardów NATO jest współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC)⁴³. Z punktu widzenia charakteru tej współpracy polskie zadania w tym względzie dzieli się na trzy grupy: poza obszarem NATO, na terytorium innego

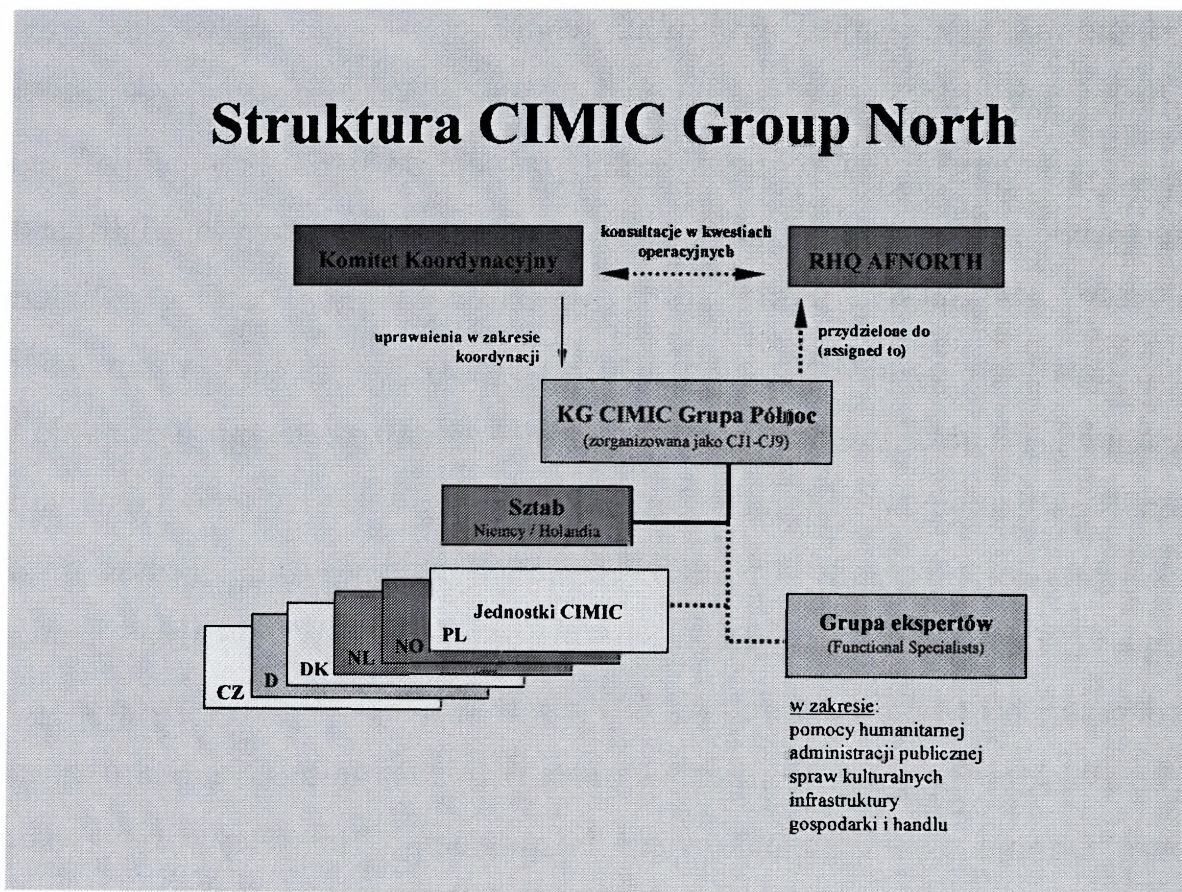
⁴³ Szerzej: *Współpraca cywilno-wojskowa Polska – NATO*, pr. zb. pod kier. nauk. M. Drosta, Warszawa 2000, s. 123.

państwa członkowskiego Sojuszu oraz na terytorium Polski, które mogą być wykonywane w czasie pokoju, kryzysu lub wojny⁴⁴:

W listopadzie 1995 r. Polska wyraziła gotowość uczestniczenia w operacji Sił Implementacyjnych (IFOR), proponując skierowanie do Bośni jednostki sformowanej na bazie 16 bpd zgłoszonego do uczestnictwa w operacjach programu Partnerstwa dla Pokoju (PdP). 5 grudnia 1995 r. Rada Ministrów podjęła decyzję o skierowaniu polskiego batalionu do udziału w Brygadzie Nordycko-Polskiej w ramach dywizji amerykańskiej. Po zakończeniu działania IFOR Polska została zaproszona do udziału w Siłach Stabilizujących (SFOR). Zadania mandatowe w rejonie misji w ramach Nordycko-Polskiej Brygady (NORDPOLBDE) wykonywała Polska Jednostka Wojskowa (PJW) SFOR w liczbie 500 żołnierzy. W wyniku prowadzonej restrukturyzacji Sił Stabilizujących (SFOR) od 5 stycznia 2000 r. powstała w miejsce Nordycko-Polskiej Brygady, Nordycko-Polska Grupa Bojowa (NPGB), rozmieszczona w rejonie Doboju i podporządkowana bezpośrednio dowódcy Międzynarodowej Dywizji Północ MND(N). Strukturę CIMIC w Grupie Północnej przedstawiono na rys. 2.

⁴⁴ Tamże, s. 10.

Rys. 2. Struktura CIMIC Group North

Źródło: S. Bukowicka, *Rola i miejsce CIMIC*, AON, Warszawa 2002.

Pomoc dla ludności serbskiej wzięła na siebie kompania Alfa z Nordycko-Polskiej Grupy Bojowej (NPBG) SFOR. Polski Kontyngent Wojskowy SFOR w ramach NPBG działa wspólnie z kontyngentami: duńskim, krajów bałtyckich, szwedzkim i amerykańskim⁴⁵.

Oprócz zadań utrzymania stabilnej sytuacji w rejonie odpowiedzialności, śledzenia ruchów Sił Zbrojnych Federacji Bośniacko-Chorwackiej, czuwania nad przebiegiem procesu rozminowania⁴⁶, monitorowania przemieszczania się jednostek na terenie Federacji i Republiki Serbskiej oraz lustrowania składów uzbrojenia w ramach współpracy cywilno-wojskowej jest rozpoznawanie potrzeb ludności zamieszkującej tą strefę i wspieranie działających tam organizacji humanitarnych.

⁴⁵ Szerzej: <http://www.wp.mil.pl/?page=1010604000>.

⁴⁶ Sektor tworzy 12 gmin o powierzchni 3200 km², na terenie których rozmieszczonych jest 8000 pól minowych. S. Galicki, *Wierzę w rozsądek*, [w:] www.army.mil.pl.

Wiele zadań wykonywane jest na rzecz CIMIC i przy jego pomocy. Mają one oddziaływanie niejako propagandowe, ponieważ mają budować pozytywny wizerunek SFOR w strefie jego odpowiedzialności.

Do dotychczasowych, rutynowych patroli operacyjnych doszły patrole badające sytuację socjalną miejscowej ludności. Dzięki temu patrolowanie nabrało nowego znaczenia. Konwoje z pomocą socjalną stały się codziennością, podczas których rozdawano paczki z żywnością, ciepłą odzieżą oraz zabawkami dla dzieci. Poprzez częste kontakty z mieszkańcami, wizyty w ich domach (czy zagrodach), szczere przyjacielskie rozmowy poznawano nastroje, potrzeby, ustalane szczegóły ewentualnej pomocy. Podczas takich rozmów prowadzono notatki, gdyż nawet nic nie znaczące drobiazgi sprawnemu specjalście mówią bardzo wiele⁴⁷. Na ich podstawie analizowane są nastroje wśród społeczeństwa, lokalizowane punkty zapalne oraz incydentalne naruszenia prawa⁴⁸.

Dowódca stacjonującej w Bośni-Hercegowinie Wielonarodowej Dywizji „Północ” wchodzącej w skład SFOR, gen. mjr S. Blumen, wyrażał zadowolenie z posiadania w składzie dywizji polskich żołnierzy. Uważał ich za doskonały przykład profesjonalizmu⁴⁹.

Jednakże, współpraca cywilno-wojskowa jest jeszcze w fazie początkowej. Wiele spraw wymagających rozwiązania. Działania są często nieskoordynowane. Brakuje metod i środków dla rozwiązania niektórych problemów (np. uchodźców). Jednak długofalowe działania, ścisła współpraca, sprawna koordynacja i rozwijane oddziaływania, współzależności i transfery skutkują coraz lepszymi rokowaniami na przyszłość.

⁴⁷ Np. fakt, że podczas dwóch ostatnich świąt we wsi nikt nie strzelał na wiwat, świadczy o braku broni (lub amunicji) w tym rejonie. Pomimo to, podczas patrolu nigdy nie można zapominać o środkach ostrożności. R. Bałt, *Bądźcie tu jak najdłużej*, [w:] www.army.mil.pl.

⁴⁸ S. Galicki, *Zapomniana misja*, [w:] www.army.mil.pl.

⁴⁹ S. Galicki, *Duma narodu*, [w:] www.army.mil.pl.

3.2. Funkcjonowanie współpracy cywilno-wojskowej na przykładzie operacji wsparcia pokoju KFOR

Prawo i porządek międzynarodowy oparty jest na Karcie ONZ, jej rezolucjach i decyzjach Trybunału w Hadze. Oznacza to, że użycie siły jest zabronione, chyba że uzyskano wyraźną akceptację Rady Bezpieczeństwa ONZ po wyczerpaniu wszelkich środków pokojowych lub w przypadku groźby zbrojnego ataku, ale tylko do czasu podjęcia działań przez RB.

Dowództwo NATO rozpoczynając naloty na Jugosławię 24 marca 1999 roku złamało wszelkie międzynarodowe przepisy. Zignorowało brak zgody Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych na rozpoczęcie bombardowań, na suwerenne państwo, które jest członkiem ONZ. Był to precedens, którego skutki dla polityki światowej są nieprzewidywalne. Ale już teraz można powiedzieć, że w tym dniu, ONZ utraciło sens swojego istnienia, a lotnictwo NATO stało się lotnictwem albańskich separatystów i terrorystów⁵⁰.

To, że działo się źle w tym kraju można było przewidzieć już wcześniej, ale Waszyngton i prasa amerykańska zignorowały raport Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża z 4 sierpnia 1992 r. opisujący oczywiste łamanie praw człowieka przez wszystkie strony konfliktu. W pędzie do skazania Serbów przez sądem opinii publicznej prasa nie zwracała uwagi na inne raporty z całego okresu wojny o okropnych obozach prowadzonych przez Chorwatów i Muzułmanów⁵¹.

Głównym problemem antagonizmów narodowościowych na terenie b. Jugosławii nie stanowi tylko różnica w poziomie życia pomiędzy Serbami a Albańczykami. Te dwie narodowości różnią się pod wieloma względami⁵²:

- mają różne pochodzenie etniczne: Serbowie są Słowianami a Albańczycy pochodzą od Ilirów – pierwotnej ludności Półwyspu Bałkańskiego;
- wyznają różne religie: Albańczycy są muzułmanami a Serbowie są grekokatolikami (prawosławie);
- różni ich styl życia i kultura i wizja przyszłego kraju.

⁵⁰ P. Jastrzębski, V. Stamenković, *Humanitarna wojna*, Książka i Prasa, Warszawa, s. 14.

⁵¹ NATO na Bałkanach..., wyd. cyt.

⁵² Na podstawie: T. Bąk, *Udział i sojusznicze współdziałanie żołnierzy WP w operacji pokojowej NATO w Kosowie*. Rozprawa doktorska, AON, Warszawa 2002, s. 125.

Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Macedonia istnieją jako państwa zaledwie od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Czarnogóra może w każdej chwili oderwać się od Serbii, z którą dziś tworzy federację, Kosowo od dawna chce pełnej niezależności (obecnie jest pod protektoratem ONZ), z którego większość Serbów już uciekła. W 1953 r. Serbowie stanowili 24% a Albańczycy 65% ludności, teraz liczba Serbów spadła do 10% a Albańczyków wzrosła do 82%. Inaczej też kształtuje się struktura ludności w Republice Serbskiej. Serbię przed wojną zamieszkiwała swoista mieszanka etniczna, wskutek działań na tym terenie, zamieszkują tu już prawie tylko Serbowie.

Marzenia o wielkim państwie snują albańscy radykalni nacjonaści w Kosowie, Macedonii i w samej macierzy. W Bośni-Hercegowinie toleruje się istnienie samozwańczej republiki serbskiej.

Bałkańskie puzzle, poukładane z takim wysiłkiem, nadal do siebie nie pasują⁵³. „Pokój na chwilę”, „Bałkany same się nie zrosną”, „Świat śledzi wojnę z terroryzmem, na Bałkany nie ma już czasu”, to stwierdzenia faktów na łamach prasy, które wiele mówią. Moim zdaniem, teren byłej Jugosławii jeszcze przez długi czas będzie terenem dla współpracy cywilno-wojskowej.

3.2.1. Podłoże konfliktu w Kosowie

W czasie II wojny światowej Albańczycy na szeroką skalę kolaborowali z okupantem, dopuścili się licznych rzezi ludności serbskiej. Gdy w 1944 i 1945 r. oddziały TITO odbiły KOSOWO wzięły na albańskiej ludności okrutny rewanż. Albańczycy stawiali zbrojny opór do końca, 1946 r. dlatego po II wojnie światowej przez 20 lat reżim TITO utrzymywał w tym rejonie stan wyjątkowy. Po jego zniesieniu w 1968 r. doszło do pierwszych wystąpień Albańczyków, domagających się przyznania dla KOSOWA statusu siódmej republiki federacyjnej. Częściowo z tego powodu, a częściowo, aby jeszcze bardziej osłabić SERBIĘ, w ramach reorganizacji kraju w 1974 r. TITO nadał prowincji autonomię, pozostawiając ją jednak w ramach SERBII.

⁵³ Szerzej: A. Szostkiewicz, *Pokój na chwilę*, „Polityka”, nr 49/2001.

Władze Jugosławii zaniedbywały Kosowo, przez co pozostało ono najbiedniejszą prowincją kraju. W 1981 r. bezrobocie sięgało tam ok. 30%, a przeciętny mieszkaniec miał dochody dwa razy niższe od średniej krajowej. W związku z brakiem perspektyw, lepiej wykształceni Serbowie z Kosowa wyjeżdżali do Serbii, Bośni lub Czarnogóry. Struktura ludności zmieniała się więc powoli ale regularnie – w 1953 r. Albańczycy stanowili 65% ludności Kosowa, w 1981 r. już 75%. Pod koniec lat siedemdziesiątych Kosowem rządili lojalni wobec reżimu Tito Albańczycy, stanowiący też większość w lokalnej policji. Jednocześnie jednak większość wyższych stanowisk i najlepsze miejsca pracy przypadły Serbom. Utrudniano także nauczanie albańskiego i publikowanie w tym języku. Stosunki między Albańczykami i Serbami w Kosowie, prawie zawsze napięte, pogarszały się przez całe lata siedemdziesiąte.

Do wybuchu niezadowolenia doszło w marcu 1981 r. w stolicy prowincji, Pristinie. Zaczęło się od manifestacji studentów, robotników i bezrobotnych domagających się podwyżek i przydzielenia pracy. Protesty przerodziły się w masowe demonstracje pod hasłami przekształcenia Kosowa w siódmą prowincję federacji jugosłowiańskiej. Szybko zaczęto żądać przyłączenia prowincji do Albanii. Gdy tłum Albańczyków wtargnął do zabytkowego monasteru w Pec, zbezczeszczył go i spalił, władze odpowiedziały wprowadzeniem stanu wyjątkowego w Kosowie w dniu 3 kwietnia 1981 r. i wysłaniem do stolicy prowincji Pristiny jednostek interwencyjnych policji.

Od tego czasu w Kosowie mnożyły się demonstracje antyrządowe, ale także wystąpienia Albańczyków przeciw ludności serbskiej: w serbskich domach tłuczono szyby, na wsi sabotowano serbskim gospodarzom maszyny, truto inwentarz, itp. Cerkwie i cmentarze serbskie były regularnie profanowane i dewastowane, częste były napady na Serbów, a nawet zbiorowe gwałty na serbskich kobietach i akcje bicia serbskich dzieci w szkołach przez ich liczniejszych albańskich rówieśników. Na skutek tego tempo emigracji Serbów uległo znacznemu przyśpieszeniu. W 1986 r. populacja Albańczyków w Kosowie przekroczyła 80%, zarówno na skutek ucieczki Serbów

jak i dzięki najwyższemu w Europie przyrostowi naturalnemu albańskich mieszkańców prowincji.

W 1989 r. Albańczycy stanowili już ponad 81% ludności prowincji – ok. 1,6 mln ludzi. Serbów było ok. 201 tyś. (10%), pozostałe narody to ok. 9% populacji. W tym kontekście modyfikacja konstytucji 28 marca, która de facto znosiła autonomię Kosowa wywołała gwałtowne zaognienie sytuacji. Po raz pierwszy w czasie zamieszek zaczęto strzelać do serbskich policjantów, którzy także nie wahali się otwierać ognia do manifestantów. Na fali serbskich represji wypłynęła nowa siła polityczna – Liga Demokratyczna założona w końcu 1989 r. przez pisarza Ibrahima Rugowę, wokół której szybko skupiła się większość Albańczyków z Kosowa. Pod naciskiem Ligi miejscowy parlament ogłosił 2 lipca 1990 r. Kosowo siódmą republiką federacyjną Jugosławii. Ibrahim Rugowa został wybrany jej prezydentem. W odpowiedzi 5 lipca do Kosowa skierowano nowe jednostki wojska, na ulice wyjechały czołgi, dokonano setek aresztowań prewencyjnych. W ten sposób Milosevic pacyfikował Kosowo i pokazywał liderom słoweńskim i chorwackim swoją determinację w razie próby secesji ich republiki.

W latach 1990 – 1991 problem Kosowa zszedł na drugi plan, w obliczu rozpadu federacji i wybuchu wojen w Słowenii i Chorwacji.

24 maja 1992 r. w Kosowie odbyły się nielegalne wybory, w których Albańczycy wybrali swój parlament i prezydenta, został nim Ibrahim RUGOVA. Władze serbskie nie przeszkodziły w przeprowadzeniu wyborów, zignorowały jednak całkowicie nowo wybrane władze. Wówczas Albańczycy zorganizowali swoje życie w izolacji od serbskiej administracji. W dalszym ciągu trwała kampania nieposłuszeństwa i demonstracje, a także akty małego sabotażu. Ataki na policję lub wojsko były rzadkie ale zdarzały się – 22 maja 1993 r. w zasadzce pod GLOGOVACEM grupa zamaskowanych napastników zabiła dwóch serbskich policjantów i raniła pięciu. Dochodziło również do incydentów w których policja lub wojsko zabijały pojedynczych manifestantów albo aresztowały ludzi, którzy znikali później bez śladu.

Rząd w Belgradzie prowadził w tym czasie kampanię „serbizacji” – z pracy w urzędach i przedsiębiorstwach wyrzucono ponad 100 tyś. Albańczyków, zwolniono także wszystkich nauczycieli i większość lekarzy. Aby polepszyć bilans demograficzny, do prowincji wysłano uchodźców serbskich z Chorwacji i Bośni, jednak ze względu na zły stan lokalnej gospodarki skutek był minimalny. W końcu 1997 r. Serbowie i Czarnogórcy stanowili 10-11% ludności Kosowa (210 – 230 tyś.)

Prawdopodobnie już w 1994 r. została utworzona Wyzwoleńcza Armia Kosowa – UCK, organizacja zbrojna kosowskich Albańczyków, osiadłych w Niemczech i Szwajcarii. Albańczyków urodzonych już na emigracji, potomków synów i wnuków albańskich esesmanów z dywizji SS „SKANDERBERG” oraz członków innych formacji proniemieckich, którzy uciekli na zachód po 1945 r.

22 kwietnia 1996 r. po osiedleniu się w Kosowie dużej grupy serbskich uchodźców z Chorwacji, UCK przeszła do akcji - w czterech przeprowadzonych jednocześnie zamachach zginęło trzech serbskich cywilów i dwóch policjantów. Riposta serbskich ekstremistów kosztowała życie dwóch Albańczyków. Pojedyncze zamachy i strzelaniny trwały przez cały 1996 r. – łącznie w aktach przemocy zginęło wówczas 15 Serbów i 14 Albańczyków.

Zarówno akty przemocy organizowane przez UCK, jak i naciski państw zachodnich skłoniły władze Serbii do pewnych ustępstw. 2 września 1996 r. Slobodan MILOSEVIĆ i Ibrahim RUGOVA podpisali porozumienie, o powrocie uczniów i nauczycieli albańskich do szkół państwowych, sankcjonując przeniesienie nielegalnych dotąd szkół albańskich do budynków szkół oficjalnych.

Tymczasem UCK kontynuowała kampanię zamachów bombowych zabijając w styczniu 3 Kosowarów, których oskarżyła o kolaborację z władzami serbskimi. 16 stycznia wybuch samochodu pułapki ciężko ranił serbskiego rektora uniwersytetu w Pristinie. Tym razem skryta do tej pory UCK po raz pierwszy ujawniła swoją nazwę. Do początku września 1997 r. dokonała jeszcze kilkunastu sporadycznych ataków – łącznie w tych zamachach zginęło 15 – 20 osób. Prawdopodobnie wtedy UCK nie była jeszcze w stanie zorganizować większych

akcji z powodu braku broni, jednak rozpad państwa albańskiego i masowe rabunki koszar pozwoliły partyzantom zaopatrzyć się w lepszą broń, a tym samym zwiększyć skalę swych ataków. 26 listopada kolumna 10 transporterów opancerzonych i kilkunastu ciężarówek wypełnionych policjantami natrafiła w wiosce LAUSZA na barykadę obsadzoną przez partyzantów z UCK. W strzelaninie nie zginął żaden z policjantów ani partyzantów jednak zabłąkana kula trafiła jednego z mieszkańców wioski. 12 stycznia 1998r. w PRISTINIE ostrzelano budynek serbskich uchodźców z Chorwacji i zabito kolejnego lojalnego wobec władz Albańczyka. 22 stycznia policjanci serbscy zastrzelili Albańczyka w wiosce PREZAK. W odwecie dzień później został zamordowany serbski cywil, jednocześnie serbska policja musiała ewakuować kilka swoich posterunków w okolicy DRENICY, gdzie zbierały się coraz liczniejsze oddziały UCK – w tym momencie partyzantów było już ok. 400 – 500. Sporadyczne incydenty w rejonie DRENICY trwały przez cały luty. Do prawdziwej bitwy doszło 28 lutego, gdy w potyczce zginęło 2 serbskich policjantów i 5 partyzantów. Od tej chwili sytuacja pogarszała się z każdym dniem. W walkach od 5 do 8 marca zginęło 2 serbskich policjantów i 53 Albańczyków, wśród tych ostatnich byli dwaj oficerowie UCK oraz 24 innych partyzantów, ale resztę ofiar stanowili cywile, w tym kobiety i dzieci.

24 marca UCK uderzyła na patrol policji w okolicy wsi BABALOC zabijając jednego funkcjonariusza. W odpowiedzi jeszcze tego samego dnia policja serbska ruszyła na albańskie wioski w tym regionie, zwłaszcza GLOCANE, która została doszczętnie spalona, a jej mieszkańcy uciekli do pobliskiej ALBANII. Mimo tych wydarzeń Grupa Kontaktowa ds. byłej JUGOSŁAWII nie nałożyła na JUGOSŁAWIĘ żadnych sankcji, lecz wezwała BELGRAD do rozmów z Albańczykami. Ci ostatni odmówili udziału w jakichkolwiek rozmowach, za wyjątkiem negocjacji w sprawie niepodległości KOSOWA, co było nie do przyjęcia dla MILOSEVICIA jak również państw zachodnich.

W ostatnich dniach miesiąca kwietnia walki wybuchły na nowo. Liczba partyzantów przekroczyła już prawdopodobnie tysiąc i szybko rosła. W maju oddziały UCK były już w stanie przeciąć drogi między PEC a PRIZREN.

Powstały w ten sposób dwie strefy wyzwolone: jedna na wzgórzach w rejonie DRENICY, druga koło DECANI.

Wioski zamieszkane przez Serbów otoczono okopami i zasiekami, a mieszkańcy utworzyli oddziały samoobrony, gdyż partyzanci porywali serbskich chłopów – ponad 100 zaginęło bez wieści. Rozentuzjzmowani Albańczycy zapowiadali, że niedługo wyzwolą całe KOSOWO. UCK kontrolowała już prawie 40% terytorium prowincji.

25 maja po sprowadzeniu posiłków, w tym artylerii i czołgów, serbskie wojsko i policja rozpoczęły kontrofensywę. Pierwszym celem było DECANI, częściowo zajęte przez UCK, a następnie jego okolice zwłaszcza droga PEC – PRIZREN. Odbicie tego obszaru pozwalało odciąć UCK w głębi kraju od jej baz w ALBANI. W ofensywie serbskiej do końca czerwca ok. 70 tyś. Albańczyków straciło dach nad głową, część z nich uciekła do ALBANI. Liczba zabitych w walkach w KOSOWIE przekroczyła wówczas 300. Na początku sierpnia sytuacja w prowincji była na tyle niespokojna, że po raz pierwszy WASZYNGTON ostrzegł MILOSEVICIA, iż może to doprowadzić do interwencji NATO.

1 września MILOSEVIĆ zaproponował Albańczykom negocjacje na temat przywrócenia ograniczonej autonomii dla KOSOWA i zapewnienie faktycznej równości wobec praw wszystkich mieszkańców prowincji. Ibrahim RUGOVA natychmiast wyraził zgodę, ale UCK oświadczyła, że interesuje ją tylko niepodległość KOSOWA. W połowie miesiąca liczba Albańczyków, którzy musieli opuścić swe domy, osiągnęła 300 tyś., a liczba zabitych i rannych 1500.

22 września Grupa Kontaktowa ds. byłej JUGOSŁAWII zagroziła MILOSEVICOWI „zdecydowanymi działaniami” jeśli nie zakończy się niszczenie wiosek albańskich i ucieczki ludności cywilnej z KOSOWA. Trzy dni później takiego samego ostrzeżenia udzieliło NATO. Dwa dni później USA oficjalnie rozpoczęła przygotowywania do ataków lotniczych przeciw JUGOSŁAWII – nad KOSOWEM zaczęły przelatywać samoloty rozpoznawcze U-2.

MILOSEVIĆ zrozumiał wtedy, że musi wstrzymać walki w prowincji, aby zapobiec nalotom – 30 września ofensywa przeciw UCK została zawieszona.

Tymczasem UCK nie miała zamiaru przerywać swej walki. 17 października, w czasie ataku na posterunek w LAPUSNIKU zginęło 3 serbskich policjantów, co wywołało natychmiastową reakcję wojsk serbskich w całym regionie. W listopadzie NATO rozmieściło w MACEDONII 2 tyś. żołnierzy, mających ewakuować z KOSOWA obserwatorów OBWE, gdyby groziło im niebezpieczeństwo.

Nieoczekiwanie wojna rozpalila się na nowo. Serbowie z niepokojem obserwowali wzrastającą w siłę UCK (w grudniu liczyła ona prawdopodobnie ok. 100 tyś. ludzi) i napływ z ALBANII uzbrojenia, w tym moździerzy, działek bezodrzutowych, wielkokalibrowych karabinów maszynowych. 14 grudnia jeden z oddziałów partyzanckich, transportując broń z ALBANII wpadł na granicy w serbską zasadzkę – w walce zginęło 36 żołnierzy UCK. 17 grudnia UCK porwała i zamordowała wiceburmistrza KOSOVO POLA, w kolejnym zamachu zastrzelono w PODUJEVIE serbskiego policjanta. Następnego dnia serbskie wojsko i policja wyruszyły z koszar – 24 grudnia w regionie PODUJEVA oddziały UCK zostały zaatakowane przez silne oddziały wojska. Pierwsze dni stycznia 1999 r. przyniosły uspokojenie, ale była to cisza przed burzą, UCK codziennie dokonywała ataków – 6 stycznia koło KOSOVEGO POLA zabito kolejnego serbskiego cywila, a dwa dni później 3 partyzanci zabili w zasadzce 3 żołnierzy i wzięli do niewoli 8 innych.

W ciągu następnych dni Serbowie zaatakowali kolejne pozycje UCK w wioskach SIPOLJE i VAGANICA. 22 stycznia NATO ponownie zagroziło nalotami, jednocześnie dyplomaci amerykańscy i europejscy naciskali na UCK, aby zgodziła się utworzyć wspólną z LDK Ibrahima RUGOVY delegację albańską na negocjacje pokojowe. 29 stycznia, gdy w wiosce ROGOWO partyzanci zabili serbskiego policjanta doszło do kolejnej eskalacji działań. Na skutek błyskawicznej akcji policji miejscowy oddział UCK stracił 24 zabitych. Następnego dnia kraje Grupy Kontaktowej postawiły walczącym stronom ultimatum, wzywając je na negocjacje pokojowe, które miały odbyć się 6 lutego w RAMBOUILLET we FRANCJI. Strona która nie posłuchałaby wezwania, miała być zaatakowana przez lotnictwo NATO. Negocjacje rozpoczęły się

zgodnie z planem. Delegacji serbskiej przewodniczył wicepremier SERBII Ratko MARKOVIĆ. W skład delegacji albańskiej wchodził Ibrahim RUGOVA i jego współpracownicy z LDK oraz pięciu reprezentantów UCK.

Państwa Grupy Kontaktowej opracowały plan pokojowy, który stanowił podstawę do negocjacji – serbskie wojsko i policja miały poza nielicznym kontyngentem opuścić KOSOWO. Prowincja miała otrzymać szeroką autonomię, a w celu nadzorowania porozumienia pokojowego do KOSOWA miały przybyć siły pokojowe pod dowództwem NATO. UCK miała zostać rozbrojona. Po trzech latach przeprowadzono by nowe negocjacje, tym razem na temat przyszłego statusu prowincji, bez wykluczenia opcji niepodległości. Strony miały dojść do porozumienia najpóźniej do 20 lutego. Reprezentanci UCK odmówili wprost wszelkich rozmów o oddaniu broni i zażądali wyraźnego stwierdzenia, że w przyszłości KOSOWO otrzyma niepodległość. Serbowie natomiast odmówili wpuszczenia na teren KOSOWA wojsk NATO, a zwłaszcza podpisania jakiegokolwiek porozumienia, w którym byłaby zawarta możliwość przyszłej niepodległości prowincji. Gdy 20 lutego nie doszło do porozumienia, przesunięto termin o 3 dni. Wreszcie wieczorem 23 lutego, Albańczycy zgodzili się na wstępne podpisanie porozumienia o autonomii, jednocześnie strona serbska przystała na rozmieszczenie sił pokojowych w KOSOWIE. Państwa Grupy Kontaktowej uznały wtedy wynik rozmów za pomyślny i ustaliły, że szczegółowe negocjacje odbędą się 15 marca w PARYŻU.

24 lutego UCK i LDK ustaliły, że powołają wspólny rząd prowincji, co Serbowie uznali za prowokację. Jednocześnie obie strony podkreśliły, że nie rezygnują ze swych podstawowych żądań – Albańczycy domagali się gwarancji przyszłej niepodległości, Serbowie natomiast gwarancji, że KOSOWO pozostanie częścią SERBII.

15 marca w PARYŻU zostały wznowione rozmowy albańsko – serbskie. Atmosfera od początku była napięta, gdyż od dwóch dni w KOSOWIE trwały walki. Po kilku zamachach bombowych i atakach UCK, wojska serbskie uderzyły na pozycje partyzantów. W czasie rozmów paryskich delegacja serbska została zaskoczona nowym warunkiem Grupy Kontaktowej – po trzech latach od

podpisania porozumienia w prowincji miało się odbyć referendum na temat jej przyszłego statusu, przy czym opcja niepodległości KOSOWA nie była wykluczona. De facto oznaczało to, że Serbowie muszą się zgodzić na utratę KOSOWA w 2002 r. Sprecyzowano także, że oddziały NATO będą mogły poruszać się swobodnie po terytorium całej JUGOSŁAWII, a nie tylko KOSOWA. Te warunki zostały przez MILOSEVICA, koalicję rządzącą i serbską opozycję uznane za nie do przyjęcia, w związku, z czym delegacja serbska odmówiła podpisania porozumienia. Oznaczało to, że rozmowy zakończyły się fiaskiem.

20 marca w KOSOWIE siły serbskie rozpoczęły masową ofensywę na pozycje UCK. W tym czasie NATO rozpoczęło przygotowania do nalotów na JUGOSŁAWIĘ. 24 marca wieczorem z baz NATO w EUROPIE wystartowały samoloty Sojuszu z zadaniem rozpoczęcia akcji wojennych przeciw JUGOSŁAWII. 5 czerwca NATO ograniczyło swoje naloty, nie rezygnując jednak z nich całkowicie. Jednocześnie rozpoczęły się negocjacje między wojskowymi jugosłowiańskimi i sprzymierzonymi w celu ustalenia szczegółów wycofywania sił serbskich z KOSOWA i rozmieszczania w prowincji sił pokojowych KFOR (KOSOVO FORCE). Porozumienie to podpisano 9 czerwca, a następnego dnia NATO zawiesiło naloty. W ten sposób po 78 dniach wojna Sojuszu Północnoatlantyckiego zostały zakończone.

12 czerwca zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ Nr 1244 pierwszych 20 000 żołnierzy KFOR wkracza do KOSOWA. Do końca czerwca jednostki kontynuowały obsadzenie swoich pozycji, rozminowywały teren i przygotowywały powrót uchodźców. 23 lipca armia jugosłowiańska opuściła KOSOWO.

3.2.2. Uwarunkowania CIMIC w KFOR

Kosowo położone jest w Federacyjnej Republice Jugosławii (FRJ) w południowej części Serbii. Stolicą prowincji jest Pristina. Kosowo zamieszkują: Albańczycy (90%), Serbowie, Bośniacy, Romowie oraz Aszkale, Egipcjanie, Grecy, Goranie. Obszar Kosowa podzielony jest na 31 gmin. W każdej z nich władze sprawuje Rada Gminy

wybrana w wyborach municypalnych 18 października 2000 r. Władze Rady wspomagane są przez funkcjonariuszy Misji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK - *United Nations Mission in Kosovo*).

Prowincja podzielona jest na pięć stref działania międzynarodowych sił KFOR. Za realizację zadań mandatowych w każdej strefie odpowiada brygada międzynarodowa. Sztaby brygad mieszczą się w dużych miastach stanowiących centra władzy, ekonomiczne i kulturalne prowincji.

3.2.3. Zadania CIMIC w KFOR

Międzynarodowe siły pokojowe KFOR zostały wprowadzone do Kosowa 21 czerwca 1999 r. na podstawie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych nr 1244 z dnia 10.06.1999 r. Liczebność wojsk określono na 50 tys. żołnierzy.

Do podstawowych zadań sił pokojowych KFOR należy⁵⁴:

- zorganizowanie systemu rozpoznania i monitorowania przestrzegania porozumień i traktatów międzynarodowych w celu stworzenia warunków bezpiecznej egzystencji oraz normalizacji sytuacji w prowincji;
- nadzorowanie procesu wprowadzenia ładu i porządku prawnego oraz umożliwienie kontynuowania tego procesu organizacjom i instytucjom cywilnym;
- monitorowanie granicy kosowsko-macedońskiej;
- wspieranie organizacji cywilnych w ustanawianiu prawa i porządku publicznego w prowincji;
- wspieranie odbudowy i rozwoju prowincji;
- wspieranie pomocy humanitarnej;
- prowadzenie rozminowania, usuwania niewybuchów i innych przeszkód, zapewniając swobodę poruszania się głównymi szlakami komunikacyjnymi;

⁵⁴ Polsko-Ukraiński Batalion w siłach międzynarodowych KFOR w Kosowie. Informator, Kosovo 2002, s. 60. Materiał dostępny w zbiorach autorki.

- sprawowanie kontroli na przejściach granicznych oraz zapewnienie bezpieczeństwa członkom organizacji międzynarodowych pracującym w rejonie tych przejść;
- demonstrowanie obecności militarnej wojsk KFOR;
- zapewnienie bezpieczeństwa i swobody ruchu na głównych drogach.

Długość listy zadań odzwierciedla ich ważność i złożoność. Wśród nich współpraca cywilno-wojskowa pojawia się poprzez wspieranie organizacji cywilnych w ustanawianiu prawa i porządku publicznego w prowincji oraz pomocy humanitarnej.

3.2.4. Wpływ zadań realizowanych przez CIMIC na osiągnięcie celu operacji w Kosowie

W celu zidentyfikowania obszaru CIMIC objęto obserwacją pośrednią Polsko-Ukraiński Batalion w składzie KFOR - POLUKRBAT. Struktura sekcji współpracy cywilno-wojskowej S-5 w Polsko-Ukraińskim Batalionie w siłach międzynarodowych KFOR w Kosowie składa się z oficerów polskich i ukraińskich⁵⁵. Zadaniem powierzonymi tej sekcji są:

1. Organizacja oraz uczestnictwo w spotkaniach z mieszkańcami oraz liderami wiosek w regionie odpowiedzialności POLUKRBAT;
2. Organizacja oraz uczestnictwo w spotkaniach z przedstawicielami władzy lokalnej;
3. Współpraca z organizacjami międzynarodowymi pracującymi w regionie odpowiedzialności POLUKRBAT;
4. Koordynacja dostarczania pomocy humanitarnej w rejonie odpowiedzialności;
5. Współpraca z oficerami G-5 TFF (*Task Force Falcon*) poprzez uczestnictwo w odprawach IOWG (*Information Operation Working Group*) oficerów CIMIC wszystkich jednostek wchodzących w skład MNB(E);
6. Analiza stanu sytuacji społeczno-politycznej w rejonie misji oraz identyfikacja kierunków zagrożeń.

⁵⁵ Tamże, s. 65.

W celu osiągnięcia zadania pierwszym jest organizacja oraz uczestnictwo w spotkaniach z mieszkańcami oraz liderami wiosek w regionie odpowiedzialności POLUKRBAT, organizowane były spotkania, które miały na celu uzyskanie i trzymanie publicznego poparcia oraz wsparcia operacji wojskowych przez ludność cywilną. Podczas rozmów przekazywane były następujące informacje, stanowiące nowe doświadczenia CIMIC:

- KFOR oraz UNMIK nie tolerujących przemocy oraz działalności kryminalnej w poszczególnych gminach;
- społeczność lokalna odpowiedzialna była za informowanie o przemocy i działalności kryminalnej;
- Wspólnota Międzynarodowa opóźniała pomoc humanitarną w danych rejonach, w czasie wspierania przez społeczność lokalną przemocy międzyetnicznej i działalności kryminalnej;
- społeczność lokalna wspierała KFOR i UNMIK w ich działaniach przeciwko przemocy i działalności kryminalnej;
- wszyscy obywatele Kosowa myśleli o przyszłości swoich dzieci, w tym celu nie przekazywali młodszemu pokoleniu informacji o nienawiści międzyetnicznej;
- w celu rozwoju ekonomicznego Kosowa oraz wdrażania demokratycznego systemu prawnego wspierano prace legalnie wybranych władz lokalnych oraz organizacji międzynarodowych w tym rejonie;
- wszyscy obywatele Kosowa wspierali plany UNHCR (*United Nations High Commissioner for Refugees*) oraz KFOR dotyczące powrotu uchodźców do miejsc zamieszkania z przed wojny 1999 roku;
- wszyscy powinni stać się odpowiedzialnymi obywatelami Kosowa.

Na spotkaniach tych poruszano bieżące problemy nurtujące społeczność lokalną. Spotkania stanowiły również okazję do zbierania informacji odnośnie:

- nastrojów społeczności:
 - kosowsko-albańskiej oraz kosowsko-serbskiej do Wspólnoty Międzynarodowej w Kosowa;
 - kosowsko-albańskiej oraz kosowsko-serbskiej do żołnierzy POLUKRBAT;

- kosowsko-albańskiej do kosowsko-serbskiej;
- kosowsko-serbskiej do kosowsko-albańskiej;
- zagadnień demograficznych poszczególnych gmin;
- potrzeb materialnych ludności w rejonie odpowiedzialności (m.in. w celu ukierunkowania działalności organizacji humanitarnych).

Zwracano szczególną uwagę na to, jak duży wpływ na nastroje lokalnej społeczności stosunku do żołnierzy POLUKRBAT wywierają prowadzone przez batalion operacje i wykonywane przez żołnierzy zadania.

Pozytywne oddziaływanie na kształtowanie nastrojów ludności wywierało:

- zaangażowanie żołnierzy, wysoki poziom realizowanych zadań przy zachowaniu bezstronności;
- stałe utrzymywanie dobrych stosunków z przedstawicielami lokalnych władz;
- uczestnictwo w ważniejszych wydarzeniach społecznych;
- uczestnictwo w prowadzeniu akcji humanitarnych;
- uczestnictwo lekarzy batalionu w akcjach pomocy medycznej MEDCAP i MEDEVAC.

Na negatywny wizerunek KFOR wywarły:

- operacja przeszukania „*Gordon and Search*”;
- akcje kontroli pojazdów na tymczasowych posterunkach kontrolnych;
- niekulturalne zachowanie się żołnierzy w stosunku do lokalnej społeczności: niehonorowanie przez żołnierzy obyczajów, kultury i religii lokalnej społeczności znacząco różniących się od polskich.

Zadanie drugiej sekcji CIMIC w POLUKRBAT, tj. organizacja oraz uczestnictwo w spotkaniach z przedstawicielami władzy lokalnej, realizowane było w gminach Kacanik i Strpce, w sposób opisany w poniższych przykładach.

Gmina Kacanik. Organizowano spotkania z prezydentem gminy (pan Takir CAKA), vice-prezydentem (Xhabir ZHARKU), sekretarzem (Eshrefem VTSHT) bądź dyrektorami poszczególnych departamentów. Celem tych spotkań było zebranie jak najwięcej informacji. Poruszano bieżące problemy gminy związane z sytuacją ekonomiczną; ze stanem bezpieczeństwa, z nastrojami związanymi z nastawieniem władzy lokalnej do Wspólnoty Międzynarodowej oraz żołnierzy POLUKRBAT.

Rozmowy z prezydentem gminy były bardzo trudne, ponieważ starał się on narzucić własny temat rozmowy, na pytania odpowiadał ogólnikowo; unikał rozmów o szczegółach w danym temacie. Jego zastępca, były członek WAK, wbrew stanowisku pracował niezależnie od prezydenta gminy. Podejrzewano go o kierowanie zorganizowaną grupą przestępczą w KOSOWIE. Posiadał podwójne amerykańsko-albańskie obywatelstwo; często przebywał w USA; gdzie prawdopodobnie malwersował duże sumy pieniędzy. Podejrzewano go o wspieranie działalności albańskich grup ekstremistycznych w Macedonii.

Gmina Strpce. Odbywano spotkania z prezydentem gminy panem Bahrim HYSENUM oraz jego zastępcą panem Ademem SHABANI. Ze względu na strukturę ludnościową gminy Strpce, oprócz tematów poruszanych w czasie rozmów w Kacaniku, dyskutowano o problemach związanych z poprawą stosunków serbsko-albańskich w gminie. Serbowie zarzucali prezydentowi gminy członkostwo w WAK, dlatego też nigdy nie uznawano go oficjalnie jako prezydenta gminy.

Ponieważ serbska społeczność nie była reprezentowana w radzie gminy, bardzo istotne były spotkania z liderami serbskiej demokratycznej sceny politycznej gminy. Wspólnota Międzynarodowa nie uznawała natomiast przedstawicieli byłych władz serbskich w Strpcach (przewodniczącego Slavisa REDZIC i sekretarza Svetislav DURLEVIC). Najistotniejszymi były spotkania z wybranym, w wyborach listopadowych 2001 r., posłem parlamentu Kosowa reprezentującym Serbów ze Strpc, panem Sokolem DTORDEVTCEM (partia DSS). Na spotkaniach z nim przekonywano do rozpoczęcia współpracy z albańską reprezentacją gminy; jak również do rozwinięcia współpracy ze Wspólnotą Międzynarodową.

Również spotkania z przedstawicielami Jugosłowiańskiego Czerwonego Krzyża w Brezovicy były bardzo ważnymi z uwagi na ich duży wpływ na lokalną społeczność serbską. Konsultowano na nich problemy bieżące mieszkańców gminy, jak również plany organizacji konwojów do granicy z centralną Serbią. Ówcześni prezydenci obu gmin Tahir LAKA i Bahri HYSENT zachowali swoje stanowiska do następnych wyborów lokalnych, które planowane były na październik 2002 r.

Kolejne zadanie sekcji CIMIC, polegające na współpracy z organizacjami międzynarodowymi, pracującymi w regionie odpowiedzialności POLUKRBAT, realizowane było poprzez kontakty z:

- przedstawicielami UNMIK. Organizowano cotygodniowe spotkania (na terenie obu gmin) w ramach JSCM (*Joint Security Committee Meeting*) oraz spotkania nieplanowe, dotyczące bieżących problemów na terenie obu gmin. Spotkania w ramach JSCM prowadził administrator gminy. Uczestnikami, oprócz przedstawicieli UNMIK, byli przedstawiciele policji międzynarodowej UNMIK-P/CIVPOL, KFOR (POLUKRBAT, US Civil Affair Team na daną gminę, US MP), przedstawiciele OSCE (*Organisation for Security and Cooperation in Europe*) oraz UNHCR. Na spotkaniach w ramach JSCM omawiane były tematy związane ze stanem bezpieczeństwa w gminie, rozwojem gospodarczym (projekty gospodarcze), z sytuacją ekonomiczną lokalnej społeczności; przestrzeganiem demokratycznych zasad rządzenia przez władze lokalne gminy;
- administratorem gminy Kacanik - panem Muhammedem ZIA; (byłym pułkownikiem armii pakistańskiej). Współpraca z nim układała się na dobrze, jednakże odczuwało się jego proalbańskie nastawienie do społeczności Kosowa. Spotkania odbywały się w poniedziałki (godz. 10.30) w budynku UNMIK;
- administratorem gminy Strpce - panem Charlesa MESSTERA z Kanady. Współpraca z nim układała się na bardzo dobrze. Spotkania odbywały się w piątki (godz. 12.00) w budynku UNMIK;
- z przedstawicielami OSCE w ramach JSCM oraz indywidualnych spotkań z przedstawicielami tej organizacji. W Strpcach znajdowało się przedstawicielstwo OSCE na obydwie gminy w rejonie odpowiedzialności POLUKRBAT. Szefem, który zajmował się organizacją wyborów lokalnych w październiku 2002 r. był Amerykanin Maurice NYBERG;
- z przedstawicielami UNHCR w ramach JSCM oraz spotkań z reprezentantami *Local Workim Group on IDPs Return* (Grupy Roboczej pracującej nad kwestią powrotu uchodźców) oraz indywidualnych spotkań z przedstawicielem organizacji; którym na gminę Strpce i Kacanik była pani Marie WHALEN z Republiki Czeskiej. Współpraca z UNHCR, opierała się na wspólnych pracach

Wspólnoty Międzynarodowej mających na celu bezpieczny powrót uchodźców (głównie mniejszości narodowych) do miejsc zamieszkania przed konfliktem w 1999 roku. Zgodnie z planem działalności UNHCR na rok 2002; raz na dwa tygodnie w budynku UNMIK w Strpcach odbywały się spotkania *Local Working Group*, dotyczące: powrotu serbskich uchodźców (mieszkających ówczesnie w gminie Strpce) do rejonu Urosevac/Ferizaj i Prizren oraz omamiono problem tzw. wizyt „*go and see*” (polegających na odwiedzaniu swoich byłych domostw Serbów do Starego Kacanika oraz Albańczyków do Gornej, Dolnej Bittanii i Susic). Oficerowie CIMIC mieli wiele zastrzeżeń odnośnie pracy przedstawicielki UNHCR pani WHALEN w gminie Kacanik i Strpce. Często podawała informacje niezgodne z prawdą oraz spowodowała, że próba zorganizowania przez POLUKRBAT wizyt *go and see* dla Serbów do Starego Kacanika zakończyła się niepowodzeniem.

Następne zadanie sekcji CIMIC, tj. koordynacja dostarczania pomocy humanitarnej w rejonie odpowiedzialności, realizowane było poprzez zbieranie informacji dotyczących potrzeb materialnych ludności w rejonie odpowiedzialności. Sekcja pomagała rządowym oraz pozarządowym organizacjom humanitarnym właściwie rozdzielać pomoc humanitarną. W tym okresie wiele organizacji humanitarnych zaczęło wycofywać się z rejonu Kosowa i do mieszkańców tego rejonu trafiało coraz mniej pomocy humanitarnej;

Kolejne zadanie polegające na współpracy z oficerami G-5 TFF realizowane było poprzez uczestnictwo w odprawach wszystkich jednostek wchodzących w skład MNB(E). Na odprawach, odbywających się w każdą środę w Camp BONDSTEEL przedstawiciele batalionów omawiali sytuację polityczno-militarną w rejonie odpowiedzialności, natomiast oficerowie planowania z komórek G-2; G-3, G-5 przedstawiali analizę sytuacji w całej brygadzie oraz prognozę dotyczącą sytuacji polityczno-militarnej w rejonie MNB(E) na następny tydzień.

Działalność sekcji G-5 opierała się na ścisłym współdziałaniu z innymi komórkami sztabu:

- S-2 – w zakresie przekazywania informacji związanych z rozpoznaniem nastrojów wśród społeczności lokalnej, jak również informacje od organizacji międzynarodowych;
- S-3 – w zakresie koordynowania wykonywania zadań CIMIC;
- S-4 – w zakresie koordynowania wsparcia logistycznego cywilnych organizacji humanitarnych.

Zadania realizowane przez oficera prasowego wchodzącego w skład sekcji polegały na:

- nawiązywaniu kontaktów i współpracowaniu z mediami w celu kreowaniu obiektywnego obrazu działań batalionu, m.in. z:
- dziennikarzami prasy wojskowej z Polski: „Polska Zbrojna”⁵⁶, „Wojska Lądowe”⁵⁷;
- dziennikarzami gazety codziennej „Rzeczpospolita”, „Nowiny” (z Rzeszowa) i „Dziennik Polski”(z Krakowa);
- dziennikarzami polskiej telewizji publicznej TVP oraz telewizji TVN;
- przedstawicielem polskiego radia program V (oddział w wersji nadawanej w języku angielskim na cały świat);
- dziennikarzami dwutygodnika KFOR „Chronicle” - oficjalnej gazety KFOR⁵⁸;
- przedstawicielami lokalnego radia albańskiego w Kacaniku (Radio Kacanik) oraz serbskiego w Brezovicy (Radio Brezovica);
- reprezentowaniu dowódcy batalionu w kontaktach z mediami;
- zbieraniu informacji na temat obiektywności informacji ukazujących się w mediach a dotyczących batalionu.

Ostatnie zadanie polegające na analizie sytuacji społeczno-politycznej w rejonie misji oraz zagrożeń z tego kierunku, realizowano na podstawie opracowanych przez sekcję dokumentów, do których należały:

1) meldunek tygodniowy (opracowywany w języku polskim) obejmujący okres od godz. 20.00 w środę do godz. 20.00 w kolejną środę. Meldunek przekazywano do

⁵⁶ e-mail: polska.zbrojna@bellona.pl.

⁵⁷ e-mail: redakcjawl@poczta.wp.pl.

⁵⁸ e-mail: kfrochronicle@main.kfor.main.nato.int.

komórki sztabu S-3 w każdą środę do godz. 15.00. Meldunek składał się z: oceny sytuacji polityczno-militarnej w rejonie misji oraz próśb (załącznik 1).

2) meldunek miesięczny (opracowywany w języku polskim) obejmujący okres od 28 danego miesiąca do 28 następnego miesiąca. Meldunek przekazywano do S-3 do 28 każdego miesiąca do godz. 12.00. Na meldunek ten składało się kilka punktów (załącznik 2):

1. Ocena zjawisk i tendencji rzutujących na działalność PKW, w tym:
 - 1) ocena ogólna sytuacji polityczno-militarnej w rejonie misji;
 - 2) zagrożenia dla życia i zdrowia żołnierzy PKW;
 - 3) stosunek do żołnierzy PKW stron konfliktu oraz miejscowych władz i ludności;
 - 4) wnioski dotyczące rozwoju sytuacji polityczno-militarnej w rejonie misji.
2. Realizacja zadań mandatowych.
3. Ważniejsze przedsięwzięcia planowane do realizacji w następnym miesiącu.
4. Wnioski i prośby.

3) meldunek tygodniowy (opracowywany w języku angielskim) przygotowywany na odprawy IOWG, które dotyczyły realizacji działań batalionu w obu gminach oraz sytuacji polityczno-militarnej. Opracowywano go w formie slajdów Power Point (załącznik 3). Dodatkowo, po każdym spotkaniu z przedstawicielami organizacji międzynarodowych bądź społeczności lokalnej oficer sekcji, biorący w nich udział, zobowiązany był do sporządzania meldunku, w którym przedstawiał uczestników spotkania oraz dokładnie opisywał kwestie omawiane na spotkaniu.

Od czasu ustanowienia, na mocy Rezolucji RB ONZ nr 1244 w 1999 r., Misji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK) pełniła ona legalną władzę w 30 gminach Kosowa. W gminach tych, następowało planowe przekazywanie administracji lokalnej władzy i odpowiedzialności za rządzenie gminą przez UNMIK. Wyjątek stanowiła 31. gmina – Strpce, gdyż była to jedyna gmina w Kosowie, w której nie funkcjonowała lokalna władza. Spowodowane to było bojkotem i nie przystąpieniem do wyborów gminnych, 18 października 2000 r., serbskiej populacji gminy, która nie zgadzała się z podziałem mandatów w Radzie Gminy. Decyzją szefa UNMIK 34 mandaty podzielono równo między obie nacje.

Działanie poszczególnych organizacji międzynarodowych i lokalnych i międzynarodowych organizacji pozarządowych opisane zostaną na przykładzie dwóch gminach Kosowa: Kacanik i Strpce⁵⁹.

Gmina Kacanik

Gmina nie posiadała przedstawicielstwa **Organizacji ds. Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE)** (znajdowało się ono w miejscowości Urosevac) tylko biuro kontaktowe (czynne w dni robocze w godz. 10.00-12.30). Misja OBWE w Kosowie została ustanowiona jako nadrzędna organizacja monitorująca wdrażanie demokratycznego systemu prawnego. Misja tworzyła odrębną od UNMIK (Misji Narodów Zjednoczonych w Kosowie) strukturę, jednakże ściśle z nią współpracowała. Odpowiadała za: organizowanie i nadzorowanie wyborów; monitorowanie przestrzegania w Kosowie praw człowieka; szkolenie wymiaru sprawiedliwości oraz sił policyjnych; wsparcie rozwoju mediów lokalnych.

W gminie nie było również siedziby lokalnej **Wysokiego Przedstawiciela ONZ ds. Uchodźców (UNHCR)**. Gminę reprezentował przedstawiciel z regionalnej siedziby UNHCR w Gnjilanie. Instytucja odpowiadała za: organizowanie schronień dla uchodźców; realizowanie programu ochrony ludności w okresie zimowym; koordynowanie dystrybucji żywności; opracowywanie oraz nadzorowanie programu realizacji powrotu uchodźców do Kosowa.

Innymi organizacjami międzynarodowymi działającymi w gminie były: **Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM)** oraz **Amerykańska Agencja Rozwoju Międzynarodowego (USAID)**. Zajmowały się one różnymi programami pomocy, związanymi z rekonstrukcją infrastruktury oraz dystrybucją żywności.

Najbardziej aktywną w gminie organizacją pozarządową było **Stowarzyszenie Matki Teresy** z siedzibą w Kacaniku, którego głównym zadaniem było dystrybucja żywności i odzieży.

Zadaniem przedstawicielstwa **Kosowskiego Czerwonego Krzyża**, mającego swoją siedzibę w Kacaniku było organizowanie różnego rodzaju kursów szkoleniowych, związanych z pogłębianiem wiadomości na temat stanu sanitarno-higienicznego wśród społeczności lokalnej.

⁵⁹ Na podstawie: Polsko-Ukraiński Batalion..., wyd. cyt.

Kolejną organizacją było **Centrum Ochrony Kobiet i Dzieci** (z siedzibą w Domu Kultury w Kacaniku), które zajmowało się ochroną praw kobiet i dzieci, szczególnie w społeczności muzułmańskiej. Dodatkowo, organizowało kursy języka angielskiego oraz kursy komputerowe dla kobiet. Mały budżet gminy nie przewidywał wydatków w sektorze kultury i wszystkie pieniądze na działalność kulturalną, funkcjonującego Domu Kultury, pochodziły od organizacji humanitarnych. W budynku tym, znajdowała się również biblioteka oraz działało kilka kółek zainteresowań.

Dzięki **Międzynarodowemu Korpusowi Medycznemu** czynne było Centrum Młodzieżowe, gdzie prowadzono szkolenia komputerowe, związane z edukacją zdrowotną. Organizacja ta pomagała również w rekonstrukcji lokalnych ośrodków zdrowia.

Polska Akcja Humanitarna (z siedzibą w Domu Kultury w Kacaniku) zaangażowana była w renowację Domu Kultury oraz w inne programy pomocy dla młodzieży szkolnej. Była to pierwsza tego rodzaju placówka, założona zagranicą przez polską organizację. Sytuacja w polskim sektorze pozarządowym zmieniła się na tyle, że założenie stałej placówki umożliwiło realizację długoterminowych działań na rzecz rozwoju obszaru dotkniętego konfliktem oraz skuteczniejsze niesienie pomocy humanitarnej osobą cierpiącym⁶⁰.

Unia Europejska przeznaczyła 400 tys. euro na budowę nowoczesnego, ekologicznego wysypiska śmieci obok wioski Stagovo.

Gmina Strpce

W gminie tej legalną władzę pełnili przedstawiciele Misji Narodów Zjednoczonych UNMIK. W Strpcach znajdowało się przedstawicielstwo **Organizacji ds. Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OSCE)**. Szefem, który zajmował się organizacją wyborów lokalnych w październiku 2002 r w tej gminie oraz Kacaniku był Amerykanin Maurice Nyberg.

W gminie nie było siedziby lokalnej **Wysokiego Przedstawiciela ONZ ds. Uchodźców (UNHCR)**. Gminę reprezentował przedstawiciel z regionalnej siedziby UNHCR w Gnijlane. Instytucja odpowiadała za organizowanie i nadzorowanie

⁶⁰ <http://www.pah.ngo.pl/>.

programu realizacji powrotu uchodźców serbskich, głównie z rejonu Urosevac i Prizren zamieszkujących obecnie gminę Strpce.

Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM) (z siedzibą w Urosevacu) zajmowała się różnego rodzaju programami pomocy związanymi z rekonstrukcją infrastruktury oraz dystrybucją żywności.

W gminie działały również organizacje międzynarodowe. Najaktywniejszą z nich było przedstawicielstwo **Jugosłowiańskiego Czerwonego Krzyża**, z siedzibą w Brezovicy. Organizacja odpowiadała za dystrybucję żywności i odzieży. Pomagała również w organizowaniu konwojów do centralnej Serbii.

Pomoc, w zakresie dostaw żywności i odzieży dla albańskiej populacji gminy, świadczyło przedstawicielstwo **Stowarzyszenia Matki Teresy** z siedzibą w Firaji.

Polska Akcja Humanitarna (z siedzibą z Kacaniku) realizowała różnego rodzaju programy pomocy dla młodzieży szkolnej i dzieci.

Międzynarodowa, katolicka organizacja humanitarna, **Catholic Relief Service (CRS)** pomagała głównie uchodźcom, którzy w czasie wojny stracili cały swój dorobek.

Zakres działań wymienionych organizacji na pewno jest niepełny, jednakże na ich podstawie stwierdzić, że współpraca cywilno-wojskowa, w porównaniu z latami poprzednimi (SFOR), intensywnie się rozwijała. Liczba organizacji międzynarodowych angażujących się w sferze konfliktu z roku na rok była coraz większa, a sposoby realizacji stawały się bardziej doskonałe.

Przedsięwzięcia wojskowych i cywilnych, ze względu na coraz stabilniejszą sytuację, stawały się elastyczniejsze, współzależności, transfery, kontakty zmierzały w pożądanym kierunku, a co za tym idzie, problemy związane z kryzysem w Kosowie czyniły się łatwiejszymi do rozwiązywania.

Wojna w Bośni trwała cztery lata i kosztowała życie 250 tys. ludzi, ponad milion zostało wysiedlonych z miejsc zamieszkania, a duża część tego, co było przedtem uważane za bogaty kraj, legło w gruzach⁶¹. Lecz zakończenie wojny nie doprowadziło do rozwiązania podstawowych problemów kraju. Bośnia, niegdyś niezamożna, jest teraz zrujnowana, kraj nadal stanowi mozaikę etniczną wrogo nastawionych do siebie

⁶¹ D. Rieff, *Zapomnij o Sarajewie*, [w:] www.gazeta.pl

nacji, a system trójwładzy bośniacko-serbsko-chorwackiej dowodzi faktycznego podziału państwa⁶².

3.3. Zadania realizowane przez zgrupowania taktyczne w fazie pokonfliktowej na przykładzie operacji wsparcia pokoju ISAF

3.3.1. Podłoże konfliktu w Afganistanie

Po zamachach terrorystycznych z 11 września 2001 roku prezydent USA George W. Bush zażądał od Talibów min. bezwarunkowego wydania przywódców al-Qaidy i zamknięcia obozów treningowych. Szczegółowe cele operacji zostały przedstawione przez Sekretarza Obrony Donalda Ramsfelda, które mówiły o:

- zniszczeniu obozów i infrastruktury terrorystycznej w Afganistanie;
- pojmaniu liderów Al-Kaidy;
- zakończeniu działalności terrorystycznej w Afganistanie;
- pomocy humanitarnej;
- uzmysłowieniu liderom Talibów, że udzielanie schronienia terrorystom nie będzie tolerowane;
- zdobyciu informacji dotyczących Al-Kaidy i Talibów;
- poszerzeniu kontaktów z grupami będącymi w opozycji do Talibów;
- niedopuszczeniu do wykorzystywania Afganistanu jako schronienia dla terrorystów;
- zniszczeniu potencjału militarnego Talibów, aby umożliwić zwycięstwo siłom opozycji;
- ułatwieniu dostarczania pomocy humanitarnej.

W roku 2001 Afganistan pomimo sprawowania władzy przez Talibów nie był całkowicie im podporządkowany, ponieważ po wyjściu wojsk radzieckich nastąpił rozłam i w rzeczywistości kraj pozostawał podzielony. Faktycznie kraj był podzielony pomiędzy Sojusz Północny i Talibów. Od 1996 roku Talibowie kontrolowali ok. 2/3 Afganistanu (w tym Kabul) i ogłosili powstanie rządu Islamskiego Emiratu

⁶² <http://republika.pl/panstwaeuropy/pe/bih.htm>.

Afganistanu. Na jego czele stanął Mułła Mohammud Omar. W sierpniu 1998 Talibowie ostatecznie zdobywają Mazar-i-Sharif i masakrują tysiące ludzi, głównie Hazarów, zabijają także dyplomatów irańskich (skutkiem tego nastąpiły przegrupowania oddziałów irańskich na granicy z Afganistanem).

W latach 2000-2001 Talibowie kontynuują masakrę ludności cywilnej, niszczą pomniki w muzeum w Kabulu, inne historyczne miejsca w Ghazni, wysadzają (z rozkazu Omara Muhammada) gigantyczne posągi Buddy w Bamjanie. U szczytu potęgi kontrolowali ok. 90% terytorium i dysponowali ok. 110 tys. uzbrojonych bojowników. Terenami, nad którymi nie zdołali zapanować była północno-wschodnia część państwa.

Talibowie odrzucili ultimatum, wobec czego 7 października 2001 roku wojska amerykańskie i brytyjskie rozpoczęły kampanię powietrzno-rakietową w Afganistanie, zaś na lądzie do ofensywy przystąpił opozycyjny Sojusz Północny. Reżim Talibów upadł w ciągu kilku tygodni – już 13 listopada 2001 roku jednostki Sojuszu Północnego zajęły Kabul, a 7 grudnia Talibowie opuścili swoją ostatnią twierdzę – Kandahar. Nie udało się jednak schwytać ani bin Ladena ani przywództwa Talibów.

Rys.3. Sytuacja polityczno-militarna w 2001r.

Źródło: Opracowanie własne

Po obaleniu reżimu Talików w wyniku konsultacji przedstawicieli różnych grup etnicznych i politycznych w Bonn 5 grudnia⁶³ zawarto porozumienie o powołaniu rządu tymczasowego kierowanego przez Hamida Karzai (formalnie zaprzysiężono go 22 grudnia). W czerwcu 2002 roku loya jirga (tradycyjne afgańskie zgromadzenie przywódców) powierzyło Karzai funkcję prezydenta.

⁶³ Porozumienie petersburskie, Porozumienie z Bonn (XII 2001), zatwierdzone przy udziale przedstawicieli Afganistanu i ONZ, miało na celu odbudowanie państwa afgańskiego po inwazji Stanów Zjednoczonych w 2001 roku i długoletniej wojnie domowej. W ramach porozumienia, stworzono m.in. projekt konstytucji Afganistanu, a także wezwano do odtworzenia systemu sądownictwa. Wytyczono także zakres działań ISAF, w tym wsparcie w tworzeniu narodowych struktur bezpieczeństwa i rozszerzenie zasięgu operacji poza Kabul i jego okolice

Należy pamiętać, iż Afganistan to kraj, który cechuje duża różnorodność etniczna. Skład narodowościowy społeczeństwa afgańskiego wygląda w przybliżeniu w następujący sposób:⁶⁴

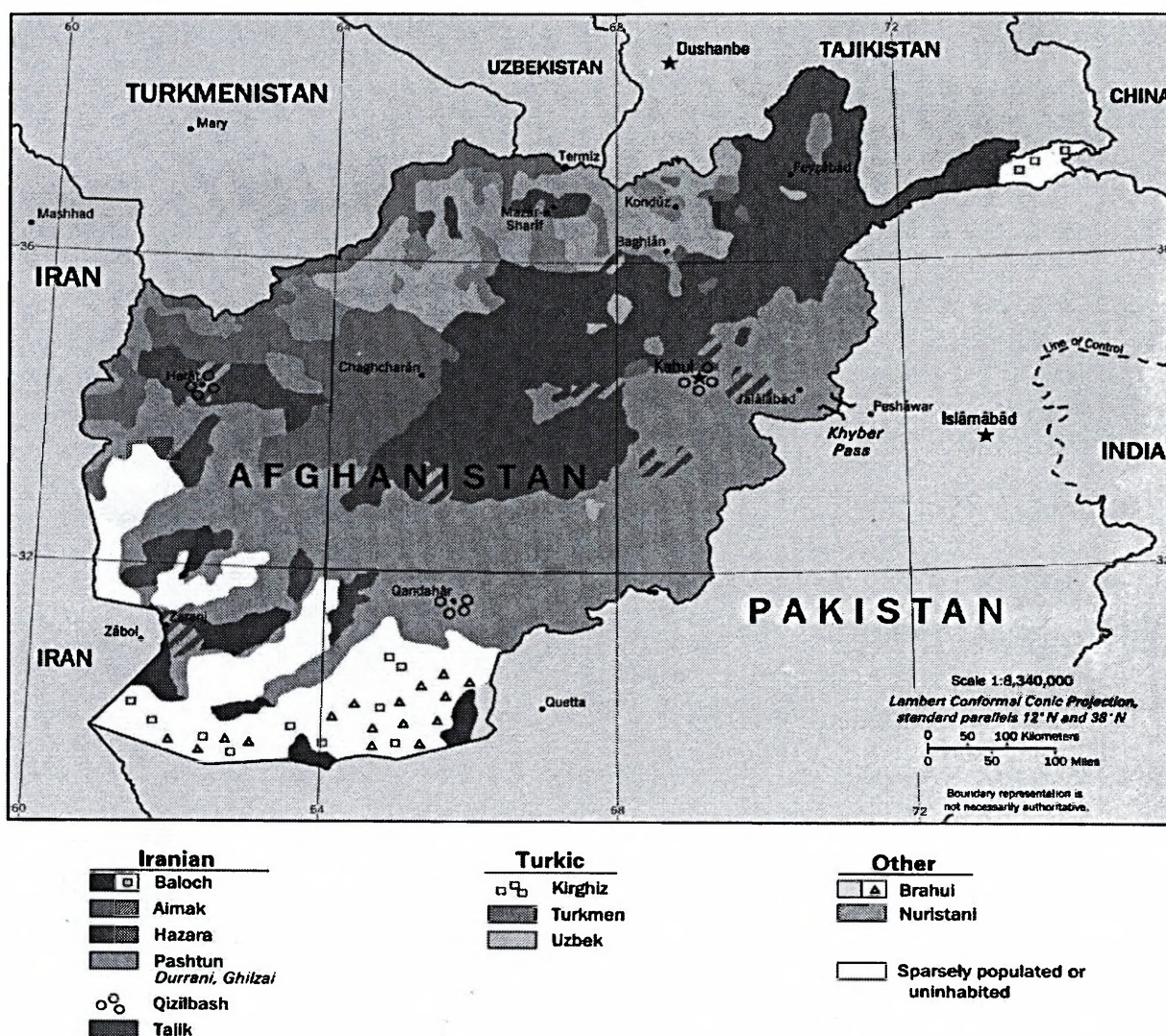
- Pasztuni - 42%
- Tadżycy - 27%
- Hazarowie - 9%
- Uzbekcy - 9%
- Ajmacy - 4%
- Turkmeni - 3%
- Beludżowie - 2%
- Inne (Pamirczycy, Nuristańczycy, Badakszańczycy, Tajmani, Zohri, Murzajowie) - 4% .

Dodatkowo, z uwagi na ukształtowanie terenu (oddalone od siebie "enklawy" umiejscowione w dolinach przedzielonych wysokimi pasmami górskimi) można również zaobserwować znaczne różnice pomiędzy plemionami w obrębie danej grupy etnicznej. Najbardziej jest to zauważalne w przypadku Pasztunów, gdzie rywalizacja o władzę pomiędzy poszczególnymi klanami/plemionami niejednokrotnie przybierała charakter konfliktu ogólno-afgańskiego.

Afganistan nie jest także jednorodny pod względem religijnym. O ile dominującą, państwową w myśl konstytucji z 2004 r. religią jest islam, to oprócz większości, jaka stanowią sunnici (ok. 80% społeczeństwa) dużą grupę (ok. 19%) stanowią także szyici. Jedną z grup, która praktycznie w całości wyznaje ten odłam islamu są Hazarowie. Taka różnorodność etniczna powoduje, iż w Afganistanie używanych jest wiele języków. W myśl konstytucji językami urzędowymi są pasztuński (w tym języku napisany został tekst hymnu narodowego) i dari (odmiana perskiego). Jednocześnie konstytucja wymienia takie języki jak uzbecki, turkmeński, beludżyjski, pashaei i nuristański, jako "używane w kraju".

⁶⁴ Według CIA – The World Factbook, 2006, s.

RyS. 4. Struktura etniczna Afganistanu

Źródło: The University of Texas at Austin, University of Texas Libraries

Zgodnie z ustaleniami z Bonn i rezolucją RB ONZ z 20 grudnia w Afganistanie rozmieszczono Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa (International Security Assistance Force – ISAF), początkowo ograniczone do Kabulu i okolic, ale później o rozszerzonym mandacie. Oprócz nich w kraju działały również siły amerykańskie zajmujące się ściganiem niedobitków Talibów i bin Ladena, mające swoją główną bazę w Bagram.

Od razu podjęto międzynarodowe działania zmierzające do odbudowy kraju: w styczniu 2002 roku odbyła się konferencja w Tokio, na której społeczność międzynarodowa obiecała wspomóc Afganistan kwotą 4,5 miliarda dolarów w ciągu 5 lat. Poszczególne państwa wzięły na siebie odpowiedzialność za konkretne aspekty rekonstrukcji kraju: USA za budowę afgańskiej armii, Niemcy za trening sił policyjnych, Włochy za reformę systemu prawnego, a Wielka Brytania – za kampanię

antynarkotykową. W marcu-kwietniu 2004 roku w Berlinie odbyła się druga konferencja w sprawie odbudowy Afganistanu, na której złożono obietnice pomocy w wysokości 8,2 miliarda dolarów w ciągu 3 lat. Trzecia konferencja międzynarodowa miała miejsce w Londynie w styczniu-lutym 2006 roku; uruchomiono wówczas tzw. kompakt – plan współpracy Afganistanu ze społecznością międzynarodową na następne 5 lat.

Poważnym problemem pozostała przemoc, która nadal była jednym ze sposobów na załatwianie sporów politycznych. 5 września 2002 roku miała miejsce nieudana próba zamachu na prezydenta Karzai. 6 lipca 2002 roku zamordowany został wiceprezydent Haji Abdul Qadir, a 14 lutego 2002 roku minister lotnictwa Haji Abdur-Rehaman.⁶⁵ Na prowincji nadal wpływy zachowali dysponujący licznymi prywatnymi armiami (liczącymi w sumie ponad 200 tys. bojowników) i opierający się na lojalności etnicznej miejscowi watażkowie, wśród których najpotężniejszymi byli dawni przywódcy Sojuszu Północnego: rezydujący na północy kraju Uzbek Abdul Rashid Dostum i Tadżyk Mohammed Fahim oraz władający zachodnim Heratem Ismail Khan. Konkurencja między nimi nierzadko objawiała się krwawymi wybuchami przemocy. Jeden z najpoważniejszych incydentów miał miejsce 21 marca 2004 roku, gdy po zabójstwie ministra lotnictwa cywilnego Mirwaisa Sadiqa doszło w Heracie do walk frakcyjnych, w których zginęło ponad 100 osób. W celu ograniczenia wpływów watażków Karzai przyznał im stanowiska rządowe (np. Fahim uzyskał stanowisko ministra obrony, a Dostum wiceministra obrony) oraz rozpoczął program rozbrojenia prywatnych armii.

W 2004 i 2005 roku zaznaczyło się wzmożenie aktywności Talibów i grup rebelianckich z nimi powiązanych. Ich najbardziej spektakularnym sukcesem w tym okresie było zestrzelenie 28 czerwca 2005 roku amerykańskiego śmigłowca Chinook, w którym zginęło 16 żołnierzy. W całym roku 2005 straty amerykańskie w Afganistanie wyniosły około 125 żołnierzy, co przewyższało straty z wszystkich poprzednich 3 lat konfliktu.⁶⁶ Równolegle nastąpił wzrost przestępczości, zwłaszcza

⁶⁵ T.Otłowski, Operacja NATO w Afganistanie - na drodze do klęski?, Biuletyn Opinii, wyd. 2/2008, Warszawa s. 3

⁶⁶ T.Otłowski, Operacja NATO w Afganistanie - na drodze do klęski?, Biuletyn Opinii, wyd. 2/2008, Warszawa s. 4

aktywności gangów porywających ludzi – według ministerstwa obrony w kraju grasowało w sumie około 1800 grup zbrojnych liczących 10 tysięcy członków.

Dalsze pogorszenie się sytuacji w Afganistanie w pierwszej połowie 2006 roku zmusiło USA do przeprowadzenia operacji „Mountain Thrust” opartej na intensywnych bombardowaniach, która była największą operacją militarną od 2001 roku. Nie doprowadziła ona jednak do osłabienia działalności Talibów, np. 8 września 2006 roku w samobójczym zamachu na konwój amerykański koło ambasady w Kabulu zginęło 14 Afgańczyków i 2 żołnierzy amerykańskich. Po nasileniu się walk w 2006 roku powszechnie spodziewano się wiosennej ofensywy Talibów na wiosnę 2007 roku, ale nie doszło do niej, natomiast Talibowie ponieśli duże straty w wyniku zapobiegawczych operacji koalicji międzynarodowej na południu kraju. W maju 2007 roku w walkach w prowincji Helmand zginął czołowy dowódca wojskowy Talibów Mullah Dadullah.

Konflikt stale przybierał jednak na intensywności: według Associated Press w pierwszej połowie 2007 roku liczba ofiar konfliktu wyniosła już ponad 2800, podczas gdy w całym 2006 roku zginęły 4 tysiące osób. Rebelianci zaczęli na większą skalę stosować techniki walki partyzanckiej znane z konfliktu w Iraku – bomby przydrożne i zamachy samobójcze: 17 czerwca 2007 roku w Kabulu zginęły 24 osoby, w tym 22 instruktorów policji, 10 września 2007 roku w Gereshk w prowincji Helmand w ataku na grupę policjantów zginęło 26 osób zaś 29 września 2007 roku w Kabulu w zamachu na wojskowy autobus zginęło 30 osób, w tym 28 żołnierzy. Bezprecedensowy był zamach samobójczy w cukrowni w mieście Baghlan na północy kraju, odwiedzanym przez delegację parlamentarną 6 listopada 2007 roku: zginęło 75 osób (w tym 59 uczniów), a około 100 osób zostało rannych. Według danych The Associated Press w pierwszych 5 miesiącach 2007 roku doszło w Afganistanie do 42 ataków samobójczych, w których zginęło 171 osób (w tym samym okresie 2006 roku takich ataków było 11, a ofiar 63). Według danych ONZ w 2005 roku zanotowano 17 zamachów samobójczych, w 2006 roku – 123 zamachy i 305 ofiar śmiertelnych, zaś w pierwszych 8 miesiącach 2007 roku – już 103 zamachy i ponad 200 zabitych. Mimo że zamachowcy atakowali wyłącznie cele rządowe i wojskowe, 80% ofiar stanowili cywile.

Niepokojącą cechą operacji koalicyjnych stała się znaczna liczba ofiar cywilnych, budząca niezadowolenie wśród społeczeństwa. Według władz afgańskich w pierwszej połowie 2007 roku zginęło w ten sposób ponad 130 cywilów, a według organizacji humanitarnych z Afganistanu i innych państw – nawet 230. Pod koniec czerwca 2007 roku agencja The Associated Press podała, że według jej szacunków liczba cywilów zabitych przez koalicję była w pierwszej połowie 2007 roku wyższa niż zabitych przez rebeliantów (odpowiednio 213 i 180 zabitych); potwierdziły to dane ONZ z tego okresu, wskazujące na 314 cywilów zabitych przez koalicję i 279 przez rebeliantów. 3 grudnia 2007 roku opublikowano wyniki badania opinii publicznej, według którego poparcie Afgańczyków dla działań amerykańskich spadło w 2007 roku do 42% z 57% w 2006 roku i 68% w 2005 roku.

25 listopada 2007 roku „Washington Post” doniósł, że według amerykańskiej Rady Bezpieczeństwa Narodowego cele strategiczne wojny w Afganistanie nie zostały osiągnięte. Oceniono, że podczas gdy wojska koalicyjne wykazywały wyższość na polu walki, to jednak Talibowie zdołali zająć nowe terytoria już nie tylko na południu kraju, ale też na zachodzie i wschodzie, uprawy opium wzrosły, a rząd w Kabulu cechował się wewnętrzną słabością i nieefektywnością. Poważnym problemem wydawała się niedostateczna ilość żołnierzy, co powodowało, że zdobyte w walce terytoria musiały po jakimś czasie z powrotem dostać się w ręce wroga. W połowie 2007 roku międzynarodowe siły ISAF (złożone niemal wyłącznie z państw NATO) liczyły około 35 tysięcy żołnierzy, z czego połowę stanowili Amerykanie, a 7 tysięcy - Brytyjczycy. Ponadto ponad 10 tysięcy żołnierzy amerykańskich działało autonomicznie w operacjach antyterrorystycznych.⁶⁷ Według raportu europejskiego instytutu Senlis Council z 21 listopada 2007 roku Talibowie uzyskali stałą obecność na 54% obszaru Afganistanu i zapobieżenie ich zwycięstwu wymagało podwojenia liczebności wojsk NATO w Afganistanie do 80 tysięcy. Wobec niechęci europejskich sojuszników do zwiększenia swoich kontyngentów w styczniu 2008 roku USA postanowiły wysłać do Afganistanu dodatkowe 3 tysiące swoich żołnierzy.

⁶⁷ Amerykanie prowadzą swoją własną operację „Enduring Freedom” na podstawie art. 51 Karty Narodów Zjednoczonych oraz Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ Nr 1368 (2001) z dnia 12 września 2001 r.

Tymczasem afgańskie siły bezpieczeństwa wciąż znajdowały się w fazie tworzenia i nie były jeszcze w stanie samodzielnie stawić czoła rebeliantom. W czerwcu 2007 roku, gdy szkolenie przejęła z rąk Niemiec Unia Europejska, siły policyjne liczyły około 70 tysięcy (z docelowych 82 tysięcy) funkcjonariuszy, jednak odpowiednie wyposażenie posiadało jedynie 40% z nich. Uważano, że siły policyjne są nieefektywne i skorumpowane, nierzadko pobierając łapówki od farmerów trudniących się produkcją opium oraz przemytników narkotyków. Nadal trwało też szkolenie przez USA afgańskiej armii, która w czerwcu 2005 roku liczyła 26 tysięcy żołnierzy, a w połowie 2007 roku – 40 tysięcy; celem jest osiągnięcie stanu 70 tysięcy żołnierzy.

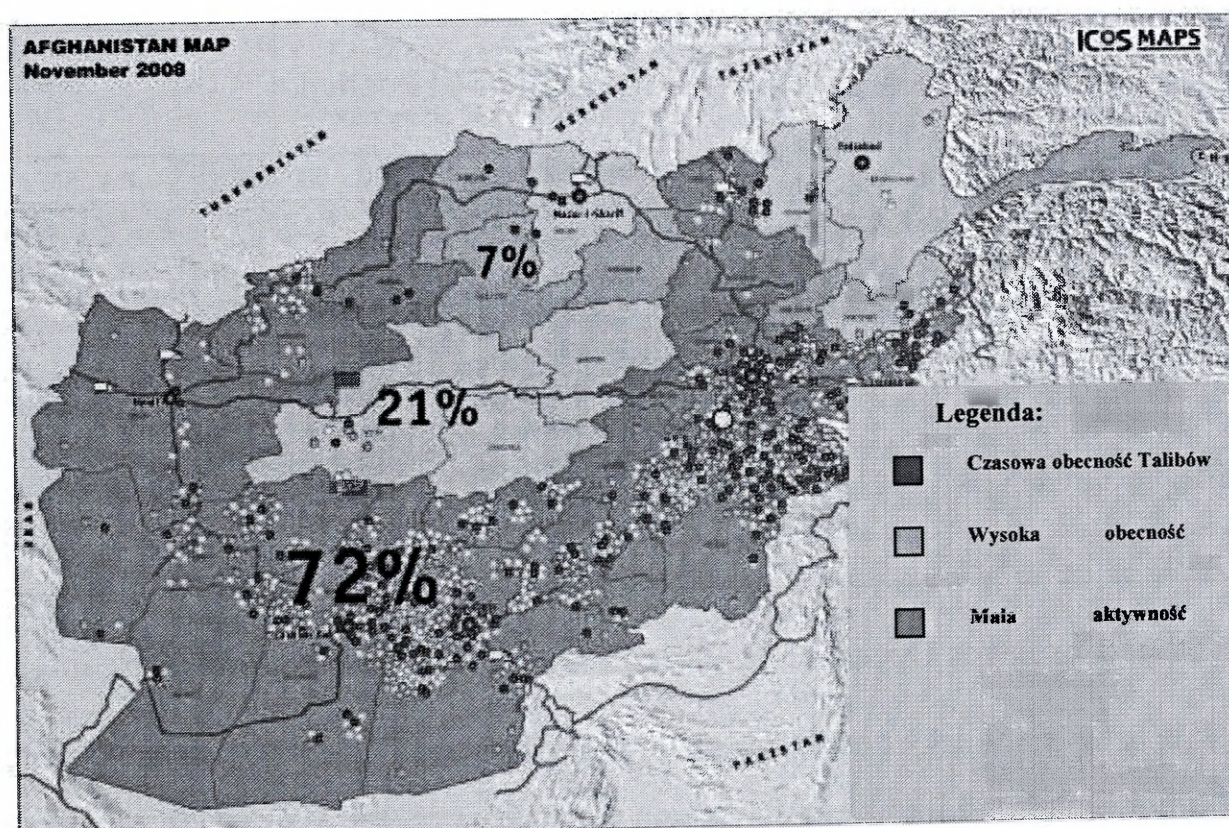
29 września 2007 roku, kiedy doszło do tragicznego zamachu w Baghlanie, prezydent Karzai zaproponował spotkanie liderowi Talibów Mullahowi Mohammadowi Omarowi na jego ziemi. Jednak Talibowie warunkowali jakiegokolwiek bezpośrednie negocjacje wycofaniem zagranicznych wojsk z Afganistanu. Kontakty między rządem a Talibami odbywały się więc za pośrednictwem przywódców plemiennych. Uważano, że Talibowie nie stanowili już spójnego ugrupowania o charakterze religijnym, ale stanowili mariaż dawnych bojowników, kryminalistów, przemytników i członków międzynarodówki terrorystycznej al-Qaida. Jako że nie stanowili monolitu i przypuszczalnie dzielili się na luźno związane ze sobą frakcje bardzo trudne było nawiązanie rozmów pokojowych. Najprawdopodobniej Talibowie otrzymywali wsparcie ze źródeł zewnętrznych, zwłaszcza z Pakistanu i regionu Zatoki Perskiej. W 2007 roku ze strony Waszyngtonu pojawiły się zarzuty, że znaczne ilości broni trafiały do Talibów z Iranu.

3.3.2. Faza pokonfliktową - koncepcja rozwoju bezpieczeństwa w Afganistanie

Afganistan można dziś uznać za jedną z “czarnych dziur” na mapie geopolitycznej świata. Od jej wypełnienia, tzn. powołania w tym państwie demokratycznych władz, rządzących społeczeństwem obywatelskim oraz odbudowy wolnej od narkotyków, handlu bronią i żywym towarem afgańskiej gospodarki, będzie zależała nie tylko stabilność regionu, ale również bezpieczeństwo Europy. Chociaż

Unia Europejska, podobnie jak Polska, nie posiada bezpośrednich interesów w kraju oddalonym od jej zewnętrznych granic o tysiące kilometrów, ma ona świadomość, że pozostawienie Afganistanu bez pomocy doprowadzi do jego upadku, a tego konsekwencje – w postaci działalności na obszarze Wspólnoty afgańskich terrorystów i fundamentalistów islamskich, napływu do Europy nielegalnych imigrantów oraz „zalania” europejskiego rynku afgańskimi opiatami⁶⁸ – mogą negatywnie wpłynąć na unijną przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

Rys. 5. Obecność Talibów, stan listopad 2008 r.

Źródło: „Struggle for Kabul: the Taliban Advance”, The International Council on Security and Development (The Senlis Council), XII/2008, s. 8

Na przestrzeni ostatnich kilkunastu miesięcy obserwowane jest znaczne pogorszenie sytuacji bezpieczeństwa w Afganistanie. Rebelia Talibów i Al-Kaidy ulega wzmocnieniu, pomimo prowadzonej na szeroką skalę kampanii antyterrorystycznej. Raporty analizujące postęp walk alarmują, że obserwowana jest

⁶⁸ Psychoaktywne alkaloidy opium. Najważniejsze opiaty to morfina, kodeina, tebaina i noskapina.

znacząca aktywność dżihadystów na obszarze ponad 70 proc. terytorium kraju.⁶⁹ Straty wśród żołnierzy koalicji międzynarodowej w 2008 r. były najwyższe od rozpoczęcia operacji Enduring Freedom. Podczas okresu zimowego (który zazwyczaj cechuje znikoma działalność rebeliantów) na przełomie 2008 i 2009 r. dżihadyści wykazali zdecydowanie większą aktywność, co obrazuje liczba ofiar sił koalicji międzynarodowej.⁷⁰ W dużej mierze było to powodowane wzmocnieniem pozycji Talibów i brakiem konieczności masowych migracji na obszar pogranicza afgańsko-pakistańskiego, który stanowi azyl – tzw. „safe Haven” – dla ugrupowań dżihadystycznych.

Tabela nr 1. Liczba ofiar sił koalicji

Rok	I	II	III	IV	V	VI	VIII	IX	X	XI	XII	RAZEM
2001	0	0	0	0	0	0	0	0	3	5	4	12
2002	10	12	14	10	1	3	3	1	6	1	8	69
2003	4	7	12	2	2	7	4	2	6	8	1	57
2004	11	2	3	3	9	5	4	4	8	7	1	59
2005	2	3	6	19	4	29	33	12	10	7	4	131
2006	1	7	13	5	17	22	29	38	17	9	4	191
2007	2	18	10	20	25	24	34	24	15	22	9	232
2008	14	7	19	14	23	46	46	37	19	12	27	294
2009	25	24	28	14	27	38	77	70	39	-	-	418

Źródło: iCasualties Operation Enduring Freedom, stan na 20.10.2009 r.

Wpływ na niski poziom bezpieczeństwa mają także liczne problemy wewnętrzne Afganistanu oraz sytuacja w państwach ościennych, szczególnie w Pakistanie. Kraj ten, również objęty talibską rebelią na pasztuńskich terytoriach plemiennych, zyskuje coraz większe znaczenie w polityce stabilizacji regionu. Chociaż od rozpoczęcia operacji zostało podjętych wiele działań na rzecz stabilizacji Afganistanu i rozwiązania powyższych problemów, w przeważającej większości przyniosły one ograniczony rezultat.

⁶⁹ „Struggle for Kabul: the Taliban Advance”, The International Council on Security and Development (The Senlis Council), XII/2008, s. 8

⁷⁰ Zobacz tabela nr 1 Liczba ofiar sił koalicji

Tabela nr 2. Zestawienie zagrożeń dla bezpieczeństwa Afganistanu, przykładów podjętych działań oraz istniejących luk w polityce stabilizacyjnej

ZAGROŻENIE	PRZYKŁADY DZIAŁAŃ NA RZECZ OGRANICZENIA ZAGROŻEŃ	LUKI
Grupy rebelianckie (Talibowie, sieć Haqqaniego, Hezbe-i-Islami G. Hekmatjara, Al-Kaida, Tehrek-e-Taliban Pakistan)	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie zaangażowania w budowaniu struktur afgańskiej armii ANA (<i>Afghan National Army</i>) i policji ANP (<i>Afghan National Police</i>); Program pojednania z grupami rebelianckimi. 	<ul style="list-style-type: none"> Zbyt mała liczba partnerów międzynarodowych; Małe wsparcie dla ludności plemiennej i klanów; Porażka programu pojednania z grupami rebelianckimi; Nieadekwatna strategia regionalna, mająca przeciwdziałać udzielaniu wsparcia grupom rebelianckim przez państwa ościenne (Pakistan, Iran).
Grupy kryminalne (produkcja i handel narkotykami)	<ul style="list-style-type: none"> Wielowarstwowa strategia antynarkotykowa; Regionalne wysiłki na rzecz zaangażowania państw w strategię antynarkotykową, przez które odbywa się transport narkotyków. 	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczona reforma sądownictwa; Mała wola polityczna przeciwdziałania korupcji; Zbyt małe zaangażowanie polityczne, dyplomatyczne i pragmatyczne państwa regionu.
Lokalne grupy zbrojne	<ul style="list-style-type: none"> Program rozwiązywania nielegalnych grup zbrojnych (<i>Disbandment of illegally armed groups, DIAG</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Większość grup nadal funkcjonuje; Program jest niedoinwestowany finansowo i politycznie.
Problemy regionalne (napięcia z państwami ościennymi i miejsca azylu dla rebeliantów)	<ul style="list-style-type: none"> Koalicja Trójstronna (Afganistan, Pakistan i koalicja międzynarodowa); Centra Koordynacji Granicznej (<i>Order Coordination Center</i>) tj. współpraca służb afgańskich, pakistańskich i międzynarodowych; Pokojowa dżirda (Rada Plemienna) 	<ul style="list-style-type: none"> Szersze napięcia regionalne (w tym Pakistan-Indie) mają wpływ na sytuację w Afganistanie; Większość programów nie odpowiada skali zagrożeń.

Źródło: Sytuacja bezpieczeństwa w Afganistanie w świetle wyzwań dla koalicji międzynarodowej

W związku wyborami prezydenckimi, przeprowadzonych w sierpniu 2009 roku USA poprosiły państwa zaangażowane w misję afgańską o zwiększenie liczebności narodowych kontyngentów. Spotkało się to jednak z ograniczonym odzewem. Tymczasem, rebelianci nasilili w tym czasie kampanię terrorystyczną w celu dyskredytacji USA, NATO i afgańskich władz poprzez uniemożliwienie głosowania. Wyzwaniem dla operacji w Afganistanie będzie również implementacja nowej strategii USA wobec Afganistanu i Pakistanu – tzw. AfPak – przedstawionej 27 marca 2009 r.⁷¹ Ujęcie tych dwóch państw w jednej strategii jest nowością w podejściu Waszyngtonu do misji Enduring Freedom, jednocześnie, stanowi potwierdzenie wcześniejszych sygnałów o tworzeniu nowej kompleksowej polityki wobec regionu.

⁷¹ Strategia została przedstawiona przez Baracka Obamę w Białym Domu 27 marca 2009 r.

Nowa polityka USA zakłada ponadto wzmocnienie afgańskich sił bezpieczeństwa poprzez zwiększenie ich liczebności i wyznaczenie 4 tys. ekspertów wojskowych, których zadaniem będzie szkolenie policjantów i żołnierzy z narodowych jednostek Afganistanu. Amerykańska administracja będzie również dążyć do zacieśnienia sojuszu cywilno-militarnego z Pakistanem, co ma usprawnić działania Islamabadu w zakresie zwalczania rebelii na terytoriach plemiennych. Założenia Stanów Zjednoczonych uwzględniają ponadto zwiększenie zaangażowania – wojskowego, cywilnego i dyplomatycznego – państw regionu, amerykańskich sojuszników oraz organizacji międzynarodowych. Należy zaznaczyć, że obok powyższych założeń, od kilku miesięcy do amerykańskiej strategii w operacji *Enduring Freedom* są już stopniowo wprowadzane inne elementy.⁷² Są one odzwierciedleniem koncepcji militarnej (ang. *-surge*), która w Iraku doprowadziła do znacznej poprawy sytuacji bezpieczeństwa. W ramach nowej strategii wojskowej, Barack Obama podjął decyzję o zwiększeniu liczby żołnierzy amerykańskich w Afganistanie (o 21 tys.), wzmocniana jest ochrona Kabulu oraz wdrażany jest program stworzenia plemiennych pasztuńskich sił samoobrony i włączenia ich do walki z Talibami.

Modyfikacji uległa także strategia NATO w Afganistanie. Na szczycie Sojuszu Północnoatlantyckiego 3-4 kwietnia 2009 r. uzgodniono, iż organizacja będzie kładła nacisk na szkolenie afgańskich sił bezpieczeństwa i odbudowę państwa. W tym celu – na mocy Deklaracji Szczytu nt. Afganistanu – postanowiono powołać Misję Szkoleniową NATO w Afganistanie (*NATO Training Mission in Afghanistan, NTM-A*) i zwiększyć fundusze na rozbudowę afgańskiego wojska (*Afghan National Army, ANA*).⁷³ Sojusz przeznaczył także dodatkowe 500 mln USD na cywilny program rekonstrukcji państwa. W Deklaracji Szczytu NATO potwierdziło priorytetowy charakter misji ISAF. Sojusz pozytywnie ocenił również nową amerykańską strategię dla Afganistanu i Pakistanu, czego przejawem jest implementacja części jej założeń (m.in. wzmocnienie relacji między NATO a Pakistanem) do Deklaracji Szczytu nt.

⁷² Zostały one wprowadzone z polecenia generała Davida Petraeusa, szefa Centralnego Dowództwa Stanów Zjednoczonych, a wcześniej głównodowodzącego operacji Iracka Wolność (ang. *Iraqi Freedom*)

Afganistanu. Europejscy partnerzy – odpowiadając na apel Stanów Zjednoczonych – zgodzili się na wzmocnienie swojego zaangażowania poprzez wysłanie dodatkowych 5 tys. ludzi. Ok. 3 tys. mają stanowić jednostki bojowe. Pozostali (głównie policjanci) będą odpowiedzialni za szkolenie afgańskich sił bezpieczeństwa.

Kolejne wyzwanie związane jest z aktywnością Talibów na pograniczu afgańsko-pakistańskim oraz jej wpływem na bezpieczeństwo i ciągłość dostaw dla sił koalicji. Na przełęczy Chajberskiej, przez którą transportuje się 70 proc. zaopatrzenia dla wojsk amerykańskich, coraz częściej dochodzi do ataków Talibów. Kirgistan z kolei wypowiedział umowę Stanom Zjednoczonym na korzystanie z bazy lotniczej w Manas. Z powyższych względów Waszyngton nawiązał współpracę z Rosją i państwami Azji Środkowej nt. udostępnienia ich terytoriów do transportu zaopatrzenia dla misji afgańskiej. Porozumienie dotyczy jednak na razie jedynie dostaw niemilitarnych, więc w dłuższej perspektywie nie stanowi rozwiązania problemu dostaw dla sił międzynarodowych.

Najważniejsze dla dalszych losów konfliktu w Afganistanie i faktycznie najtrudniejsze do osiągnięcia będzie spacyfikowanie regionów plemiennych Pakistanu, tak aby niemożliwe stało się przemieszczanie bojowników przez granicę afgańsko-pakistańską. Jak stwierdził Holbrooke 27 marca, „można mieć wspaniały rząd w Kabulu, ale jeśli obecna sytuacja w zachodnim Pakistanie będzie trwać dalej, to i niestabilność w Afganistanie będzie trwać dalej.” Próba militarnej penetracji tych obszarów niechybnie skończyłaby się polityczną destabilizacją Pakistanu, toteż Amerykanie muszą szanować suwerenność Pakistanu i nie mogą bezpośrednio wziąć spraw w swoje ręce. Obama próbuje więc zmotywować pakistańskie siły zbrojne oferując bliższą współpracę i pomoc sprzętową pod warunkiem podjęcia konkretnych działań przeciw bojownikom, ale wątpliwe jest aby w tej formie zachęta ta była atrakcyjna dla Pakistanu. Jest mało prawdopodobne, by chwiejny rząd pakistański, borykający się z poważnymi problemami politycznymi i gospodarczymi, zaryzykował nakazaniem otwartej ofensywy przez ekstremistów, która szybko mogłaby się obrócić przeciw Islamabadowi.

⁷³ „Summit Declaration on Afghanistan. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Strasbourg/Kehl on 4 April 2009”,

Rys. 6. Pogranicze afgańsko-pakistańskie (Wazyrystan)

Źródło: H. Abbas, Profiles of Pakistan's Seven Tribal Agencies,

Pogranicze afgańsko-pakistańskie staje się teatrem jednej wojny i dlatego walka w Afganistanie, szerzej - z islamskim terrorem, będzie syzyfową pracą, jeśli pakistańskie terytoria plemienne (FATA od ang. Federally Administrated Tribal Areas),⁷⁴ nadal będą gościnną krainą dla ekstremistów z różnych zakątków świata.

Ponadto w pakistańskich siłach militarnych i wywiadowczych wciąż istnieje silne przekonanie o użyteczności poparcia dla ekstremistów takich jak Talibowie –

4/04/2009,

⁷⁴ Terytorium FATA dzieli się na 7 obszarów administracyjnych zwanych agencjami oraz 6 regionów przygranicznych. Choć wszystkie są w przytłaczającej większości zamieszkałe przez Pasztunów, to każda posiada własną specyfikę: plemienną, religijną, socjoekonomiczną i geograficzną, co dalej przekłada się na zróżnicowany poziom natężenia działalności ekstremistycznej.

choćby po to aby utrzymywać słabość sąsiada z zachodu i posiadać środek nacisku na Indie. Ponieważ możliwość minimalizacji napięć regionalnych na drodze dyplomatycznej należy oceniać bardzo sceptycznie, spodziewać się trzeba, że problem Pakistanu będzie coraz bardziej ciężył na konflikcie w Afganistanie.

Siły ISAF utworzone zostały na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1386 z 20 grudnia 2001 r. Ich głównym zadaniem było wsparcie Rządu Tymczasowego w Afganistanie oraz pomoc w zapewnieniu bezpieczeństwa w Kabulu i okolicach, a także tworzenie i szkolenie afgańskich struktur rządowych oraz nowych sił bezpieczeństwa, jak również pomoc w odbudowie infrastruktury cywilnej. Operacja ISAF od początku prowadzona była równolegle z operacją koalicyjną Enduring Freedom i początkowo obejmowała swoim obszarem jedynie stolicę Afganistanu (Kabul). Mandat ONZ został jednak rozszerzony na podstawie Rezolucji RB ONZ nr 1510 z 13.10.2003r., na stopniowe objęcie operacją kolejnych prowincji, aż do przejęcia odpowiedzialności za obszar całego kraju.

Rys. 7. Etapy rozmieszczania sił ISAF

Źródło: NATO HQ Media Operations Centre – Afganistan, lipiec, 2003 r.

W momencie objęcia przez NATO dowództwa nad operacją ISAF, Sojusz określił 4 etapy procesu przejmowania odpowiedzialności za cały obszar Afganistanu. W październiku 2003 roku Rada Północno Atlantycka upoważniła generała Jamesa Jonesa do zainicjowania rozszerzenia obecności ISAF-u poprzez przyjęcie w podporządkowanie dowodzonego przez Niemców PRT (Provincial Reconstruction Team) w prowincji Kunduz. W międzyczasie inne osiem PRT operujących a Afganistanie pod kontrolą operacji *Eduring Freedom* również zostało w podporządkowanie ISAF. Ostatecznie 31 grudnia 2003 roku komponent wojskowy PRT z Kunduz został przekazy w dowodzenie ISAF jako program pilotażowy i pierwszy krok do rozszerzenia całej operacji. Sześć miesięcy później, na szczycie NATO w Istambule 28 czerwca 2004 roku ogłoszono, iż NATO zamierza rozmieścić dalsze cztery PRT na północy kraju w Mazar-e-Sharif, Meymana, Feyzabad i Baghlan. Po zakończeniu tego procesu (etap pierwszy) obszar operacji obejmował 3 600 km² na północy i operacja mogła być prowadzona już w dziewięciu prowincjach.⁷⁵ Proces ten poprzedziło napływanie kolejnych wojsk już od roku 2001 ponieważ w grudniu tego roku osiemnaście państwa posiadało swoje kontyngenty w łącznej liczbie około 5000 żołnierzy.⁷⁶ Począwszy od wiosny 2004 roku rozpoczął się napływ śmigłowców, samolotów transportowych i uderzeniowych. W tym etapie przybyło 800 żołnierzy hiszpańskich i 1000 włoskich, co zakończyło rozszerzanie w kierunku północnym i położyło podwaliny pod następny (regionalne Dowództwo-Północ pod przewodnictwem Niemiec zostało powołane).

W lutym 2005 roku NATO ogłosiło, iż nastąpi kolejny etap rozszerzenia w kierunku zachodnim. Proces rozpoczął się 31 maja kiedy przyjęto w podporządkowanie kolejne dwa PRT w prowincjach Herat i Farah i wysuniętą bazę logistyczną w Herat. We wrześniu dwa kolejne PRT w prowincjach Baghdis i Ghor osiągnęły zdolność do działania i tym samym zakończono etap drugi. W tym czasie ISAF kontrolował około 50% Afganistanu.

8 grudnia 2005 roku w czasie spotkania przedstawicieli NATO w Brukseli zapadła decyzja o dalszym rozszerzeniu obecności ISAF w kierunku południowym

⁷⁵ NATO ISAF missions, - 03 September 2009.

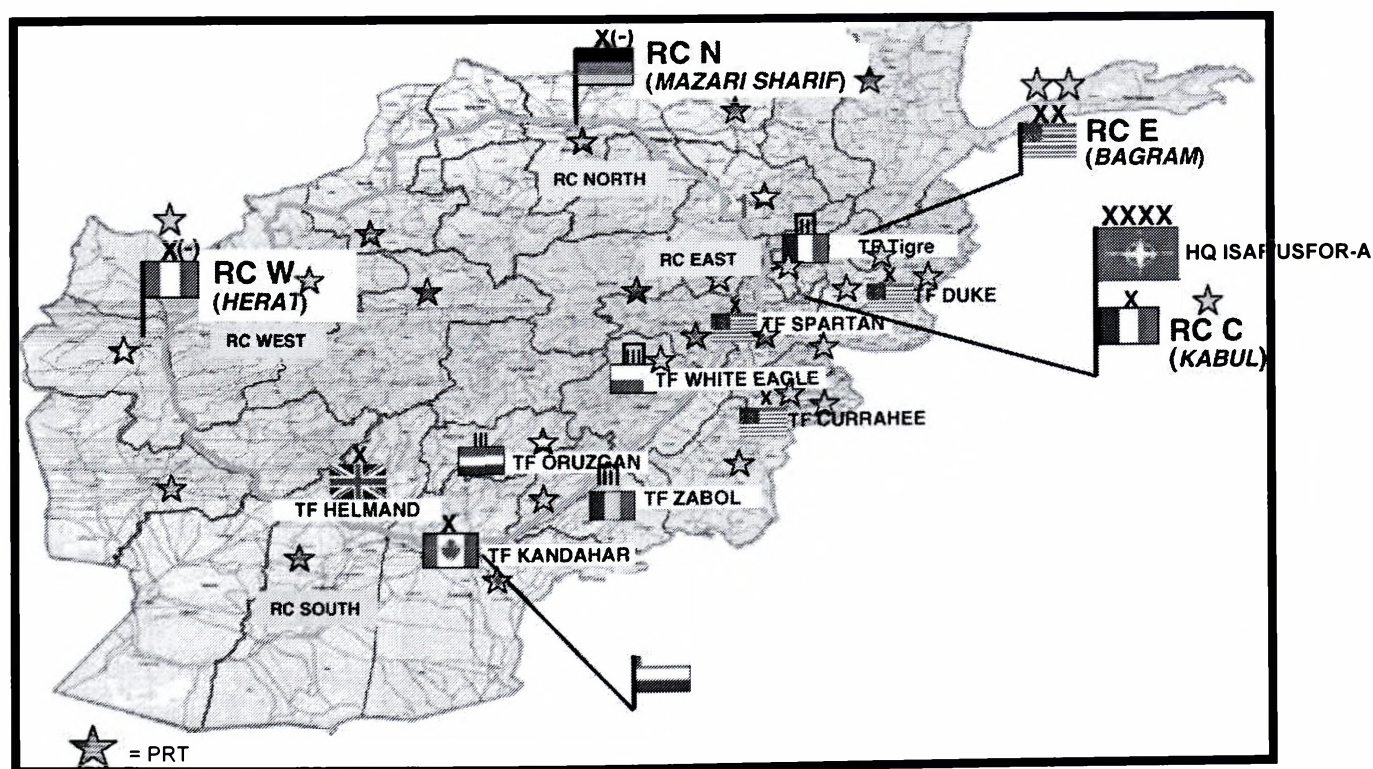
⁷⁶ W tym czasie ISAF-em dowodzili Turcy a w skład komponentu wchodziło około 2000 żołnierzy niemieckich, 1950 kanadyjskich i 400 rumuńskich

zwana potocznie fazą trzecią. W tym czasie sojusz dysponował już większymi siłami, które wzrosły do 10 000 żołnierzy by zakończyć tę fazę 20 000. 31 lipca proces został zakończony i ustanowiono Regionalne Dowództwo Centrum (przemianowane później na Regionalne Dowództwo Południe) pod dowództwem kanadyjskim z około 8 000 żołnierzy.

28 września 2006 roku Rada Północno Atlantycka upoważniła dowództwo ISAF do rozpoczęcia kolejnego etapu i przejęcia kontroli nad pozostałą częścią kraju. Ostatecznie 5 grudnia implementowano ten etap przez przejęcie dowodzenia od kierowanej przez USA koalicji. Dodatkowo ta ekspansja miała pokazać większe zaangażowanie NATO poprzez rozmieszczenie zespołów doradczo-łącznikowych (OMLT) na różnych szczeblach armii afgańskiej.

4 lutego amerykański generał Dan McNeill przejął dowodzenie operacją z rąk brytyjskiego generała Davida Richardsa co ostatecznie zakończyło te procesy.

Rys. 8. Aktualne rozmieszczenie sił ISAF

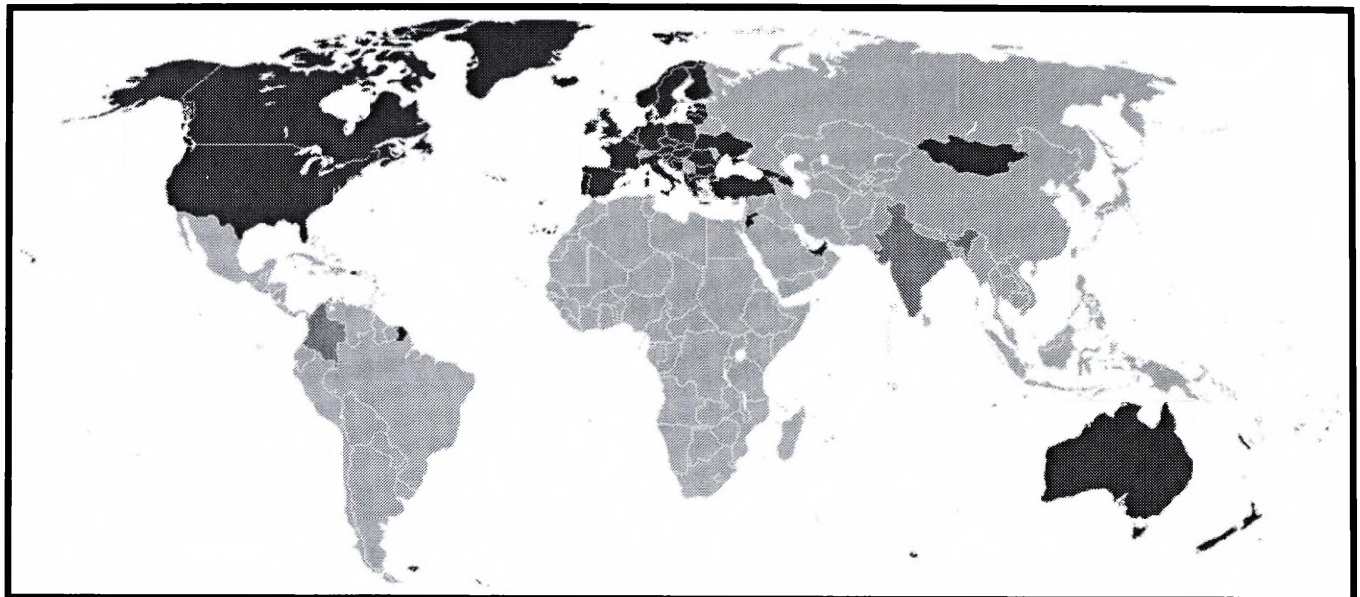

Źródło: Afghanistan Report, 2009 s. 6

Zaangażowanie tak wielu państw jest nie bez znaczenia w budowanie pokoju w Afganistanie należy zaznaczyć, iż obecnie ISAF liczy około 67 700 żołnierzy z 42

krajów. Oczywiście wielkość kontyngentów i ich zadań jest bardzo różna ale szczególnie Europa i Ameryka Północna są zainteresowane rozwiązaniem tego konfliktu. Szczególnie ważne jest, w aspekcie niniejszego opracowania udział w szkoleniu Afgańskich Sił Bezpieczeństwa, który to proces jest bardzo żmudny i wymaga wysyłania dodatkowych żołnierzy i policjantów państw kontrybutorów.

Rys. 9. Zaangażowania państw świata w operację ISAF

Źródło: Afganistan Report, 2009

W ramach prowadzonej operacji, w tym procesie szkolenia Afgańskich Sił Bezpieczeństwa biorą udział państwa również spoza NATO zaangażowane w proces Partnerstwa dla Pokoju jak i nie związane z tym programem. Znamienny może być tutaj przykład Serbii, która zaoferowała wysłanie 1000 żołnierzy, jednakże w wyniku wyborów prezydenckich i rozpadu, odłączenia się Czarnogóry idea ta upadła.

Aktualnie w Afganistanie obecnych jest:

- 28 krajów NATO;
- 9 krajów w ramach Partnerstwa Euroatlantyckiego;
- 5 niezwiązanych z żadnymi powyższymi organizacjami.

Ponadto takie kraje jak Kolumbia i Czarnogóra zapowiedziały przysłanie swych kontyngentów w sile kilkudziesięciu żołnierzy. Niestety pojawią się już zapowiedzi wycofania niektórych państwa, jako pierwsi zapowiedzieli to Holendrzy

(obecnie około 1300 żołnierzy) i Kanada (około 2830 żołnierzy) a ostatnio również i Niemcy.

3.3.3. Proces szkolenia Afgańskich Sił Bezpieczeństwa

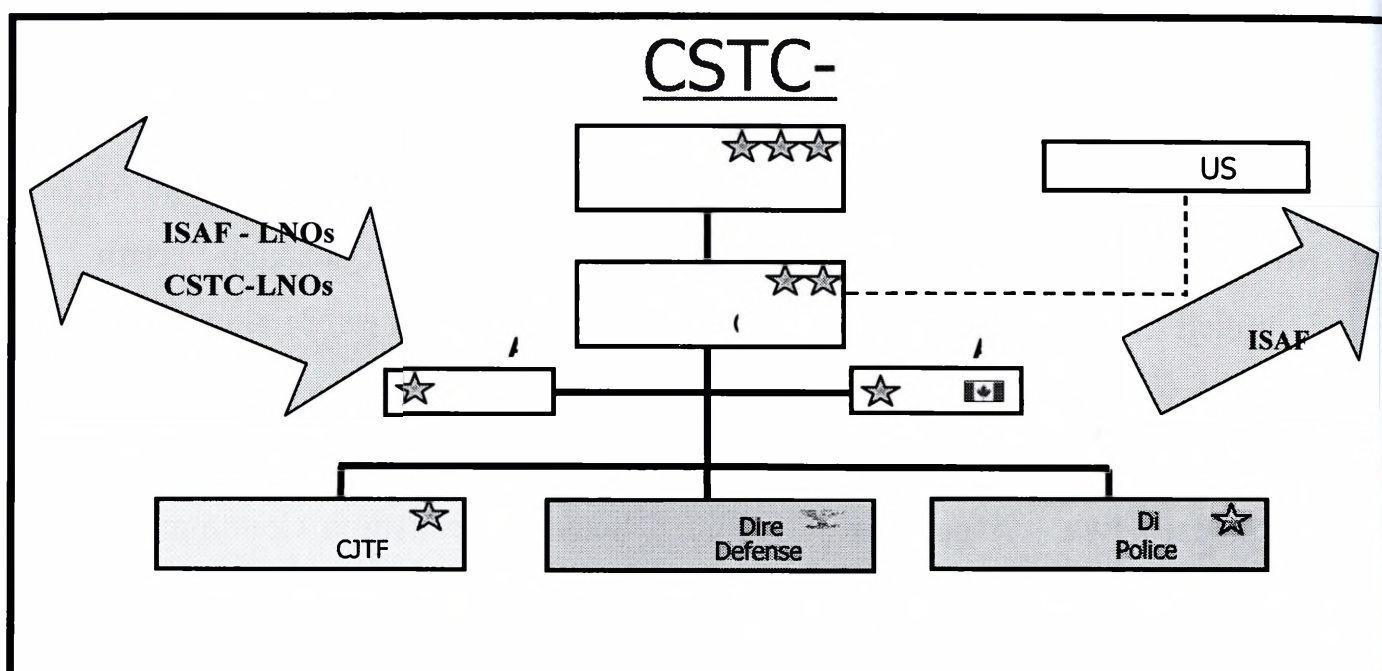
Rozwój Afgańskich Sił Bezpieczeństwa (ang. Afghan National Security Force – ANSF), w skład których wchodzi zarówno Narodowa Armia Afganistanu (ang. Afghan National Army – ANA) i Afgańska Narodowa Policja (Afghan National Police – ANP) jest jednym z najważniejszych priorytetów NATO i USA.⁷⁷ W kwietniu 2009 NATO podjęło decyzję o utworzeniu, w ramach ISAF, Misji Szkoleniowej NATO w Afganistanie (ang. NATO Training Mission in Afghanistan - MNTM-A), która ma przyspieszyć tworzenie afgańskiej armii (ANA) i policji (ANP) oraz zapewnić sprawną koordynację działań szkoleniowych realizowanych na terenie Afganistanu. Całością przedsięwzięć związanych ze szkoleniem i wyposażeniem kieruje Połączone Przejściowe Dowództwo Bezpieczeństwa – Afganistan (Combined Security Transition Command-Afghanistan CSTC-A), które jest amerykańską agencją przewidzianą do rozwoju Afgańskich Sił Bezpieczeństwa. Misją CSTC-A jest we współpracy z rządem afgańskim i społecznością międzynarodową planowanie, rozwój i implementowanie struktur oraz organizacji, które są związane z rozwojem Armii i Policji.⁷⁸ Dowództwo dostarcza doradców, mentorów aby wspomóc oba ministerstwa (Ministerstwo Obrony i Spraw Wewnętrznych) w szkoleniu, organizowaniu i wyposażaniu podległych służb. Kwatera Główna mieści się Camp Eggers w skład, którego wchodzi przedstawiciele USA, Wielkiej Brytanii, Kanady, Polski, Albanii, Niemiec, Francji i Rumunii. Obecnie służy tutaj około 1000 żołnierzy, którzy są pod dowództwem United States Central Command (CENTCOM). Z kolei w dowodzenie operacyjne dla CSTC-A jest Task Force Phoenix w sile około 6000 żołnierzy, które w praktyce realizuje wszystkie zadania związane ze szkoleniem Afgańskich Sił Bezpieczeństwa. Ponadto zadaniem CSTC-A jest pomoc w werbowaniu policjantów i żołnierzy i ich szkolenie jak również oficerów starszych do Sztabu Generalnego.

⁷⁷ Daje temu wyraz Raport do Kongresu USA z czerwca 2008 roku

⁷⁸ CSTC-A Public Affairs/ Mar. 15, 2009

W celu zapewnienia stałego dopływu środków do szkolenia i funkcjonowania CSRC-A utworzono budżet. I tak w 2008 roku było to 2,7 mld dolarów amerykańskich, z czego 1,711 mld przeznaczono na wojsko, 980 mln na policję a 9,6 mln na więziennictwo. Te środki pozwoliły za wyposażenie i utrzymanie 70 000 personelu.⁷⁹

Rys. 10. Struktura organizacyjna CSTC-A

Źródło: Opracowanie własne na podstawie, CSTC-A Public Affairs/ Mar. 15, 2009

Pomimo wielu osiągnięć w Afganistanie, zagrożenie bezpieczeństwa i korupcja pozostają głównymi problemami w rozwoju kraju. Porozumienia z Bonn z 2001 roku określiły liczebność ANA na 50 000 i ANP na 62 000. II Porozumienia z Bonn z grudnia 2002 roku rozszerzyły wielkość armii do 70 000 żołnierzy. Konsekwentnie w maju 2007 roku Połączony Zespół Koordynacji i Monitorowania (Joint Coordination and Monitoring Board – JCMB) zaaprobował wzrost do 82 000, by w maju 2008 roku zatwierdzić liczbę 80 000 żołnierzy plus 6000 personelu pomocniczego. Jednocześnie mając na uwadze niestabilną sytuację rozważane jest dalszy wzrost o kolejne 10 000.

Długofalowy plan szkolenia przewiduje trzy etapy:

⁷⁹ Dane na podstawie „United States Plan for Sustaining the Afghanistan National Security Force” June 2008 Report to Congress in accordance with the 2008 National Defense Authorization Act

1. budowanie i rozwój instytucji ministerialnych;
2. generowanie sił operacyjnych;
3. rozwój sił operacyjnych.

Punkt pierwszy stanowi całkowite odrębne zagadnienie i nie chciałbym się zagłębiać dlatego skupię się na pozostałych dwóch kwestiach.

Rys. 11. Obecna struktura ANA i jej rozwój

Źródło: CSTC-A Public Affairs/ March 15, 2009

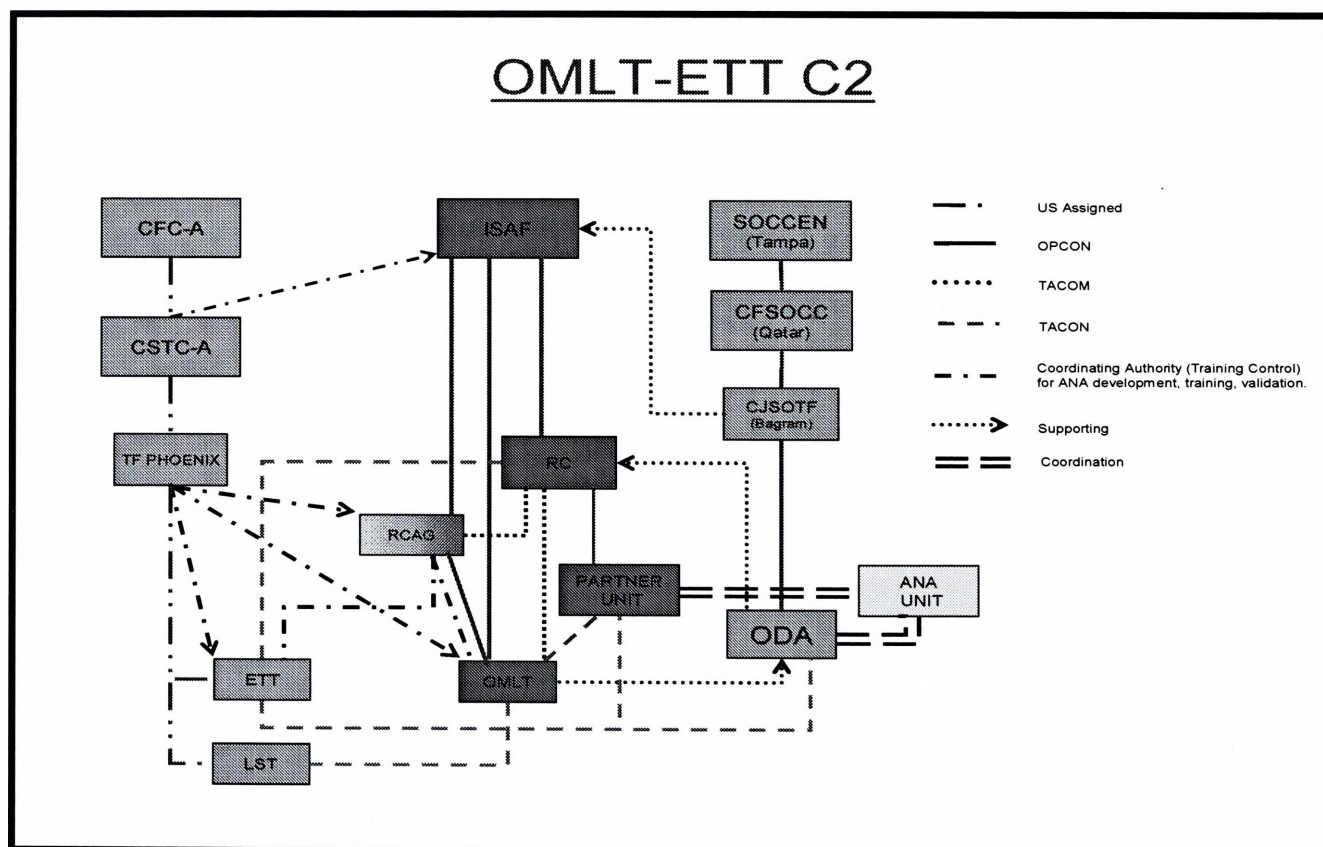
Szkolenie żołnierza rozpoczyna się z rozpoznaniem potrzeb rekrutacyjnych. Nowi rekruci otrzymują wstępny trening (Initial Entry Training – IET) w czasie podstawowego kursu (Basic Warrior Training Course – BWT), prowadzonego przez afgańskich instruktorów pod nadzorem międzynarodowym. Ten kurs dostarcza wstępnego szkolenia ale już ukierunkowuje żołnierza na daną specjalność. Zaraz po ukończeniu tego kursu jest żołnierz wysyłany do korpusu bądź brygady na 60-dniowe szkolenie indywidualne i zgrzewające, po czym może brać udział już w operacjach. Każda jednostka armii afgańskiej jest nadzorowana i szkolona przez

(Section 1231, Public Law 110-181) s. 7

amerykański Towarzyszący Zespół Szkoleniowy (U.S. Embedded Training Team – ETT) lub NATO - ISAF Operacyjny Zespół Doradzo - Łącznikowy (Operational Mentoring Liaison Team – OMLT). Zarówno ETT jak OMLT spełniają tę samą rolę i funkcję w zakresie szerokiego spektrum prowadzonych operacji.

W szczególności zespoły doradzają afgańskim dowódcom na każdym szczeblu w każdym aspekcie jak również zapewniają bezpośredni dostęp do amerykańskich i NATO-wskich źródeł zaopatrzenia przez co zapewniają operacyjną efektywność pododdziałów ANA. Zespoły trenują sztaby jednostek i dowódców oraz towarzyszą im w opracowaniu treningów, szkoleń, zarządzaniu logistycznym i administracyjnym, planowaniu oraz opracowaniu planów operacji bojowych. Zespoły służą również jako organa łącznikowe pomiędzy siłami międzynarodowymi i armią afgańską.

Rys 12. Zależności pomiędzy OMLT i ETT

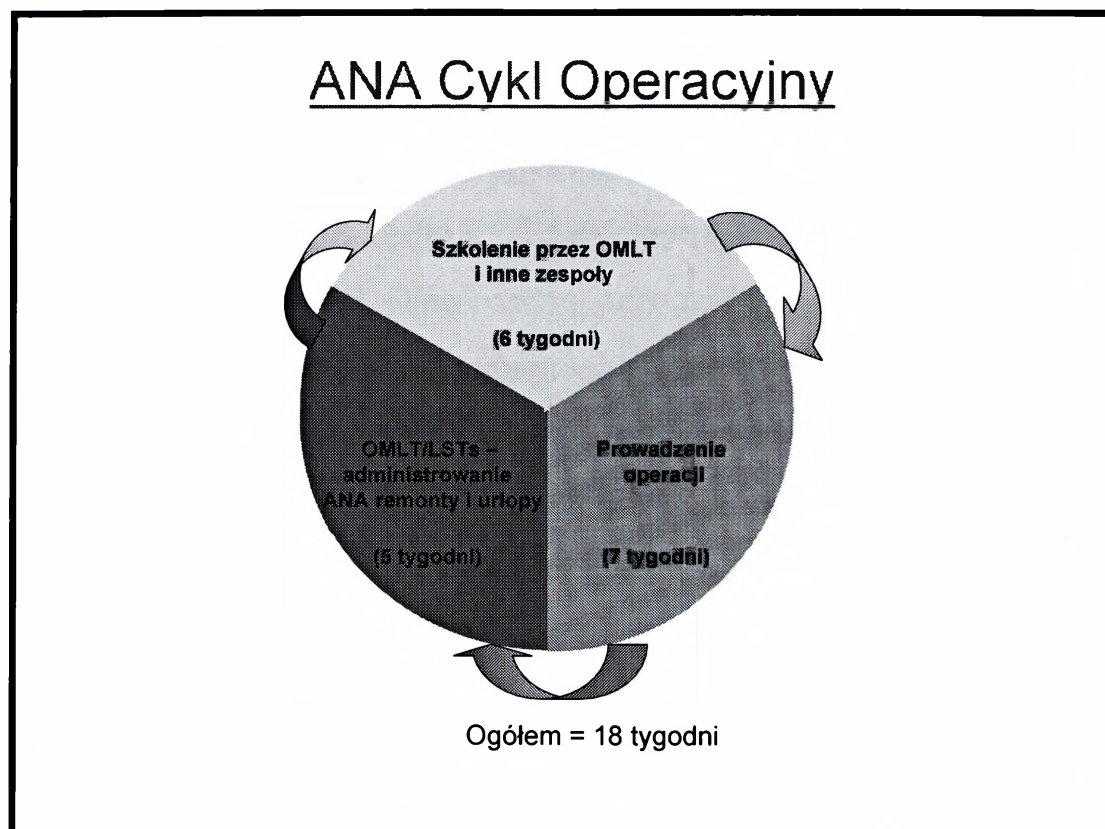
Źródło: Opracowanie własne

Obecnie CSTC-A w porozumieniu rządem Islamskiej Republiki Afganistanu rozmieściło zespoły certyfikujące (ang. Validation Training Team – VTT), składające się z przedstawicieli amerykańskich i afgańskich do każdego z korpusu. Zadaniem ich

jest rozpoczęcie procesu ocenia najbardziej efektywnych, zaangażowanych w szkolenie jednostek danego korpusu. VTT towarzyszą ETT i OMLT w stworzeniu wspólnej, efektywnej strategii szkolenia i wypracowania standardów certyfikacji. Zespoły te rozpoczęły już ocenę niektórych jednostek. W marcu 2008 przeprowadzono certyfikację dowództwa 203 Korpusu oraz 2 i 3 brygady, tym samym 203 Korpus stała się pierwszą jednostką certyfikowaną przez VTT. W wielu przypadkach jednostki ANA są dołączane do operacji prowadzonych przez ISAF jednakże pokazały one swą niedużą zdolność operacyjną do zapewnienia bezpieczeństwa w danym regionie. Zaznaczyć jednak należy, iż wielu dowódców afgańskich pokazało swoje zaangażowanie i dużą inicjatywę. Owocem tych wszystkich działań jest anektowanie przez CSTC-A i Ministerstwo Obrony Afganistanu cyklicznego systemu oceny zdolności i gotowości poziomu wyszkolenia żołnierzy i jednostek. Cały cykl zamyka się w ciągu 4 miesięcy i pozwala jednostce prowadzić działania operacyjne, szkolić się, nauczać oraz przebywać na urlopach. System ten bierze również pod uwagę ocenę działań, słabą infrastrukturę szkolnictwa oraz stopień ukończenia oddziałów. Program ten pozwolił na zredukowanie dezercji (ang. Absent Without Leave – AWOL) o około 10 procent.⁸⁰

⁸⁰ Na podstawie „United States Plan for Sustaining the Afghanistan National Security Force” June 2008 Report to Congress in accordance with the 2008 National Defense Authorization Act (Section 1231, Public Law 110-181) s. 17

Rys. 13. Cykl operacyjny ANA

Źródło: Opracowanie własne

Nie bez znaczenia jest budowanie korpusu oficerskiego i podoficerskiego w armii afgańskiej, który obecnie poprawia swój profesjonalizm. Chociaż analfabetyzm jest jedną z głównych przeszkód w rozwoju kraju i armii korpus oficerski posiada podstawowe umiejętności w mowie i piśmie aby móc współpracować z zespołami szkoleniowymi. Ułatwia to pracę, gdyż skraca okres nauczania w szkołach ale jednocześnie zostały opracowane plany rozwoju oficerów odnośnie podwyższenia poziomu edukacji. Ogólnie dowódcy potrafią dowodzić na szczeblu taktycznym jednakże wyższe szczeble działań nie są w pełni zadowalające.

W związku z tym podjęto decyzję o reformie szkolnictwa wojskowego, które przebiega w sposób następujący:

1. Kurs doskonalący – 8 tygodni – dla oficerów z doświadczeniem, byłych członków poprzedniej armii afgańskiej;
2. Kurs dla kandydatów na oficerów – 6 miesięcy, w Szkole Oficerskiej;
3. Studia oficerskie – 4 lata, w Narodowej Akademii Wojskowej Afganistanu (National Military Academy of Afganistan).

3.3.4. Proces przygotowania zespołów szkoleniowych

NATO (ISAF) wspiera szkolenie ANA w trzech głównych obszarach:

- generowaniu i rozmieszczeniu OMLT;
- obsadzaniu stanowisk w CSTC-A;
- organizowaniu kursów, szkół i innych szkoleń.

Obecnie w Afganistanie znajdują się 32 zespoły OMLT⁸¹, które zostały przeszkolone natomiast szacuje się, że potrzeby wynoszą obecnie około 139. Oczywiście ta liczba jest niezadowalająca aby pokryć pełne zapotrzebowanie na szkolenie. Jednocześnie niektóre zespoły przybywają z narodowymi obyczajami, które np. zabrania im być rozmieszczanym z pododdziałami ANA w terenie lub w barakach przez co osłabiają zdolność operacyjną armii afgańskiej. Mała ilość OMLT osłabia rozwój ANA i ma również swój wpływ na rozwój zespołów szkoleniowych Policji. Związane jest to z zaangażowaniem USA w proces szkolenia ANP głównie przez USA, które w przypadku większego udziału innych państw w szkoleniu armii mogą zwiększyć ilość IMPT. W związku z tym podjęto decyzję o jednolitym szkoleniu i przygotowaniu OMLT, w której określono min.:⁸²

- przeznaczenie i zadania OMLT;
- organizację strukturę zespołów;
- fazy i przebieg szkolenia;
- miejsce w strukturze dowodzenia;
- wyposażenie i zabezpieczenie logistyczne.

Ponieważ w ramach operacji ISAF uczestniczą państwa spoza NATO również w ramach zespołów OMLT mogą takie brać czynny udział. Sugeruje się aby w ramach jednego zespołu byli żołnierze z jednego państwa aczkolwiek nie wyklucza się możliwości tworzenia wielonarodowych, przy czym musi być określone państwo wiodące. Opisanie wcześniej problemy wynikały ze słabej znajomości języka angielskiego, który jest potrzebny do tłumaczenia z angielskiego na dari/pasztuński.

⁸¹ „United States Plan for Sustaining the Afghanistan National Security Force” June 2008 Report to Congress in accordance with the 2008 National Defense Authorization Act (Section 1231, Public Law 110-181) s. 33

⁸² 8 czerwca SHAPE opublikował „Koncepcję Operacji Operacyjnych Zespołów Doradczo-Łącznikowych (Operational Mentor and Liason Teams Concept of Operations)

Obecne wymagania dla wszystkich członków OMLT są na poziomie 3 a dla państwa wysyłającego zespół w przypadku braku odpowiedniej ilości personelu z tymi umiejętnościami istnieje potrzeba wynajęcia wtedy własnych tłumaczy języka regionalnego.

Również na wszystkich ciąży obowiązek odpowiedniego wyposażenia swoich żołnierzy z określonym standardem, takim aby móc współpracować z innymi zespołami. Kluczowym problemem jest zabezpieczenia w kompatybilne środki łączności oraz możliwość przetrwania przez kilka dni w warunkach biwakowania.

Cały proces szkolenia i przygotowania podzielono na trzy etapy:

1. szkolenie indywidualne przez kraj wysyłający;
2. scentralizowane i sponsorowane szkolenie przez NATO;
3. szkolenie na teatrze.

W etapie pierwszym wymaga się aby w trakcie szkolenia zespołu uwzględnić następujące zagadnienia:

- zapoznanie z operacją ISAF;
- pierwsza pomoc;
- zagrożenie minowe, w tym zwalczanie min;
- przestrzeganie prawa wojennego;
- obrona przed bronią masowego rażenia;
- szkolenie kierowców;
- sposoby obchodzenia się z personelem przeciwnika i jego wyposażeniem;
- gruntowne zapoznanie się ze swoim uzbrojeniem.

Etap ten praktycznie nie jest ograniczony w czasie i w całości jest zależny od strony formującej zespół, również zagadnienia szkoleniowe mogą być dopasowane w zależności od państwa wysyłającego, niemniej jednak powyższe zagadnienia muszą zostać ujęte, ponieważ przed przystąpieniem do etapu drugiego następuje weryfikacja przez Joint Multinational Readiness Centre JMRC w Hohenfels w Niemczech dla OMLT batalionowych lub przez Joint Force Training Centre JFTC w Bydgoszczy dla OMLT od batalionu wzwyż.

Dla OMLT batalionowych faza druga zakłada dwutygodniowe szkolenie w powyższym ośrodku w imieniu NATO i składa się z dwóch etapów:

- akademickiego – jeden tydzień;
- praktycznego w terenie – jeden tydzień.

Szkolenie to obejmuje wiele zagadnień ujętych w planie szkolenie zespołów i kończy się raportem o stopniu przygotowania o osiągnięcia celów szkoleniowych.

Faza ta dla zespołów brygadowych, korpusnych i garnizonowych przebiega podobnie jedynie etap praktyczny polega na przygotowywaniu się do działania w warunkach sztabowych a nie do praktycznego działania w terenie. Zespoły przygotowują się do opracowania planów operacji w warunkach Afganistanu. Należy zaznaczyć, że państwa całkowicie pokrywają koszty pobytu i szkolenia swoich wojsk a NATO jedynie zapewnia szkolenie i instruktorów.

Faza trzecia jest sponsorowana całkowicie przez ISAF i rozpoczyna się z chwilą przybycia do Afganistanu. W czasie tej fazy przybywający personel otrzymuje pełną informację o:

- rejonie odpowiedzialności;
- planowanych operacjach i szkoleniach wraz z instrukcjami;
- przedstawienie i zapoznanie i przedstawicielami i dowódcami jednostek ANA w celu rozwoju dobrych stosunków partnerskich;

Szkolenie to trwa 30 dni i pozwala zespołowi zrozumieć jakie są wymagania wobec niego do pełnego prowadzenia operacji i szkolenia ANA.

Jednakże w celu zagwarantowania, że OMLT jest w stanie wspierać ANA w prowadzeniu pełnego spektrum operacji, zgodnie z wytycznymi i rozkazami ISAF całość przygotowań i szkoleń kończy się certyfikacją. Dowódca ISAF jest odpowiedzialny za certyfikację a odbywa się ona podstawie wytycznych CSTC-A i jego własnych. Wstępna certyfikacja jest prowadzona przez połączony zespół z ISAF i DATES, Zespołu Zadaniowego PHOENIX, przedstawicieli CSTC-A oraz regionalnych dowództw. Prowadzone jest to w celu upewnienia się, że standardy zawarte w wytycznych NATO i ISAF zostały osiągnięte w szczególności musi być spełnione minimum standardów w zakresie:

- stan osobowy nie jest mniejszy niż określony w tabeli;

- przewidywany czas pobytu w rejonie operacji nie będzie krótszy niż sześć miesięcy;
- jest brak ograniczeń, które chroniłyby zespół przed wykonywaniem zadań określonych w odrębnych dokumentach;
- ukończono wspierany przez NATO trening w drugiej fazie;
- znajduje odpowiedni sprzęt łączności umożliwiający pełen wsparcie zespołu i komunikację wewnętrzną;
- znajduje się odpowiednie wyposażenie indywidualne, siła ognia i wyposażenie umożliwiające pełne wykonywanie zadań.

Całkowita certyfikacja jest wykonywana na podstawie listy sprawdzającej i ostatecznie po rekomendacji dowódców Regionów oraz pozytywnie zakończonym etapie trzecim jest zatwierdzana przez dowódcę ISAF. Natomiast jeśli OMLT nie spełni któreś z wcześniej wymienianych wymagań dowódca ISAF może nie dokonać certyfikacji już przybyłego zespołu w rejon operacji. Jeśli coś takiego się wydarzy, wówczas państwa wysyłające zespół jest zobowiązane do wysłania pisemnej odpowiedzi na zaistniałą sytuację z wyjaśnieniem niedociągnięć. Następnie po tym gdy odpowiedź jest niezadowolająca dowódca ISAF może skierować uzupełnienie z innego ETT lub OMLT do czasu dokonania tego przez kraj kontrybutorski lub wystąpić do SACEUR poprzez COMJFCB o wycofanie zespołu z rejonu operacji.

3.3.5. Zaangażowanie SZ RP w proces szkolenia

Polska rozpoczęła swoje zaangażowanie w Afganistanie w marcu 2002 r. Działający w ramach, kierowanej przez USA, operacji „Enduring Freedom”, Polski Kontyngent Wojskowy (początkowo w sile 300 osób) był odpowiedzialny za rozminowanie, zabezpieczenie lotniska w Kabulu oraz prace inżynieryjne.

Podjęta wiosną 2007 r. decyzja o radykalnym wzroście zaangażowania RP doprowadziła do zwiększenia liczebności PKW Afganistan do poziomu 1200 osób. W 2008 r. polski kontyngent został zwiększony o kolejnych 400 żołnierzy. Wynikiem decyzji z kwietnia 2009 r. było zwiększenie składu PKW do poziomu 2000 żołnierzy oraz ustanowienie stałej rezerwy w sile 200 żołnierzy stacjonującej w Polsce, do ewentualnego przetrzucenia do Afganistanu w przypadku zwiększonego zagrożenia.

PKW został rozmieszczony w południowo-wschodniej części Afganistanu w pobliżu granicy afgańsko-pakistańskiej. W 2008 r. Polska przejęła odpowiedzialność za zapewnienie bezpieczeństwa w prowincji Ghazni. Polska Grupa Zadaniowa „Orzeł Biały” (Task Force White Eagle) stacjonuje w bazie Bagram pod Kabulem oraz w bazach w prowincji Ghazni. Po ostatnim zwiększeniu liczebności, Polska jest siódmym pod względem liczebności z 42 państw kontrybutorów ISAF. Polska jest jednym z niewielu państw, które nie ustanowiły ograniczeń (ang. caveats) na wykorzystanie bojowe kontyngentu i bierze aktywny udział w operacjach związanych ze zwalczaniem rebeliantów afgańskich. Ponadto, na okres piątej rotacji, która rozpoczęła się w kwietniu 2009 r., przejęliśmy odpowiedzialność jako państwo wiodące (Lead Nation), za zapewnienie bezpieczeństwa na lotnisku międzynarodowym w Kabulu (70 żołnierzy, 6 miesięczny okres rotacji).

Polska zaangażowała się ponadto w szkolenie Afgańskich Sił Bezpieczeństwa (ANSF), w szczególności armii i policji. Stworzyła Operacyjne Zespoły Doradczo-Łącznikowe - OMLT w celu szkolenia armii afgańskiej i Wielonarodowe Zespoły Doradcze Policji (International Police Mentoring Teams - IMPT), których zadaniem jest wspieranie afgańskich sił policyjnych. Jednocześnie, kraj nasz uczestniczy w Misji Policyjnej Unii Europejskiej (EUPOL) w Afganistanie od jej utworzenia w 2007 r. (4 Polaków wykonuje zadania w Mazar-e-Sharif i Kabulu).

Głównym zadaniem zespołów OMLT jest doradztwo i pomoc jednostkom Armii Afgańskiej w realizacji typowych zadań operacyjnych oraz organizacja współdziałania pomiędzy tymi jednostkami, a Polskimi Siłami Zdaniowymi – PSZ. Zespoły te prowadzą działalność doradczo – szkoleniową na rzecz sztabu i pododdziałów 3 brygady 203 korpusu ANA. W tym celu Polska wydzieliła następujące zespoły:

- OMLT dla sztabu i dowództwa brygady;
- trzy OMLT dla batalionów piechoty 3 brygady .
- Natomiast na potrzeby szkolenia policji wydzielono dwa zespoły IMPT z zadaniami:
- prowadzenia szkolenia doskonalącego dla Afgańskiej Policji;

- udziału w odprawach / analizach stanu bezpieczeństwa w rejonie odpowiedzialności z przedstawicielami posterunków policji;
- wspólnych patroli – w ramach utrzymywania porządku publicznego.

Celem polskiego rządu jest zwiększenie wkładu RP do działań szkoleniowych w Afganistanie. Przewiduje się, że od roku 2010 nastąpi wysłanie dodatkowych zespołów szkoleniowych w następujących ilościach:

- jeden zespół ds. wsparcia bojowego – Combat Support Battalion OMLT;
- jeden zespół ds. zabezpieczenia bojowego – Combat Service Support Battalion – OMLT;
- dwa zespoły szkoleniowe policji.

Oprócz zdecydowanie dominującego zaangażowania militarne, Polska przekształca formę swojego zaangażowania w Afganistanie zgodnie z koncepcją „kompleksowego podejścia” („comprehensive approach”) mającą na celu usprawnienie współpracy cywilno-wojskowej. Wynikiem powyższego było uzupełnienie naszej obecności wojskowej elementami cywilnymi. Od lata 2008 r., 30 osobowa grupa (w tym 8 cywili) wykonuje zadania w kierowanym przez USA, Prowincjonalnym Zespole Odbudowy (PRT) w Ghazni. Ponadto, od 2002 r. Polska udziela Afganistanowi pomocy rozwojowej. W 2009 r. polski wkład w odbudowę Afganistanu wyniósł 12,5 mln USD,⁸³ co oznaczało pięciokrotny wzrost w stosunku do roku poprzedniego.

⁸³ Na podstawie danych z Polskiego Przedstawicielstwa Wojskowego przy NATO

ZAKOŃCZENIE

Od czasu zakończenia II wojny światowej problemem globalnym stała się kwestia utrzymania pokoju i bezpieczeństwa. Od tego czasu nie było ani jednego dnia pokoju, dnia bez wojny. W ponad 150 konfliktach, które miały miejsce po 1945 roku, zaangażowanych było ponad 75 państw. Rozmiary zniszczeń i krzywd trudno ująć w konkretne liczby. Zginęły miliony ludzi, a kolejne musiały opuścić rodzinne strony.

Pojawienie się nowego typu sytuacji kryzysowych oraz brak struktur politycznych i komponentów cywilnych na szczeblach operacyjnych były przyczyną do rozwoju koncepcji współpracy cywilno-wojskowej niezbędnej do zaangażowania kontyngentów wojskowych w realizację szeregu zadań w fazie pokonfliktowej. Próby zdefiniowania zakresu niezbędnych zadań realizowanych w tej fazie we współpracy w relacjach cywilno-wojskowych rozpoczęto w momencie zaangażowania się NATO w rozwiązanie konfliktu na terenie byłej Jugosławii. Podjęto pracę nad usystematyzowaniem i uporządkowaniem problematyki działań dowództwa w obszarze obejmującym wojskową współpracę z instytucjami i organizacjami działającymi na tym samym terenie. Dostrzeżono zwiększoną potrzebę uwzględnienia w realizacji szeregu zadań współpracy wielu czynników, m.in.: społecznych, politycznych, kulturowych, ekonomicznych, środowiskowych i humanitarnych. Z powodu wyraźnego wyodrębnienia się w tej fazie operacji dwóch segmentów: wojskowego i cywilnego, realizacja powierzonych zadań musiała opierać się na synchronizacji działań komponentu wojskowego oraz organizacji i agencji cywilnych, a także cywilnych władz lokalnych.

Zachodzące przemiany w środowisku cywilnym i wojskowym, rozwój współpracy w państwach członkowskich, zmiany w sposobie podejścia do współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC) wymuszają od decydentów konieczność podejmowania działań w celu pełnego wykorzystania potencjału zawierającego się w relacjach cywilno-wojskowych. Współpraca cywilno-wojskowa stanowi skomplikowane narzędzie dowódcy w realizacji świadomego oddziaływania na środowisko cywilne, w tak wrażliwym środowisku po konflikcie, dla osiągnięcia wytyczonych celów wojskowych.

Na podstawie analizy współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC) w rejonie odpowiedzialności kontyngentów wojskowych Sił Zbrojnych RP w fazie pokonfliktowej (na przykładzie operacji SFOR, KFOR i ISAF) podjęto próbę uzyskania odpowiedzi na główny problem, tzn. czy, istniejąca potrzeba angażowania zgrupowań wojsk lądowych do działań w fazie pokonfliktowej, a jeśli tak to jakie zadania i w jaki sposób powinny one wykonywać. Z przeprowadzonej analizy przypadku wynikają m.in. następujące wnioski:

1. Zadania zgrupowań wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej realizowane są w ścisłej współpracy cywilno-wojskowej. Są one prowadzone w formie kompleksu działań, oddziaływań kreatywnych, współzależności. Działalność ta związana jest z szerokim przepływem informacji. Towarzyszy jej też przepływ dóbr materialnych, w których komponent wojskowy spełnia rolę koordynatora i synchronizatora. Doświadczenia z kontyngentów SFOR, KFOR, ISAF wskazują na potrzebę mocnego oprzyrządowania wojskowych czynnikami wiedzy. Do realizacji tych zadań potrzebna jest rozległa wiedza o środowisku, uczestnikach, ich percepcji i możliwościach absorpcyjnych na informację oraz o kanałach ich przesyłu;

2. Jakość zadań zgrupowań wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej wynika z jej cech własnych. Cechy te różnie są rozumiane i kreowane przez dowódców. Przykłady z KFOR, SFOR i ISAF wskazują jednoznacznie, że dla stworzenia wysokiej jakości nie wystarczą dokumenty normatywne i procedury. Uwarunkowania proceduralne powinny być obudowane wnikliwą, precyzyjną wiedzą. Możliwości zgrupowań wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej są szerokie. Powiększając zasób wiedzy i informacji zwiększa się sprawność współpracy cywilno-wojskowej. Nośnikiem cech własnych są oddziaływania. Ten samoistny byt jest, na co wskazują analizy przypadków z KFOR, SFOR i ISAF zupełnie niedoceniany, a nawet pomijany. Oddziaływania wydają się być jedynym realnym czynnikiem sprawczym w obszarze koordynacji i synchronizacji działań uczestników wojskowych z cywilnymi.

3. Wysoka jakość zadań realizowanych przez zgrupowania wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej oraz potrzeby w zakresie wiedzy, edukacji i przygotowania wojskowych do sprostania wyzwaniom wynikającym z tego obszaru zadań, wymusza kreowanie nowych funkcji i zdolności operacyjnych sił zbrojnych. Są to szeroko

rozumiane funkcje zewnętrzne, przekładające się na zadania związane z zarządzaniem rejonem w fazie pokonfliktowej (jednak w dalszym ciągu objętym kryzysem) oraz szeroka współpracę wojska ze środowiskiem cywilnym. Aby siły zbrojne były gotowe do tego typu sposobów działania należałoby nakreślić nowe zasady użycia sił zbrojnych poza granicami kraju na terenach objętych kryzysem międzynarodowym.

4. Dalsze kierunki rozwoju sił zbrojnych powinny uwzględniać potrzeby zrozumienia środowiska kryzysowego, analiz potencjalnych uczestników oraz pożądaných zdolności operacyjnych na potrzeby zadań zgrupowań wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej realizowane. Do tej pory na przykład tworzone są struktury CIMIC w siłach zbrojnych. Tworzy się powiązania międzystrukturalne w kraju i za granicą. Zgodnie z wynikami niniejszej pracy oraz jej wnioskami rysuje się potrzeba pogłębienia jakości przygotowań sił zbrojnych w obszarze edukacji i szkolenia.

Na podstawie przeprowadzonego wnioskowania dostrzec można, że zagadnienie zadań zgrupowań wojsk lądowych w fazie pokonfliktowej nie jest zagadnieniem łatwym, tak do studiowania, jak i do realizacji. Istnieje potrzeba szerszej wiedzy na temat wymiaru cywilnego zadań realizowanych w fazie pokonfliktowej, w celu koordynacji tych przez jednego dowódcę oraz zaspokajania potrzeb ludności cywilnej. Z utworzonej wspólnej płaszczyzny porozumienia i współdziałania wynika m.in. funkcja zapobiegania i rozwiązywania konfliktów. Zgrupowanie wojsk lądowych spełnia więc istotną rolę w stabilizowaniu środowiska kryzysowego. Należy zwracać szczególną uwagę na koordynację działań komponentu wojskowego oraz organizacji cywilnych i władz lokalnych. Jedność wysiłku ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia pożądanego stanu końcowego operacji, czyli rozwiązania sytuacji kryzysowej.

BIBLIOGRAFIA

Druki zwarte:

1. Bagiński L., Marcinkowski Cz., *Współpraca cywilno-wojskowa w operacjach pokojowych*, AON, Warszawa 2000.
2. Bąk T., *Udział i sojusznicze współdziałanie żołnierzy WP w operacji pokojowej NATO w Kosowie, Rozprawa doktorska*, AON, Warszawa 2002.
3. *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, pod red. D.B. Bobrowa, E. Halizaka, R. Zięby, FSM, Warszawa 1997.
4. Clausewitz C. von, *O wojnie*, Lublin 1995.
5. *Dyplomacja wielostronna*, pr. zbior. pod red. A. Ciupińskiego, AON, Warszawa 2003.
6. Jastrząb M., *Narodowy oraz koalicyjny charakter współpracy cywilno-wojskowej*. Materiał przygotowany na konferencję poświęconą zasadom działania oraz realizacji zadań współpracy cywilno-wojskowej w układzie narodowym i koalicyjnym, Bydgoszcz 23.05.2002.
7. Jastrzębski P., Stamenković V., *Humanitarna wojna*, Książka i Prasa, Warszawa.
8. Józwiak A., Marcinkowski Cz., *Wybrane problemy współczesnych operacji pokojowych*, AON, Warszawa 2002.
9. Józwiak K., *Doświadczenia polskich kontyngentów wojskowych SFOR i KFOR w przygotowaniu sił zbrojnych RP do współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC)*, Warszawa 2001.
10. *Kooperacja 2*, praca zb. pod red. M. Krauze (red.), AON, Warszawa 2003.
11. Kuźniar R., *Prawa człowieka. Prawo, instytucji, stosunki międzynarodowe*, Scholar, Warszawa 2000.
12. Kwećka R., *Operacje połączone*, Materiał multimedialny, AON, Warszawa 2002.
13. Morawiecki W., *Funkcje organizacji międzynarodowych*, Warszawa 1971.
14. *NATO. Vademecum*, Bellona, Warszawa 1995.
15. Obrusiewicz M., *Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF*, AON, Warszawa 2002.

16. *Polsko-Ukraiński Batalion w siłach międzynarodowych KFOR w Kosowie. Informator, Kosovo 2002.*
17. *Słownik terminologiczny. Integracja sił zbrojnych RP Z NATO, Warszawa 1997.*
18. *Słownik terminologii wojskowej NATO.*
19. *Słownik terminów i definicji MON.*
20. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2002.*
21. *Słownik wyrazów obcych, PWN, Warszawa 2002.*
22. *Wiatr M., Dowodzenie operacyjne w sztuce wojennej, AON, Warszawa 1998.*
23. *Współpraca cywilno-wojskowa Polska – NATO, pr. zb. pod kier. nauk. M. Drosta, Warszawa 2000.*
24. *Współpraca cywilno-wojskowa. Materiały z konferencji naukowej w DS.-W MON w dniu 23 marca 1999 r., MON, Warszawa 1999.*
25. *Zakrzewski L., Rozbicki A., Wybrane zagadnienia współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC), DWL, Warszawa 2000.*

Dokumenty:

1. *AJP –1(A).*
2. *AJP-01.*
3. *AJP–09.*
4. *AJP–9 (NATO Civil–Military Co-operation Doctrine - CIMIC) z dnia 25.05.2000 r.*
5. *AJP-9 NATO Operational CIMIC.*
6. *AJP-9. Doktryna Współpracy Cywilno-Wojskowej (CIMIC) NATO, DWLąd. listopad 2001.*
7. *Doktryna narodowa „Operacje Połączone” OP/1, MON, Warszawa 2002.*
8. *MC 411/1. Polityka wojskowa NATO w zakresie cywilno-wojskowej współpracy.*
9. *Joint Operations – AJP-03, NATO HQ, Brussel 2000.*

10. *Koncepcja Strategiczna Sojuszu przyjęta przez Szefów Państw i Rządów uczestniczących w spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej w Waszyngtonie w dniach 23 i 24 kwietnia 1999 roku.*
11. *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 23 maja 2000 r.*

Artykuły:

1. Chojnacki M., *Potrzeby i możliwości lotnictwa Sił Powietrznych RP w zakresie CIMIC*, „Myśl Wojskowa”, nr 3, 2002.
2. Cieślarczyk M., *Współpraca cywilno-wojskowa jako zjawisko psychospołeczne i organizacyjne oraz „mechanizm” w ręku dowódcy*, „Myśl Wojskowa”, nr 3, 2002.
3. Galicki S., *Duma narodu*, [w:] www.army.mil.pl.
4. Galicki S., *Wierzę w rozsądek*, [w:] www.army.mil.pl.
5. Galicki S., *Zapomniana misja*, [w:] www.army.mil.pl.
6. Gałęcki A., *Wymagania osobowe w zakresie współpracy cywilno-wojskowej*, „Myśl Wojskowa” 2002, nr 3.
7. Kapuściński R., *Ciszej z tymi werblami* [w:] <http://www2.gazeta.pl>.
8. Knappek H., Żarczyński A., *Ocena wojny minowej w byłej Jugosławii*, „Przegląd Wojsk Lądowych”, nr 11, 1998.
9. Marszałek M., *Potrzeby i płaszczyzny współpracy cywilno-wojskowej w układzie wielonarodowym (sojuszniczym) w operacjach sił powietrznych poza terytorium NATO*, „Myśl Wojskowa”, nr 3, 2002.
10. *NATO na Bałkanach. „Obozy zagłady” w Bośni – rok 1992*, [w:] <http://gavagai.pl/nato/obozy/obozyl.htm>.
11. Obrusiewicz M., *Właściwości współpracy cywilno-wojskowej. Aspekty teoretyczne*, „Myśl Wojskowa”, nr 3, 2002.
12. Rieff D., *Zapomnij o Sarajewie*, [w:] www.gazeta.pl.
13. Rozbicki A., *Zasady prowadzenia negocjacji*, „Przegląd Wojsk Lądowych”, 11/2001.
14. Szostkiewicz A., *Pokój na chwilę*, „Polityka”, nr 49/2001.
15. Warszawski D., *Dziesięć lat temu wybuchła wojna*, [w:] <http://www.gazeta.pl>.

Strony internetowe:

1. <http://gavagai.pl/nato/obozy/obozy1.htm>
2. <http://republika.pl/panstwaeuropy/pe/bih.htm>
3. <http://www.army.mil.pl>
4. <http://www.bbn.gov.pl/pl/obwe>
5. <http://www.gazeta.pl>
6. <http://www.pah.ngo.pl>
7. <http://www.shirbrig.dk>
8. <http://www.wp.mil.pl>
9. <http://www2.gazeta.pl>

